

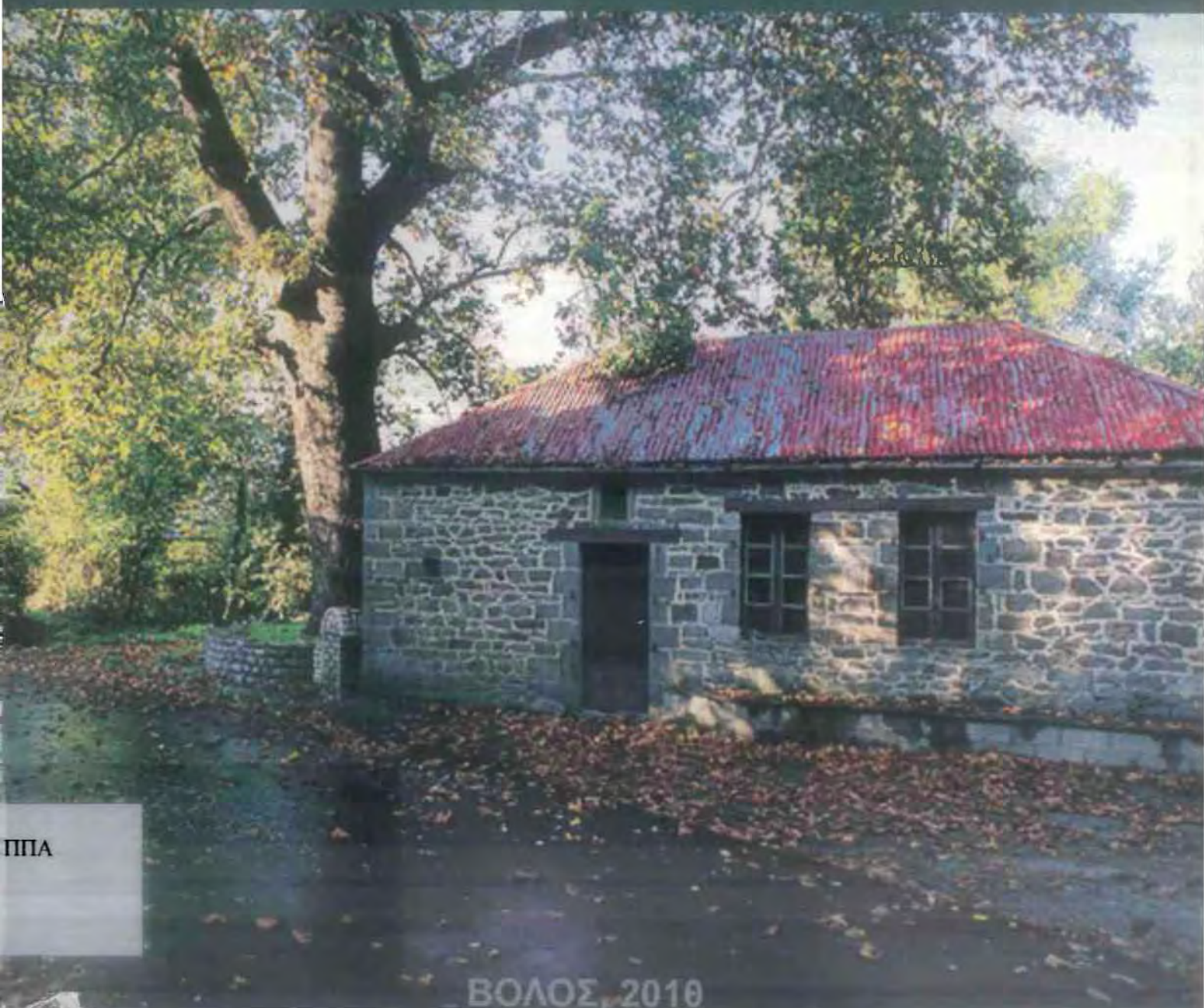

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Οργάνωση Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
στα πλαίσια Στρατηγικών Σχεδίων Ανάπτυξης
και διαδημοτικών συνεργασιών
Το παράδειγμα του Δήμου Φαρκαδόνας**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΑΣΟΛΑΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 8825/1
Ημερ. Εισ.: 24-09-2010
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξινόμησης Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2010
ΤΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Οργάνωση Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
στα πλαίσια Στρατηγικών Σχεδίων Ανάπτυξης
και διαδημοτικών συνεργασιών**

Το παράδειγμα του Δήμου Φαρκαδόνας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΑΣΟΛΑΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΒΟΛΟΣ, 2010

Σεπτέμβριος, 2010

**Οργάνωση Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
στα πλαίσια Στρατηγικών Σχεδίων Ανάπτυξης
και διαδημοτικών συνεργασιών**

Το παράδειγμα του Δήμου Φαρκαδόνας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΑΣΟΛΑΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Μακέτα εξωφύλλου : Δημουλά Κατερίνα

...Στους δικούς μου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται ορατό όλο και περισσότερο το φαινόμενο της συρρίκνωσης του αγροτικού χώρου που συνοδεύεται από βαθιές αλλαγές. Οι αλλαγές αυτές αφορούν σε όλο το φάσμα της κοινωνίας, της οικονομίας και του πολιτισμού του χώρου. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, ο αγροτικός χώρος μετασχηματίζεται σε έναν πολυλειτουργικό υπαίθρο χώρο με νέες προκλήσεις μέσα στα πλαίσια του καπιταλιστικού συστήματος. Περιοχές, όπως ο Δήμος Φαρκαδόνας του Νομού Τρικάλων είναι μια περιοχή του υπαίθρου χώρου που χρόνια τώρα γνώριζε πότε την ύφεση πότε την ανάπτυξη. Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να διερευνήσει τις δυνατότητες ανάπτυξης της περιοχής έτσι ώστε να αναδείξει και να σχεδιάσει με αποτελεσματικές στρατηγικές και πολιτικές το μέλλον της με βάσει τους πόρους που διαθέτει και σε συνεργασία με τους όμορους δήμους και την αγροτική ενδοχώρα. Με βάσει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του δήμου και το στρατηγικό όραμα που αναπτύσσεται σε αυτό, η εργασία έχει ως στόχο την οργάνωση παραγωγικών δραστηριοτήτων που στόχο θα έχουν την τοπική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του δήμου.

ABSTRACT

In the last decades it is becoming visible the phenomenon of the contraction of the rural space which is accompanied by deep changes. These changes are on the whole range of society, economy and culture of open space. Within this framework, rural space is transforming in a multifunctional space with new challenges within the capitalist system. Areas, such as the Municipality of Farkadona of the Prefecture Trikala is an area of open space that years now has been dealing sometimes with the recession and sometimes with the growth. This diploma thesis, aims to explore the growth potential of this area in order to pinpoint and design with effective policies its own future within the basis of the fans that it has and in collaboration with neighboring Municipalities and rural hinterland. Based on the Strategic Plan of the Municipality and the vision that is developing in it, the target is the organization of productive activities that will target in the local economical and social development of the Municipality.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία με θέμα : « Οργάνωση Παραγωγικών Δραστηριοτήτων στα πλαίσια Στρατηγικών Σχεδίων Ανάπτυξης και διαδημοτικών συνεργασιών, το παράδειγμα του Δήμου Φαρκαδόνας», εκπονήθηκε από την φοιτήτρια Τασολάμπρου Χρυσούλα, στα πλαίσια της εκπόνησης υποχρεωτικής διπλωματικής εργασίας για τη λήψη διπλώματος από το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Επιβλέπων της διπλωματικής εργασίας ήταν ο Καθηγητής Χωροταξίας Αγροτικού Χώρου, κ. Δημήτριος Γούσιος.

Το θέμα με το οποίο ασχολείται η εργασία εντάσσεται στα γενικότερα πλαίσια της περιφερειακής ανάπτυξης, με ειδικότερο πεδίο την τοπική ανάπτυξη στη βάση του οράματος που έχει χαραχτεί στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου.

Η επιλογή της περιοχής μελέτης στηρίχτηκε στην επιθυμία ενασχόλησης με μια περιοχή του ύπαιθρου χώρου, μια πεδινή-ημιορεινή περιοχή που αντιμετωπίζει προβλήματα ανάπτυξης και προώθησης των αναπτυξιακών δράσεων του στρατηγικού της σχεδίου. Πρόκληση είναι το πώς θα μπορέσει μια περιοχή που βρίσκεται μεταξύ δύο μεγάλων αστικών κέντρων, Λάρισα και Τρίκαλα, να χρησιμοποιήσει τα δικά της ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα με στόχο να αναπτυχθεί και να συγκρατήσει τον πληθυσμό της.

Για την περάτωση της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν τα θεωρητικά εργαλεία, με τα οποία έρχονται σε επαφή οι φοιτητές του τμήματος, όπως αυτά αναλύονται μέσω των παραδόσεων των μαθημάτων, των σημειώσεων που παρέχονται αλλά και η ελληνική και ξένη βιβλιογραφία που είναι σχετική με το αντικείμενο. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν και χαρτογραφικά δεδομένα για την παραγωγή των θεματικών χαρτών μέσα από το πρόγραμμα ARC GIS.

Δομή εργασίας

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας εξετάζεται η έννοια του αγροτικού – ύπαιθρου χώρου και πως αυτή εξελίχθηκε, καθώς και τις χωρικές και κοινωνικές ανασυνθέσεις που συντελούνται στο εσωτερικό του. Στο δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνεται η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του Δήμου Φαρκαδόνας, παρουσιάζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά που συνθέτουν την εικόνα της περιοχής και τα οποία θα αξιοποιήσουμε. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αξιολόγηση των αναπτυξιακών δυναμικών του Δήμου καθώς και η ανάλυση του οράματος όπως αυτό διατυπώνεται στο Επιχειρησιακό πρόγραμμα. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η αναπτυξιακή πρόταση η οποία βασίζεται πάνω στις κατευθύνσεις του στρατηγικού σχεδιασμού καθώς και στην διαδημοτική συνεργασία.

Οι όροι – λέξεις κλειδιά που θα μας απασχολήσουν κατά την διάρκεια της μελέτης είναι:

- Ύπαιθρος χώρος
- Πολυλειτουργικότητα
- Τοπική ανάπτυξη
- Βιολογική κτηνοτροφία
- Στρατηγικός σχεδιασμός
- Ταυτότητα
- Συνεργασία

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας υπήρξε σημαντική η συμβολή αρκετών ανθρώπων, τους οποίους θα ήθελα να ευχαριστήσω.

Αρχικά θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Δημήτριο Γούσιο, Καθηγητή Χωροταξίας Αγροτικού Χώρου του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για την καθοδήγηση και τις χρήσιμες παρατηρήσεις.

Παράλληλα οφείλω να ευχαριστήσω την κα. Μ.Ν. Ντυκέν, Επίκουρη Καθηγήτρια Στατιστικών και Οικονομικών Μεθόδων Χωρικής Ανάλυσης, τον κ. Σεραφείμ Πολύζο, Επίκουρο Καθηγητή Αστικής και Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης και Πολιτικής καθώς και τον κ. Δημήτρη Σταθάκη, Επίκουρο Καθηγητή Πολεοδομίας - Χωροταξίας με χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών και Τηλεπισκόπησης, για τις χρήσιμες υποδείξεις και συμβουλές τους καθώς και για βιβλιογραφικά στοιχεία που με βοήθησαν στην εκπόνηση της εργασίας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω :

- Το προσωπικό του Εργαστηρίου Αγροτικού Χώρου, και πιο συγκεκριμένα τον κ. Ιωάννη Φαρασλή και κ. Πρόδρομο Μαρδάκη για την παροχή βιβλιογραφικών δεδομένων και τις υποδείξεις τους, τον κ. Παναγιώτη Πανταζή για την παροχή χαρτογραφικών δεδομένων, καθώς και τον Εντεταλμένο Διδασκαλίας κ. Δημήτρη Καλλιώρα για τις χρήσιμες συμβουλές του.
- Από τον Δήμο Φαρκαδόνας, τον μηχανικό του Δήμου κ. Παναγιώτη Ράντο για την παροχή στοιχείων για τον Δήμο Φαρκαδόνας.
- Από το τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΠΘ την φοιτήτρια και συντρόφισσα , Κατερίνα Δημουλά για την μακέτα του εξωφύλλου.
- Τον κ. Δαλάκη Νίκο, Χωροτάκτη- Πολεοδόμο και Τοπογράφο Μηχανικό για την παροχή βιβλιογραφικών δεδομένων από την διπλωματική του εργασία και για την πολύτιμη βοήθειά του όλα τα χρόνια των σπουδών μου.
- Τον συμφοιτητή και φίλο μου, Πατσέα Γιώργο για την μετάφραση της περίληψης.
- Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, τους φίλους και τους συντρόφους μου, για την υποστήριξη τους για την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	5
1.1 Η εξέλιξη του αγροτικού χώρου	5
1.1.1 Η περίοδος μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο	5
1.1.2 Η μεταπολεμική περίοδος και το μοντέλο της «γεωργοποίησης»	5
1.1.3 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική και οι ευρωπαϊκές κατευθύνσεις για την πολυλειτουργικότητα της υπαίθρου	7
1.2 Αλλαγές στον υπαίθρο χώρο: Από τον παραγωγικό στον καταναλωτικό	8
1.2.1 Ο κορεσμός των αστικών κέντρων και αναζήτηση ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο.....	9
1.2.2 Οι επιδράσεις του αστικού κέντρου στον περιαστικό αγροτικό χώρο.....	11
1.3 Αλλαγές στον υπαίθρο χώρο : Μια πρώτη τυπολόγησή του	14
1.4 Η πρόκληση του υπαίθρου χώρου μέσα από το παράδειγμα του δήμου Φαρκαδόνας	20
1.4.1 Προοπτικές ανάπτυξης του δήμου Φαρκαδόνας	20
1.4.2 Η ανάγκη για ολοκληρωμένο αναπτυξιακό στρατηγικό σχεδιασμό του ύπαιθρου χώρου.....	21
2. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	23
2.1 Βασικά Χαρακτηριστικά - Διοικητική οργάνωση.....	23
2.2 Χωροταξική Ένταξη	29
2.3 Φυσικό και Πολιτιστικό Περιβάλλον.....	35
2.3.1 Φυσικό Περιβάλλον	35
2.3.2 Πολιτιστικό Περιβάλλον	40
2.4 Κοινωνικοοικονομικό Προφίλ	43
2.4.1 Εξέλιξη πληθυσμού	43
2.4.2 Δημογραφικοί δείκτες	45
2.4.3 Ηλικιακές πυραμίδες.....	46
2.4.4 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός.....	47
2.4.5 Μορφωτικό επίπεδο.....	48
2.4.6 Παραγωγικοί τομείς.....	48
2.5 Τεχνική Υποδομή	53
2.5.1 Οδικό Δίκτυο	53
2.5.2 Υδρευση — Αποχέτευση — Απορρίμματα	54
2.5.3 Ενέργεια — Τηλεπικοινωνίες.....	55
2.5.4 Κοινωνικές Υποδομές	55
3. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΔΗΜΟΥ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	58
3.1 Αξιολόγηση Δυνατοτήτων-Αδυναμιών και Προοπτικών- Απειλών του Δήμου Φαρκαδόνας.....	58

3.1.1 Πλεονεκτήματα	58
3.1.2 Μειονεκτήματα	60
3.1.3 Ευκαιρίες	61
3.1.4 Απειλές	62
3.2 Στρατηγική του Δήμου Φαρκαδόνας και αναπτυξιακές προτεραιότητες με βάση το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	65
3.2.1 Το πλαίσιο προβληματισμού	65
3.2.2 Αναπτυξιακό όραμα του Δήμου	66
3.3 Νέες αντιλήψεις και προοπτικές για την ανάπτυξη περιοχών της υπαίθρου όπως η περιοχή του Δήμου Φαρκαδόνας	67
3.4 Βασικά χαρακτηριστικά της περιοχής για την αναπτυξιακή της πορεία	68
4. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	73
4.1 Εισαγωγή	73
4.2 Τα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης	74
4.3 Ο στρατηγικός στόχος	75
4.4 Στήριξη του στρατηγικού στόχου	76
4.4.1 Φορέας Διαχείρισης	76
4.4.2 Πηγή Χρηματοδότησης	77
4.4.3 Βιωσιμότητα του προτεινόμενου στόχου	77
4.4 Πλαίσιο Διαδημοτικής συνεργασίας	79
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	90
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	94
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	101
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ	106

Περιεχόμενα πινάκων

Πίνακας 2.1: Μόνιμος και Πραγματικός Πληθυσμός ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας	27
Πίνακας 2.2: Βασικές καλύψεις γης Δήμου Φαρκαδόνας	38
Πίνακας 2.3: Πληθυσμιακή εξέλιξη ανά Δ.Δ. του Δήμου Φαρκαδόνας την περίοδο 1961-2001	44
Πίνακας 2.4: Δημογραφικοί δείκτες ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας	46
Πίνακας 2.5: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας	47
Πίνακας 2.6: Μορφωτικό Επίπεδο κατοίκων του Δήμου Φαρκαδόνας	48
Πίνακας 2.7: Απασχολούμενοι ανά παραγωγικό τομέα ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας	49
Πίνακας 2.8 : Μεγάλες εκμεταλλεύσεις ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας	50
Πίνακας 3.1: Συνοπτική καταγραφή των σημαντικότερων σημείων της SWOT ανάλυσης του Δ. Φαρκαδόνας	64
Πίνακας 1: Αναδασωτές Εκτάσεις Δ. Φαρκαδόνας	95
Πίνακας 2: Νέες Οικοδομές ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας (1997-2006)	95
Πίνακας 3: Χρονική περίοδος κατασκευής των κτιρίων του Δ. Φαρκαδόνας	96
Πίνακας 4: Αριθμός ορόφων των κτιρίων του Δ. Φαρκαδόνας	96
Πίνακας 5: Κατανομή αλλοδαπών Δ. Φαρκαδόνας ανά χώρα προέλευσης	97
Πίνακας 6: Κατανομή του μόνιμου πληθυσμού του Δ. Φαρκαδόνας σε ομοδημότες, ετεροδημότες και αλλοδαπούς ανά Δ.Δ. (2001)	97
Πίνακας 7: Καλλιεργούμενη και αρδευόμενη έκταση Δ. Φαρκαδόνας, 2007	97
Πίνακας 8: Ποσοστό απασχολούμενων ανά παραγωγικό τομέα ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας	98
Πίνακας 9: Επιχειρήσεις Δευτερογενή τομέα στο Δ. Φαρκαδόνας	98
Πίνακας 10: Επιχειρήσεις Τριτογενή τομέα στο Δ. Φαρκαδόνας	98
Πίνακας 11: Απασχολούμενοι ανά κλάδο παραγωγικής δραστηριότητας ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας	99
Πίνακας 12: Ζωικό κεφάλαιο ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας	100

Περιεχόμενα σχημάτων

Σχήμα 2.1: Σύσταση Δήμων Νομού Τρικάλων με βάση τον «Καλλικράτη»	28
Σχήμα 2.2: Ζώνες Ημερήσιων Μετακινήσεων (ΖΗΜ) στην Περιφέρεια Θεσσαλίας	30
Σχήμα 2.3: Βασική Διάρθρωση και Τάσεις Χρήσεων Γης στη Περιφέρεια Θεσσαλίας	31
Σχήμα 2.4: Άξονες- Πόλοι Ανάπτυξης και Προβληματικές Περιοχές στην Περιφέρεια Θεσσαλίας	32
Σχήμα 2.5: Πόλοι και Άξονες Ανάπτυξης- Αναπτυξιακές Ενότητες- ΖΗΜ στην Περιφέρεια Θεσσαλίας	34
Σχήμα 2.6: Γενικευμένες Ζώνες Χρήσεων βάσει του Αναπτυξιακού Προσανατολισμού στην Περιφέρεια Θεσσαλίας	34
Σχήμα 2.7: Υδρολογικό δίκτυο Δ. Φαρκαδόνας	38
Σχήμα 2.8: Ζώνες Ειδικής Προστασίας στο Δήμο Φαρκαδόνας	39
Σχήμα 2.9: Εξέλιξη πληθυσμού Δήμου Φαρκαδόνας (1961-2001)	43
Σχήμα 2.10: Ηλικιακή πυραμίδα Δήμου Φαρκαδόνας για το έτος 2001	47
Σχήμα 1: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Φαρκαδόνας	102
Σχήμα 2: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Αχλαδοχωρίου	102
Σχήμα 3: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Γριζάνου	103
Σχήμα 4: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Διάσελλου	103
Σχήμα 5: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Ζάρκου	104
Σχήμα 6: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Κεραμιδίου	104
Σχήμα 7: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Παναγίτσας	105
Σχήμα 8: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Πηνειάδας	105

Περιεχόμενα χαρτών

Χάρτης 1: Τυπολογία των νομών της Ελλάδας σύμφωνα με τον βαθμό αγροτικότητας.....	19
Χάρτης 2 : Οριοθέτηση της περιοχής μελέτης στον Ελλαδικό χώρο	24
Χάρτης 3 : Διοικητική διάρθρωση Δήμου Φαρκαδόνας.....	25
Χάρτης 4 : Άξονες ανάπτυξης – Οικιστικό και Οδικό δίκτυο ευρύτερης περιοχής	33
Χάρτης 5 : Ανάγλυφο Δήμου Φαρκαδόνας	36
Χάρτης 6 : Καλύψεις γης Δήμου Φαρκαδόνας	37
Χάρτης 7 : Οικιστικό και Οδικό δίκτυο Δήμου Φαρκαδόνας.....	41
Χάρτης 8 : Αναπτυξιακή πρόταση	80
Χάρτης 9 : Αναπτυξιακή πρόταση	81
Χάρτης 10 : Αναπτυξιακή πρόταση	82

Αρκτικόλεξο και Συντομογραφίες

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
ΒΔ	Βορειοδυτικά
ΒΙΠΑ	Βιομηχανικό Πάρκο
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΔΔ	Δημοτικό Διαμέρισμα
ΕΓΤΠΕ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΚ	Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΟ	Εθνική Οδός
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας
ΖΗΜ	Ζώνη Ημερήσιων Μετακινήσεων
ΙΜ	Ιερά Μονή
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΑΠΗ	Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων
ΚΕΝΑΚΑΠ	Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας – Πύλης
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΟΠΑΑΧ	Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα, η ύπαιθρος οριζόταν ως το υπόλοιπο -αυτό που περισσεύει- όταν αφαιρέσουμε τις αστικές περιοχές ή οριζόταν σε αντιδιαστολή με τον αστικό χώρο ως οι περιοχές που δεν ήταν αστικές, ως ο χώρος όπου έμεναν αυτοί που ασχολούνταν με τη γεωργία. Το σύνολο του μη αστικού χώρου θεωρούνταν μια ενιαία και ομοιογενής περιοχή, με κυρίαρχη δραστηριότητα την αγροτική παραγωγή (Λαμπριανίδης, 2001/2002).

Είναι κοινά αποδεκτό ότι η προσήλωση μεταπολεμικά στο στόχο της αύξησης των γεωργικών αποδόσεων μέσα από την εντατικοποίηση των συστημάτων παραγωγής μέχρι τη δεκαετία του 1990 και της ΚΑΠ (Κοινή Αγροτική Πολιτική)- οδήγησε σε μια έντονη γεωργοποίηση της υπαίθρου, όπως και σε φαινόμενα χωρικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Οι περιοχές όπου οι ευνοϊκές φυσικές συνθήκες παραγωγής και οι αγροτικές τους δομές επέτρεψαν τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων, ήταν αυτές που μπόρεσαν να ενσωματωθούν στα αγροτοβιομηχανικά και οικονομικά δίκτυα και να αναπτυχθούν. Αντίθετα, οι περιοχές με φυσικές μειονεξίες (ορεινές, νησιωτικές, γεωγραφικά απομονωμένες) απέμειναν στο περιθώριο των τεχνολογικών και οικονομικών εξελίξεων γνωρίζοντας έντονη την αγροτική έξοδο έως και την προχωρημένη εγκατάλειψη. Η ύπαιθρος χώρα κατατμήθηκε και πολώθηκε μεταξύ γεωργικά αναπτυγμένων και οικονομικά ενσωματωμένων αγροτικών περιοχών από τη μια πλευρά, και υπανάπτυκτων έως εγκαταλειμμένων από τις παραγωγικές δραστηριότητες και τον πληθυσμό τους, από την άλλη (Ανθοπούλου, 2001).

Με την αναθεώρηση της ΚΑΠ το 1992 και την υλοποίηση της Agenda 2000, στη συνέχεια, πέρα από τις δημοσιονομικές ρυθμίσεις για την εξισορρόπηση των γεωργικών αγορών, ενισχύονται τα μέτρα της διαρθρωτικής πολιτικής για την οικονομική υποστήριξη των πιο ευάλωτων κατηγοριών των γεωργών και της χαμηλής έντασης γεωργίας στο πλαίσιο της πολυσυζητημένης «αειφόρου ανάπτυξης». Η διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών και η πολυδραστηριότητα των αγροτών σε συνδυασμό με την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και του αγροτικού τοπίου αναγορεύονται ως βασικοί μοχλοί ανάπτυξης των λιγότερο ευνοημένων περιοχών της Ένωσης (Ανθοπούλου, 2001). Ωστόσο αυτή η πολυδραστηριότητα, η κατάργηση των εγγυμένων τιμών και άλλα πολλά μέτρα αποτέλεσαν αγκάθι για την αγροτική οικονομία και απασχόληση, και οδήγησαν στην συρρίκνωση της αγροτικής παραγωγής καθώς και

στην ενίσχυση των μεγαλοαγροτών και άλλων αστών επιχειρηματιών.

Από την άλλη, τα εντεινόμενα κοινωνικά προβλήματα και η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στις πόλεις οδηγούν σε μια αναθεώρηση της ταυτότητας και των αξιών της υπαίθρου. Η ανακάλυψη της φύσης, της «αγροτικότητας» και του «τοπικού» ως στοιχείων αυθεντικότητας ή ποιότητας ζωής σηματοδοτούν νέες συμβιωτικές και αλληλοτροφοδοτούμενες σχέσεις πόλης-υπαίθρου. Εξάλλου, η παραδοσιακή διχοτομική σχέση της πόλης με τον αγροτικό χώρο έχει ήδη αρχίσει να εξασθενεί από τη στιγμή που η αύξηση της γεωγραφικής κινητικότητας του πληθυσμού (αγροτικού και αστικού), χάρη στη διαρκή βελτίωση των μέσων μεταφοράς και επικοινωνίας, οδηγεί σε μια συνεχή χωρική και κοινωνική αφομοίωση του αγροτικού χώρου από τον αστικό μέσω της διάχυσης των προϊόντων, του πολιτισμού και των πρακτικών του αστικού περιβάλλοντος. Μέσα από την ώσμωση του αστικού χώρου και της υπαίθρου, ο αστισμός ως τρόπος ζωής δεν αποτελεί πλέον αποκλειστικό γνώρισμα της πόλης αλλά ούτε και η ύπαιθρος αντικατοπτρίζει πλέον το παραδοσιακό, και ενίοτε οπισθοδρομικό, πρότυπο κοινωνικών αξιών (Τομάρας κ.α., 2005, Ανθοπούλου, 2001).

Σήμερα παρατηρείται μια αντίστροφη κίνηση από την πόλη προς την ύπαιθρο με την «έξοδο» του αστικού πληθυσμού: εγκατάσταση πρώτης κατοικίας σε περιαστικές αγροτικές ζώνες ή αγροτικές κωμοπόλεις με τη διεύρυνση της ακτίνας της καθημερινής παλίνδρομης μετακίνησης, τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας και της σύνθεσης των επαγγελμάτων, και κατ' επέκταση, αλλαγή της κοινωνικής δομής (Τομάρας κ.α., 2005, Ανθοπούλου, 2001).

Σ' αυτό το γενικότερο πλαίσιο μετασχηματισμών και αλλαγών, η ύπαιθρος, περισσότερο ανοιχτή και ευαίσθητη σήμερα στις κοινωνικές αλλαγές, ωθείται και παροτρύνεται μέσω προγραμμάτων και συνεχώς εξατομικευμένων στενών χωρικών σχέσεων προς την ανακάλυψη "νέων χώρων" στο εσωτερικό της. Η κίνηση αυτή είναι ενδεικτική του εκσυγχρονισμού που υιοθετείται, με τρόπο ωστόσο επιλεκτικό ως προς τις οικονομικές δραστηριότητες και το χώρο. Η ίδια αυτή κίνηση προϋποθέτει τον μετασχηματισμό, την εξασθένιση ή και αποδιοργάνωση των συστημάτων παραγωγής και διαχείρισης, τις αλλαγές στη δομή των οικιστικών δικτύων αλλά και των χρήσεων γης στο εσωτερικό του υπαίθρου χώρου. Αυτές οι αλλαγές στις παραδοσιακές δραστηριότητες, στην απασχόληση, στην οργάνωση της κατοίκησης, και τέλος, στη διαχείριση του ίδιου του χώρου, δημιουργούν ένα ενδιαφέρον πεδίο για τη διερεύνηση της εξέλιξης των δομών και τη χωρική συνοχή της υπαίθρου (Γούσιος, 1999/2005).

Η ένταξη του χώρου αυτού σε μια τέτοια αναπτυξιακή διαδικασία απαιτεί χωρική συνοχή, ταυτότητα και αλληλεγγύη, και οδηγεί στην ανάγκη προσδιορισμού των χώρων, των φορέων και των δρώντων που θα μπορούσαν ν' αποτελέσουν τα σημεία στήριξης της τοπικής ανάπτυξης (Γούσιος, 1999/2005).

Η παρούσα εργασία εστιάζει την μελέτη της στην γεωγραφική ενότητα του δήμου Φαρκαδόνας του νομού Τρικάλων, που αποτελεί παράδειγμα του ύπαιθρου χώρου, με στόχο να διερευνήσει τη σύνθετη εικόνα του σύγχρονου ελληνικού αγροτικού χώρου, τις δυναμικά αναπτυσσόμενες σχέσεις του με τους γειτονικούς δήμους και εν τέλει το πέρασμα του σε μια λογική τοπικής ανάπτυξης και εξασφάλισης τόσο των αναγκών όσο και του εισοδήματος των κατοίκων της υπαίθρου.

Η κεντρική υπόθεση της εργασίας, είναι το πως μια περιοχή «ύπαιθρου» χαρακτήρα σαν την περιοχή μελέτης, θα απαντήσει στις προκλήσεις των εξελίξεων των τελευταίων χρόνων έτσι ώστε πέρα από τις στενές και μονόδρομες σχέσεις με την πόλη, να διαχειριστεί, να αναδείξει και να σχεδιάσει με αποτελεσματικές στρατηγικές και πολιτικές το μέλλον της με βάσει τους πόρους που διαθέτει και σε συνεργασία με τους όμορους δήμους και την αγροτική ενδοχώρα. Με βάση το επιχειρησιακό πρόγραμμα του δήμου και το στρατηγικό όραμα που αναπτύσσεται σε αυτό, η εργασία έχει ως στόχο την οργάνωση παραγωγικών δραστηριοτήτων που στόχο θα έχουν την τοπική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του δήμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ **1**

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Η εξέλιξη του αγροτικού χώρου

1.1.1 Η περίοδος μέχρι τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο

Εδώ και δεκαετίες ο αγροτικός χώρος και η ύπαιθρος εμφανίζονται ως δύο έννοιες μεταβαλλόμενες στο χρόνο και αναπτυσσόμενες στο χώρο. Έτσι, ενώ η φιλελεύθερη προσέγγιση θεωρεί την ύπαιθρο ως ένα εξωαστικό χώρο επέκτασης, η χωρική προσέγγιση θεωρεί την ύπαιθρο ως ένα σύνολο σημείων προικισμένων με χαρακτηριστικές ιδιότητες που προσδιορίζουν οι αποστάσεις, καθώς και ως μια έκταση η χρήση της οποίας μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ανταγωνισμού (Γούσιος, 1999).

Μέχρι το Β' Παγκόσμιο πόλεμο ύπαιθρος θεωρούνταν οι περιοχές που δεν ήταν αστικός χώρος. Στην ύπαιθρο η κύρια οικονομική δραστηριότητα ήταν η παραγωγή τροφίμων, οι χρήσεις γης κυριαρχούνταν από το «φυσικό» τοπίο, οι κάτοικοι της είχαν ένα χαμηλό επίπεδο διαβίωσης και πάνω από όλα το πλαίσιο αξιών και συμπεριφορών των κατοίκων της δεν ήταν σύμφυτο με αυτό του «αστικού πολιτισμού» (Λαμπριανίδης, 2001/2002). Παρ' όλο που οι κοινωνικές αντιλήψεις για την ύπαιθρο μεταβλήθηκαν με την πάροδο του χρόνου (Williams, 1973), πάντοτε υπήρχε μια αντίληψη για τον αγρότη ως έναν κατά κάποιο τρόπο κατώτερο πολίτη.

Η ταύτιση της υπαίθρου με τον αναχρονισμό, μεταξύ άλλων συντέλεσε ώστε τα ζητήματα της υπαίθρου να βρίσκονται πολύ χαμηλά στις προτεραιότητες των ερευνητών. Όμως η κατάσταση άλλαξε δραματικά με το Β' Παγκόσμιο πόλεμο, όταν διαπιστώθηκε ότι η ύπαιθρος εκτός από την εξαιρετική συμβολή της στο εμπορικό ισοζύγιο μπορούσε να προσφέρει και αυτάρκεια σε τρόφιμα, γεγονός εξαιρετικής στρατηγικής σημασίας. Η συνειδητοποίηση αυτού του γεγονότος άλλαξε τις αντιλήψεις και τις προτεραιότητες τόσο των πολιτικών όσο και των ακαδημαϊκών (Λαμπριανίδης, 2001/2002).

1.1.2 Η μεταπολεμική περίοδος και το μοντέλο της «γεωργοποίησης»

Η μεταπολεμική χωροταξική αντίληψη και πρακτική εγκλωβίστηκε, μεταξύ, από τη μια πλευρά, της μονοκυριαρχίας της γεωργικής και της τουριστικής δραστηριότητας, από την άλλη, των περιφερειακών πολιτικών επίκεντρο των οποίων ήταν τα μεσαίου

μεγέθους αστικά κέντρα. Η ανάπτυξη αυτών των κέντρων καθ' όλη την μεταπολεμική περίοδο, προκαλώντας την εμφάνιση νέων χωρικών διαφοροποιήσεων και αντιθέσεων, προσδιόρισε σε βάθος το περιεχόμενο της έννοιας του υπαίθρου χώρου. Ιδιαίτερα, κατά τις πρώτες δεκαετίες αυτής της περιόδου, οι χωροταξικές παρεμβάσεις έχουν ως στόχο να αμβλύνουν τις ανισότητες που προκαλούν σε διαφορετικούς βαθμούς και περιοχές, διαφορετικές πολικότητες και ιεραρχήσεις στο επίπεδο των αστικών κέντρων. Κατ' αυτό το τρόπο, οι παρατηρούμενες διαφοροποιήσεις και η ποικιλία των αγροτικών χώρων αυτή την περίοδο, εξηγούνται ως προϊόν που συνδέεται, είτε με την απόσταση από την πόλη, είτε με τις λειτουργίες, είτε με τις πυκνότητες, και πολύ λιγότερο με το ρόλο και τις σχέσεις των κωμοπόλεων στο εσωτερικό μιας αγροτικής περιοχής (SEGESA, 1969).

Κεντρικός στόχος των αγροτικών πολιτικών μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, και ως τα μέσα της δεκαετίας του 1980, ήταν η μεγέθυνση της γεωργικής παραγωγής, καταρχάς, για την επίτευξη της διατροφικής ασφάλειας των χωρών και, στη συνέχεια, για τη δημιουργία πλεονασμάτων για εξαγωγές στις διεθνείς αγορές. Για την επίτευξη του στόχου αυτού μια σειρά από δημόσιες επιδοτήσεις (κρατικές αγροτικές πολιτικές ή υπερεθνικές όπως η ΚΑΠ ενθάρρυναν και προσανατόλιζαν τους αγρότες σε επιθυμητές παραγωγικές επιλογές. Η παραγωγίστικη γεωργία χαρακτηρίζεται από τρία δομικά χαρακτηριστικά: α) εντατικοποίηση των μεθόδων παραγωγής β) συγκεντροποίηση και γ) εξειδίκευση της παραγωγής (Ανθοπούλου κ.α., 2007).

Το παραγωγίστικο αυτό μοντέλο έδειξε τα πρώτα σημάδια κρίσης στα τέλη της δεκαετίας του 1970 με την αδυναμία καταρχάς απορρόφησης της αυξανόμενης προσφερόμενης ποσότητας γεωργικών προϊόντων, με αποτέλεσμα την συρρίκνωση του αγροτικού εισοδήματος. Επιπλέον, σε χωροκοινωνικό επίπεδο, δημιουργήθηκαν έντονες ανισότητες μεταξύ χωρών και μεταξύ περιοχών, και ειδικότερα μεταξύ εύφορων αγροτικών ζωνών (π.χ. αρδευόμενες πεδιάδες) που υιοθέτησαν την παραγωγίστικη γεωργία επιτυγχάνοντας υψηλές αποδόσεις, και από την άλλη, μειονεκτικών ζωνών (π.χ. ορεινές περιοχές, ξηρικές γεωργικές εκτάσεις) που δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν στο μοντέλο αυτό λόγω φυσικών και οικονομικών μειονεξιών οδηγούμενες έτσι στην κοινωνικοοικονομική περιθωριοποίηση. Επιπτώσεις προκλήθηκαν και σε περιβαλλοντικό επίπεδο με την εντατικοποίηση της γεωργίας με την υψηλή χρήση χημικών εισροών καθώς και με την υπερεκμετάλλευση των φυσικών

πόρων(Ανθοπούλου κ.α., 2007).

1.1.3 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική και οι ευρωπαϊκές κατευθύνσεις για την πολυλειτουργικότητα της υπαίθρου

Η ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΚ) (1981) και κατά συνέπεια η εφαρμογή της ΚΑΠ, η οποία μέσα από την χρήση μιας διαρκώς ανανεούμενης τεχνολογίας και με τις βελτιωμένες εισροές ευελπιστούσε στην αύξηση των γεωργικών αποδόσεων διαμέσου της άκρατης εντατικοποίησης της παραγωγής, επέτεινε όπως είπαμε τις προϋπάρχουσες χωρικές και οικονομικές ανισότητες. Τις παραμονές της αναμόρφωσης της ΚΑΠ παρατηρήθηκε ότι 80% της κοινοτικής δαπάνης διεισθιθετο στο 20% μόνο των εκμεταλλεύσεων. Η ΚΑΠ δεν πρόσφερε καμιά ουσιαστική υποστήριξη στους ευρωπαϊούς γεωργούς των λιγότερο ευνοημένων περιοχών, όπως οι ορεινές και μειονεκτικές (σύμφωνα με την Οδηγία 75/268)(Μουσιδής, 2001).

Η κρίση που παρατηρήθηκε σε επίπεδο γεωργικών αγορών (διαρθρωτικά πλεονάσματα) και περιβάλλοντος (από την εντατική εκμετάλλευση ή την εγκατάλειψη των φυσικών πόρων) και οι συνεχιζόμενες ανισότητες μεταξύ των αγροτικών ζωνών οδήγησαν την Κοινότητα, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, σε μια σειρά μέτρων δημοσιονομικού ελέγχου της παραγωγής, που όμως απεδείχθησαν ανεπαρκή (Μαραβέγιας κ.α., 1999).

Το 1992 έγινε η αναμόρφωση της ΚΑΠ. Βασικό στοιχείο της αναμόρφωσης ήταν η αποδυνάμωση του σκέλους της πολιτικής των εγγυήσεων και η ενίσχυση της διαρθρωτικής πολιτικής που αποσκοπούσε στη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων και τη βελτίωση των υποδομών των αγροτικών περιοχών. Ήδη, από το 1988 με τη μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) υιοθετεί τη στρατηγική της αγροτικής ανάπτυξης. Πρόκειται όπως αναφέρεται στον Φάκελο LEADER (1997) , για ένα συνδυασμό ολοκληρωμένων δράσεων στο εσωτερικό μιας γεωγραφικής (χωρικής) ενότητας που λαμβάνει υπόψη τον πολυλειτουργικό χαρακτήρα του αγροτικού χώρου και τα εξω-γεωργικά στοιχεία που τα τελευταία χρόνια ενσωματώνει: μη-γεωργικές οικονομικές δραστηριότητες, καινούργιες τάσεις κατοίκησης και αναψυχής, δράσεις για την προστασία του αγροτικού περιβάλλοντος και πολιτισμού. Η αντίληψη της αγροτικής πολιτικής δεν ταυτίζεται, πλέον, με την γεωργική ανάπτυξη (αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας) αλλά με μια βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, οι στόχοι, οι μηχανισμοί και τα μέσα της οποίας

διαφοροποιούνται κατά περιοχές (δυναμικές και ενσωματωμένες, μειονεκτικές ή φτωχές σε φυσικούς πόρους, ορεινές ή απομονωμένες κ.ο.κ) (Φάκελος LEADER, 1997).

Ωστόσο, με όλες αυτές τις πολιτικές από την ένταξη της χώρας στην ΕΕ και την εφαρμογή της ΚΑΠ, τα πράγματα γίνονται όλο και χειρότερα για την ελληνική γεωργία, πράγμα που φάνηκε και με την «Ατζέντα 2000», και με την αναθεώρηση της νέας ΚΑΠ το 2003, και με το λεγόμενο έλεγχο υγείας της νέας ΚΑΠ το 2008. Οι επιδοτήσεις στην αγροτική παραγωγή όλο και μειώνονταν σε χρήμα και από το 2003 μειώθηκαν ακόμα περισσότερο, ενώ παράλληλα αποδεσμεύτηκαν από την παραγωγή, για να γίνουν εντελώς αποδεσμευμένες από το 2013 με την επιβολή της λεγομένης περιφερειοποίησης. Όλα τα προηγούμενα χρόνια, ενώ από τη μία τα κονδύλια για τις αγροτικές επιδοτήσεις συνεχώς μειώνονταν, από την άλλη αυξάνονταν τα κονδύλια για την επιδότηση εξωγεωργικών δραστηριοτήτων, καθώς και για τη μεταποίηση - τυποποίηση αγροτικών προϊόντων. Αυτό γινόταν και μέσω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) μέχρι το 2006, και έγινε ακόμα πιο έντονο με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης που ξεκίνησε μετά το 2007.

Συνοψίζοντας, οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν και συνεχίζονται να ακολουθούνται από την ΕΕ έχουν οδηγήσει α) στην παραγωγική συρρίκνωση του αγροτικού τομέα της ελληνικής οικονομίας, μέσω των περιορισμών στις καλλιέργειες και των ποσοστάσεων στην παραγωγή β) Στη συγκέντρωση της γης και της παραγωγής σε λίγα χέρια μεγαλοεπιχειρηματιών και πολυεθνικών, μέσω των καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων στην αγροτική οικονομία καθώς και γ) στο ξεκλήρισμα της μικρομεσαίας αγροτιάς (διακηρυγμένος στόχος η συρρίκνωση του αγροτικού δυναμικού σε πολύ μικρά ποσοστά).

1.2 Αλλαγές στον ύπαιθρο χώρο: Από τον παραγωγικό στον καταναλωτικό

Τα τελευταία χρόνια ο αγροτικός χώρος μεταβάλλεται γοργά τόσο υπό το βάρος των εξελίξεων των διεθνών αγορών και τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις, όσο επίσης και των αλλαγών των σχέσεων πόλης-υπαίθρου με τον αυξανόμενο εξαστισμό των τοπικών κοινωνιών και οικονομιών (Μαραβέγιας κ.α., 1999).

Η γεωργία, που άλλοτε βρισκόταν στον πυρήνα της αγροτικής ανάπτυξης, χάνει το ειδικό της βάρος και αναδιπλώνεται αμυνόμενη στον εντεινόμενο ανταγωνισμό από τους νόμους της καπιταλιστικής αγοράς και τη διευρυνόμενη σε παγκόσμια κλίμακα γεωγραφική βάση των συναλλαγών. Από την άλλη, αυτός ο ίδιος ο αγροτικός χώρος ανακτά το ενδιαφέρον ως χώρος κατανάλωσης και παρέμβασης, ως το «φυσικό υπόβαθρο» νέων λειτουργιών που προοιωνίζονται μια καινούργια προοπτική για τον αγροτικό κόσμο (Καρανικόλας, 2001).

1.2.1 Ο κορεσμός των αστικών κέντρων και αναζήτηση ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια διαφοροποίηση στην αντίληψη των κατοίκων της πόλης για τα αγαθά και τις υπηρεσίες της γεωργίας και γενικότερα για την όλη λειτουργία του αγροτικού χώρου. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται σε έναν επαναπροσδιορισμό των αξιών και της ταυτότητας της υπαίθρου σε συνάρτηση με την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής και τα συνεχώς αυξανόμενα κοινωνικά προβλήματα που εντοπίζονται στα σύγχρονα αστικά κέντρα. Η ανακάλυψη της φύσης, η «αγροτικότητα» και το «τοπικό» αλλάζουν εννοιολογικό περιεχόμενο και επανασηματοδοτούνται ως στοιχεία αυθεντικότητας. Παράλληλα, αρχίζει να εξασθενεί η παραδοσιακή διχοτομική σχέση της πόλης με τον αγροτικό χώρο κάτω από το πρίσμα των αλλαγών που συντελούνται σε γεωγραφικό επίπεδο τόσο με την αύξηση της πληθυσμιακής κινητικότητας όσο και με την διαρκή βελτίωση των μέσων μεταφοράς και επικοινωνίας που οδηγούν σε μια συνεχή χωρική και κοινωνική αφομοίωση του αγροτικού χώρου από τον αστικό μέσω της διάχυσης των προϊόντων, του πολιτισμού και των πρακτικών του αστικού περιβάλλοντος. Μέσα από την όσμωση αστικού και υπαίθρου χώρου, ο αστισμός ως τρόπος ζωής δεν αποτελεί πλέον ίδιο γνώρισμα της πόλης ούτε η ύπαιθρος αντικατοπτρίζει πλέον το παραδοσιακό, και ενίοτε οπισθοδρομικό, πρότυπο κοινωνικών αξιών (Ανθοπούλου, 2000).

Οι σχέσεις πόλης-υπαίθρου μεταβάλλονται μέσα από την αναγνώριση των διακριτών χαρακτηριστικών της δεύτερης που σχετίζονται με τα στοιχεία της φύσης, της αγροτικότητας και της ποιότητας ζωής. Στις νέες αυτές σχέσεις, έτσι όπως αναπτύσσονται από την πλευρά του αστικού, καταγράφονται οι εξής τάσεις:

ι) μια αντίστροφη κίνηση από την πόλη προς την ύπαιθρο με την «έξοδο» του αστικού πληθυσμού: εγκατάσταση πρώτης κατοικίας σε περιαστικές αγροτικές ζώνες ή

αγροτικές κωμοπόλεις με τη διεύρυνση της καθημερινής ακτίνας μετακίνησης στον τόπο εργασίας, διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας και της σύνθεσης των επαγγελματιών, και κατ' επέκταση, αλλαγή της κοινωνικής δομής. Οι αγροτικές ζώνες που καταρχήν κερδίζουν και δείχνουν τα σημάδια της «αγροτικής αναγέννησης» είναι οι περιστατικές αγροτικές περιοχές, οι παραθαλάσσιες τουριστικές καθώς και οι πεδινές περιοχές που βρίσκονται κοντά σε πόλεις ή εξυπηρετούνται από τα δίκτυα μεταφοράς. Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται από τη σχετική αύξηση του πληθυσμού και την επέκταση της οικιστικής ζώνης, την εγκατάσταση τουριστικών, εμπορικών ή άλλων μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την πλήρη ενσωμάτωση της γεωργικής παραγωγής στο αγροτοβιομηχανικό πλέγμα ή απλά στην αγορά του τοπικού αστικού κέντρου. Η κοινωνική ανασύνθεση, έτσι όπως εμφανίζεται στη σύγκριση των κοινωνικο-επαγγελματικών δομών, συνιστά μια βασική δομική αλλαγή του αγροτικού κόσμου (Kayser, 1993).

ii) *μία ροπή του αστικού πληθυσμού προς τα αγαθά και τις υπηρεσίες που συνδέονται με την ποιότητα του περιβάλλοντος και τις αγροτικές παραδόσεις*: αγροτοδιατροφικά προϊόντα και γαστρονομία που ενσωματώνουν την πρώτη ύλη, τις πρακτικές μεταποίησης και την «εικόνα του τόπου» (π.χ. τυριά, κρασιά και άλλα προϊόντα προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης, γεωργικά προϊόντα βιολογικής παραγωγής), παραδοσιακή χειροτεχνία και οικοτεχνία (αγγειοπλαστική, επιπλοποιία κ.λπ.), υπηρεσίες τουρισμού και αναψυχής που επιτρέπουν στον επισκέπτη να ανακαλύψει τις ιδιαιτερότητες του τόπου, τη φύση, την αγροτική κληρονομιά ή να συμμετάσχει στην αγροτική καθημερινότητα (π.χ. αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες), υπηρεσίες που σχετίζονται με τη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, την προστασία των βιοτόπων και των ευαίσθητων περιβαλλοντικών περιοχών (φυσικά πάρκα, εθνικοί δρυμοί, παραδοσιακοί οικισμοί κ.λπ.). Οι αγροτικές ζώνες που επωφελούνται από την διαμόρφωση των νέων καταναλωτικών αντιλήψεων και στάσεων είναι ως επί το πλείστον οι ορεινές και γενικά οι περιοχές της αγροτικής ενδοχώρας που μπορούν να αναδείξουν αξιόλογα στοιχεία οικολογικού, ιστορικού ή πολιτισμικού πλούτου (Ανθοπούλου, 2001).

Απόρροια της δημιουργίας νέων καταναλωτικών προτύπων είναι μια γενικευμένη τάση εμπορευματοποίησης λειτουργιών και αξιών (οικολογικές, πολιτισμικές, κοινωνικές) δηλαδή μια εμφανής «τριτογενοποίηση» του αγροτικού χώρου που αναπόφευκτα οδηγούν στην δημιουργία νέων κοινωνικών συσχετισμών και συγκρούσεων όσον

αφορά τις χρήσεις γης και τη διαχείριση των φυσικών πόρων. Παράλληλα, ο αγρότης μετατρέπεται σταδιακά από παραγωγό γεωργικών προϊόντων σε διαχειριστή μιας πολυδραστήριας εκμετάλλευσης παροχής αγαθών και υπηρεσιών ενός πολυλειτουργικού αγροτικού χώρου (Δαλάκης, 2005).

Η συμβολή της πολυδραστηριότητας θεωρείται σημαντική για την αναπαραγωγή και ενίσχυση του τοπικού σώματος των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων. Η εξέλιξη αυτή φαίνεται να συμβάλλει στη προσαρμογή αυτών των εκμεταλλεύσεων αλλά και του γεωργικού τομέα σε αυτή τη περίοδο κρίσης για τη γεωργία (μείωση εισοδημάτων, επενδύσεων, αναδιαρθρώσεις κλπ), αλλά και να ευνοεί τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης για τη συγκράτηση των νέων ζευγαριών που αναζητούν συμπληρωματική εργασία ικανή να τους εξασφαλίσει ένα βασικό επίπεδο διαβίωσης (Γούσιος, 1999/2005). Απ' την άλλη ωστόσο διαφαίνεται ότι αυτή η «πολυδραστηριότητα» ωφελεί πολύ περισσότερο τους μεγαλοαγρότες παρά τους μικρούς και μεσαίους που βλέπουν το εισόδημά τους όλο και να μειώνεται.

1.2.2 Οι επιδράσεις του αστικού κέντρου στον περιαστικό αγροτικό χώρο

Η κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική ιδιομορφία του περιαστικού αγροτικού χώρου απορρέει από τη θέση του ως ενδιάμεσου μεταξύ του αστικού και του μη περιαστικού/"παραδοσιακού" αγροτικού χώρου.

Παρ'όλη, δηλαδή, τη διεύρυνση των επιδράσεων του αστικού κέντρου στην ύπαιθρο χώρα λόγω της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης-ιδιαίτερα στα μέσα μεταφοράς και στα μέσα διαμόρφωσης υπερτοπικών πολιτισμικών αξιών, κωδίκων συμπεριφοράς κλπ- ο περιαστικός χώρος αποτελεί πάντα το πρώτο, τόσο χρονικά όσο και σε σχέση προς το βαθμό της έντασης, πεδίο στο οποίο αλληλοεπηρεάζονται, συναρθρώνονται, συγκρούονται και συνδιαμορφώνονται δύο χώροι ζωής που συνεχίζουν να είναι σημαντικά διαφορετικοί.

Έτσι, παρατηρούνται αλλαγές στις κοινωνικοοικονομικές λειτουργίες και στα χαρακτηριστικά του περιαστικού αγροτικού χώρου. Τα γνωρίσματα αυτά αναφέρονται είτε σε γενικότερες λειτουργίες του χώρου είτε σε ειδικότερα ζητήματα, όπως τα χαρακτηριστικά και οι λειτουργίες των αγροτικών νοικοκυριών ως κοινωνικοοικονομικών ενότητων.

Ειδικότερα, ο περιαστικός αγροτικός χώρος αποτελεί χώρο υποδοχής για πολλούς κατοίκους του αστικού κέντρου που προσπαθούν να αποφύγουν τις αρνητικές επιπτώσεις της σύγχρονης αστικής ανάπτυξης, (νέφος, κυκλοφοριακά προβλήματα, θόρυβος, υψηλά ενοίκια κατοικίας κ.λ.π.) επιλέγοντας να κατοικήσουν μόνιμα στους δήμους και τις κοινότητες του περιαστικού χώρου και να μετακινούνται καθημερινά για εργασία στο αστικό κέντρο.

Τόσο η παρουσία των μετακινούμενων αυτών εργαζόμενων "αστών" όσο και η παραμονή των μόνιμων κατοίκων του περιαστικού χώρου, που ασκούν κάποιο άλλο, μη αγροτικό επάγγελμα, καθώς και η επιδότηση της πολυδραστηριότητας, αλλάζει άρδην τη σύνθεση της απασχόλησης στον περιαστικό χώρο με αποτέλεσμα η αγροτική δραστηριότητα, κυρίαρχη στις "πρώην" αγροτικές κοινότητες, να καλύπτει πλέον μικρό ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Επίσης, παρατηρείται η αύξηση της πυκνότητας του πληθυσμού στον περιαστικό αγροτικό χώρο. Η επιλογή πολλών κατοίκων του αστικού κέντρου να μετακομίζουν στον περιαστικό χώρο οδηγεί σε μια αυξημένη πυκνότητα του πληθυσμού του σε σχέση με τις παραδοσιακές αγροτικές περιοχές.

Στην αύξηση αυτή συμβάλλουν και οι εσωτερικοί μετανάστες, οι οποίοι ακολουθούν τη διαδικασία της μετεγκατάστασης στον περιαστικό χώρο καθώς και η δημιουργία πολλών βιομηχανιών στον ίδιο χώρο. Αντίστοιχες πληθυσμιακές μετακινήσεις προκαλεί και η ανάπτυξη αγροτικών δραστηριοτήτων έντασης εργασίας (εσταυλισμένη ζωοκομία -πτηνοτροφία -θερμοκηπιακές καλλιέργειες κ.λ.π.) στις περιαστικές περιοχές.

Από τα παραπάνω συνεπάγονται μια σειρά από επιπτώσεις στη λειτουργία των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και των νοικοκυριών του περιαστικού χώρου. Οι επιπτώσεις αυτές παίρνουν τελικά το χαρακτήρα μόνιμων γνωρισμάτων των εκμεταλλεύσεων και νοικοκυριών (Μωυσίδης κ.α ,1996).

Τα γνωρίσματα αυτά αναφέρονται:

ι) στο μέγεθος της γης των εκμεταλλεύσεων, το οποίο βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τη μεγάλη ζήτηση γης που εκπορεύεται από τις αυξανόμενες ανάγκες και τα προβλήματα του αστικού κέντρου. Έτσι, παρατηρείται αδυναμία των αγροτικών εκμεταλλεύσεων να ανταποκριθούν στις ανταγωνιστικές συνθήκες της αγοράς γης, στη μείωση της αγροτικής γης και στην ώθηση της αγροτικής παραγωγής όλο και πιο μακριά από το αστικό κέντρο. Επίσης, παρατηρείται αύξηση των τιμών της γης, οι

οποίες μεγεθύνουν την περιουσία των ιδιοκτητών της με αποτέλεσμα την τμηματική πώληση της.

ii) στο είδος και στη σύνθεση της παραγωγής τους, όπου η στενότητα του συντελεστή γης στον περιαστικό αγροτικό χώρο έχει ως αποτέλεσμα να μειώνονται διαχρονικά οι εκτατικές καλλιέργειες και να κυριαρχούν ευπαθή προϊόντα έντασης εργασίας και κεφαλαίου, όπως τα κηπευτικά, τα άνθη και τα θερμοκηπευτικά καθώς και μορφές εντατικής ζωοκομίας.

iii) στην εμπορία των προϊόντων τους και στο εισόδημα τους από αυτά. Τα προϊόντα στον περιαστικό χώρο είναι υψηλής προστιθέμενης αξίας λόγω του χαμηλού κόστους μεταφοράς και του σύντομου χρόνου πρόσβασης στην αγορά, με αποτέλεσμα οι περιαστικοί αγρότες να επιτυγχάνουν καλύτερες τιμές έναντι των μη περιαστικών με ομοειδή προϊόντα και να βελτιώνουν το εισόδημά τους.

iv) στις μορφές διάθεσης της εργασίας των μελών του αγροτικού νοικοκυριού. Η διαθεσιμότητα των οικονομικά ενεργά μελών, τους οδηγεί σε εξω-αγροτικές απασχολήσεις στην πόλη αλλά και σε δημιουργούμενες επί τόπου δυνατότητες απασχόλησης, λόγω της λειτουργίας του περιαστικού χώρου ως τόπου αναψυχής και ανάπαυσης για τους κατοίκους του αστικού κέντρου. Έτσι παρουσιάζεται οριστική αποχώρηση αρκετών νέων από τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, ειδικά στις περιπτώσεις που δεν κατάφεραν να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις της αγοράς.

v) στη διαμόρφωση νοοτροπιών και συμπεριφορών των μελών των αγροτικών νοικοκυριών, καθώς υιοθετούνται νέα αστικά πρότυπα τα οποία μπορεί να έχουν θετικό χαρακτήρα, λόγω εισαγωγής του αστικού ορθολογισμού στην οικονομική λειτουργία και οργάνωση, μπορεί όμως να αποτελέσουν στοιχείο κοινωνικής ανισορροπίας και σύγκρουσης μεταξύ του νέου και του παραδοσιακού και των καταναλωτικών προτύπων της πόλης.

(Μωυσίδης κ.α ,1996)

Τέλος, εμφανίζονται μια σειρά περιβαλλοντικών προβλημάτων που προκύπτουν από τη λειτουργία του ίδιου του περιαστικού αγροτικού χώρου (εντατικοποιημένη αγροτική παραγωγή) και από τη βίαιη επέκταση του αστικού κέντρου που επιφέρει αλλαγές χρήσεων γης και αποκέντρωση δευτερογενών και τριτογενών δραστηριοτήτων.

1.3 Αλλαγές στον υπαίθρο χώρο : Μια πρώτη τυπολόγησή του

Ο αγροτικός χώρος, μέχρι σήμερα πολωμένος στη βάση των γεωργικών επιδόσεων και των γεωγραφικών περιορισμών μεταξύ δυναμικών και φτωχών σε γεωργικούς πόρους περιοχών, αλλά και «ακινητοποιημένος» σ' ένα σταθερότυπο γεωργικής παραγωγής ανάλογα με την περιοχή, μετασχηματίζεται γοργά υπό την επήρεια της κινητικότητας τόσο των ανθρώπων όσο και των δραστηριοτήτων, των λειτουργιών και των τοπίων. Κινητικότητα που προβάλλει έντονα τα τελευταία χρόνια και ερμηνεύει τους νέους σχηματισμούς και κοινωνικούς συσχετισμούς στο χώρο. Η υπαίθρος περνά, πλέον, σε φάση ανασυγκρότησης και χωρο-κοινωνικής ανασύνθεσης δεδομένων των διευρυνόμενων λειτουργιών και της καινούριας αντίληψης για το χώρο και τις ιδιότητες του (Renard, 1998.).

Μια νέα ταξινόμηση ενός μεταβαλλόμενου και υπό διαμόρφωση υπαίθρου χώρου που φέρει, βέβαια, τις δυναμικές του παρελθόντος αλλά ξεφεύγει από τη λογική του γεωγραφικού ντετερμινισμού λαμβάνοντας υπόψη το βαθμό ενσωμάτωσης νέων λειτουργιών και οικονομικών δραστηριοτήτων μπορεί να διαμορφωθεί ως εξής:

- Περιοχές ενσωματωμένες στο ευρύτερο παραγωγικό και κοινωνικό σύστημα: περιαστικές αγροτικές περιοχές, περιαστικές τουριστικά αναπτυγμένες και περιοχές οικονομικά εύρωστες χάρη τόσο στις ευνοϊκές γεωγραφικές και γεωμορφολογικές συνθήκες όσο και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές ανάπτυξης: μεταπολεμική έμφαση των δημόσιων υποδομών και επιχορηγήσεων στον εκσυγχρονισμό της πεδινής γεωργίας, στην ανάπτυξη των πόλεων και των περιφερειών τους, στις τουριστικές επενδύσεις, ιδιαίτερα στις παραθαλάσσιες ζώνες της ηπειρωτικής και νησιωτικής χώρας. Εντοπίζονται, κυρίως, γύρω από τον αποκαλούμενο αναπτυξιακό άξονα S που ταυτίζεται με το εθνικό οδικό δίκτυο Πάτρας-Αθήνας-Θεσσαλονίκης-Καβάλας, επωφελούμενες από τις οικονομίες γειννίασης με τα μεγάλα αστικά και αγροτοβιομηχανικά κέντρα. Χαρακτηρίζονται από μια διαφοροποιημένη-πολυτομεακή παραγωγική και οικονομική βάση με προεξέχοντα τον τριτογενή τομέα όπου, ωστόσο, και ο πρωτογενής κατέχει σημαντική θέση τόσο σε επίπεδο απασχόλησης όσο και συμμετοχής στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) (βλ.χάρτη 1).

Ο πρωτογενής τομέας στηρίζεται σε εντατικά συστήματα αγροτικής παραγωγής των οποίων το προϊόν και οι αγροτοβιομηχανικοί κλάδοι είναι ενσωματωμένοι στις εθνικές και διεθνείς αγορές:

- αρδευόμενες βιομηχανικές καλλιέργειες, συμβολαιακού συνήθως τύπου (βαμβάκι, βιομηχανική ντομάτα, ζαχαρότευτλα κ.λπ.) καθώς και ισχυρά επιδοτούμενα δημητριακά (σκληρό σιτάρι, καλαμπόκι) στις πεδινές ζώνες (Θεσσαλία, Βοιωτία, Σέρρες),
- εντατικές δενδροκαλλιέργειες (εσπεριδοειδή, οπωροφόρα στη Β. Πελοπόννησο, Περία, Ημαθία),
- θερμοκηπιακές καλλιέργειες και εντατικής μορφής κτηνοτροφία (γαλακτοπαραγωγός αγελαδοτροφία, χοιροτροφία και πτηνοτροφία) στις περιαστικές ζώνες,
- κηπευτικά θερμοκηπίου ή ανοικτού αγρού σε παραθαλάσσιες και νησιωτικές ζώνες (Ανθοπούλου, 2001)

Ωστόσο, η εντατική γεωργία, συχνά στα όρια της μονοκαλλιέργειας, οδηγεί αφενός σε ευθραυστότητα των τοπικών οικονομιών και εξάρτηση των αγροτών από τις αγορές και τις επιδοτήσεις, και αφετέρου, στην υποβάθμιση των φυσικών πόρων λόγω της υπέρμετρης χρήσης χημικών εισροών, υπεράντλησης των υπόγειων υδάτων, κατάργησης της αμειψισποράς κ.λπ. (Κασίμης κ.α., 1996)

Οι ενσωματωμένες και οικονομικά αναπτυγμένες περιοχές αποτελούν, τα τελευταία 10-15 χρόνια, πόλο έλξης για τον πληθυσμό έχοντας, κατά συνέπεια, σταθεροποιήσει ή/και βελτιώσει τη δομή της πληθυσμιακής τους πυραμίδας μετά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες έντονης αγροτικής εξόδου: συγκράτηση νέων στον τόπο τους, παλιννόστηση (κυρίως συνταξιούχων σε μια πρώτη φάση), τάση «περιαστικοποίησης» με τη μετακίνηση των κατοίκων της πόλης προς τις εξωαστικές περιοχές (Anthoroulou et al., 2000). Η ελκτικότητα των περιοχών αυτών οφείλεται στο γεγονός ότι συνδυάζουν την ποιότητα ζωής της υπαίθρου (μονοκατοίκηση, κυριαρχία αγροτικού τοπίου, ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων) με την εξυπηρέτηση σε αστικές λειτουργίες και κοινωνικό εξοπλισμό των γειτονικών πόλεων και κωμοπόλεων (εκπαίδευση, υγεία, δημόσιες υπηρεσίες, εμπορικά κέντρα) και την προσφορά εναλλακτικών θέσεων εργασίας στον εξω-γεωργικό τομέα (εμπορικές, τουριστικές και άλλες επιχειρήσεις εστίασης και διασκέδασης, βιοτεχνίες, οικοδομικός-κατασκευαστικός τομέας, διοικητικές υπηρεσίες).

Είναι φανερό ότι οι ενσωματωμένες περιοχές αποτελούν τα τελευταία χρόνια κατεξοχήν πεδίο χωρικής και κοινωνικοοικονομικής ανασύνθεσης στο εσωτερικό της υπαίθρου: αυξανόμενος εξαστισμός της αγροτικής κοινωνίας, διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης με την εισαγωγή νέων δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων και την

ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας στο πλαίσιο του αγροτικού νοικοκυριού, γεωγραφική κινητικότητα του πληθυσμού με διεύρυνση της καθημερινής ακτίνας μετακίνησης από τον τόπο κατοικίας στον τόπο εργασίας, ανάπτυξη νέων αστικών συγκεντρώσεων- πόλων έλξης με την αναδίπλωση του κοινωνικού εξοπλισμού και υπηρεσιών σε «κεντρικούς τόπους» ή την τουριστική ανάπτυξη και την προσέλκυση του πληθυσμού της αγροτικής ενδοχώρας στους πόλους αυτούς. Οι παρατηρούμενες κοινωνικές αλλαγές μετασχηματίζουν, αντίστοιχα, το χώρο δημιουργώντας νέους συσχετισμούς οικονομικών συμφερόντων και συγκρούσεις όσον αφορά τις χρήσεις γης και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων: οικιστική επέκταση της πόλης στις περιαστικές ζώνες, εγκατάσταση βιοτεχνικών και τουριστικών μονάδων σε αγροτικές περιοχές, εγκατάσταση παραθεριστικής ή πρώτης κατοικίας κλπ. Η αστική οικειοποίηση του χώρου, νόμιμη ή αυθαίρετη, πέρα από το ότι υποβαθμίζει τους φυσικούς πόρους και το αγροτικό τοπίο δημιουργεί έντονη ανταγωνιστικότητα στις χρήσεις γης εις βάρος της γεωργίας εξαιτίας της οικοπεδοποίησης αγροτικών γαιών και της ανατίμησης της αγοραίας αξίας τους (Αραχωβίτη & Λουλούδης, 1995).

Παρά τον εντεινόμενο εξαστισμό ως προς τα πρότυπα κατανάλωσης και την αντίληψη οργάνωσης και αξιοποίησης του χώρου, οι περιοχές αυτές εξακολουθούν να φέρουν διακριτά στοιχεία του αγροτικού χώρου και κόσμου και ως εκ τούτου, η αγροτοπεριβαλλοντική ισορροπία και η προστασία της αγροτικής τους κληρονομιάς θα πρέπει να αποτελούν βασική συνιστώσα της όποιας τοπικής αναπτυξιακής ή μικρο-χωροταξικής πολιτικής.

• **Περιοχές περιθωριοποιημένες:** ορεινές και απομονωμένες περιοχές, νησιωτικές και απομακρυσμένες από αστικά κέντρα, φτωχές σε φυσικούς και οικονομικούς πόρους. Οι περιοχές αυτές δύσκολα θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στις νέες πολιτικές για την ανάπτυξη της υπαίθρου και τη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων εξαιτίας του αποδιοργανωμένου και χωρίς προοπτική ανάκαμψης κοινωνικού και παραγωγικού τους ιστού:

- απουσία δυναμικών στελεχών του πληθυσμού λόγω της αγροτικής εξόδου και της προχωρημένης γήρανσης,
- ασαφή ιδιοκτησιακά καθεστώτα της αγροτικής γης που εμποδίζουν την επαναξιοποίησή της (αστική ιδιοκτησία, εξ αδιαιρέτου συνιδιοκτησίες με απόντες κληρονόμους, κοινοτικές και δημόσιες διακατεχόμενες κτηνοτροφικές εκτάσεις κ.ά.),
- μικρές και διάσπαρτες εκμεταλλεύσεις, αποκομμένες από τα δίκτυα συλλογής,

μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων, όπου ο ανεπαρκής όγκος παραγωγής δεν ευνοεί την επιτόπια μεταποίηση και αξιοποίηση μέσω της «στρατηγικής της ποιότητας»,

- απαξίωση συλλογικών υποδομών και κοινωνικού εξοπλισμού,
- απουσία μικρών ορεινών ή ημιορεινών αστικών κέντρων-πόλων που θα εξασφάλιζαν υπηρεσίες και μηχανισμούς πλαισίωσης τοπικών πρωτοβουλιών ανάπτυξης κ.λπ.

Ωστόσο, βρισκόμενες σε φάση προχωρημένης εγκατάλειψης από τον πληθυσμό και τις παραγωγικές δραστηριότητες, οι ορεινές και περιθωριοποιημένες περιοχές χρήζουν της άμεσης και διαρκούς υποστήριξης των δημόσιων πολιτικών τόσο για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών κινδύνων (διαβρώσεις εδαφών, πυρκαγιές, υπερβόσκηση των κοντινών στους οικισμούς βοσκοτόπων από τα εναπομείναντα κοπάδια κ.λπ.) όσο και για την προστασία του αγροτικού τοπίου και του δομημένου περιβάλλοντος (κατάρρευση αναβαθμίδων, κλείσιμο μονοπατιών και βοσκοτόπων από την επέκταση θαμνωδών εκτάσεων, αλλοίωση τοπικής αρχιτεκτονικής από παραθεριστικά και τουριστικά καταλύματα, αυθαίρετη δόμηση σε αγροτικές ή δασικές εκτάσεις κ.λπ.).

Οι περιθωριοποιημένες και φθίνουσες περιοχές αφορούν το μεγαλύτερο μέρος της δυτικής ενδοχώρας της Ελλάδας που διατρέχεται από την οροσειρά της Πίνδου από τη Β.Δ. Μακεδονία και Ήπειρο έως την προέκτασή της στον Ταΰγετο στην κεντρική και νότια Πελοπόννησο. Αφορούν, επίσης, τις ορεινές παραμεθόριες περιοχές της ανατολικής Μακεδονίας (οροσειρά της Ροδόπης), όπως και μια πλειάδα μικρών και μεσαίων νησιών, απομονωμένων και φτωχών σε φυσικούς πόρους.

(Ανθοπούλου, 2001)

• «Ενδιάμεσες περιοχές» μιας ζωντανής και ποικιλόμορφης αγροτικής ενδοχώρας όπου κυριαρχεί η γεωργία:

- εκτατικά καλλιεργητικά συστήματα στις μη αρδευόμενες πεδιάδες και τα ημιορεινά (σιτηρά, κτηνοτροφικά φυτά, ελαιοκομία),
- δυναμικά πολυπαραγωγικά καλλιεργητικά συστήματα στις περιορισμένου μεγέθους αρδευόμενες πεδιάδες (βιομηχανική ντομάτα, πατάτες, φρούτα και λαχανικά, καπνός),
- εκτατικά συστήματα κτηνοτροφικής παραγωγής (ποιμενική αιγοπροβατοτροφία) στα ημιορεινά και ορεινά.

Παρά τη σημαντική αγροτική έξοδο των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών, οι περιοχές αυτές διαθέτουν την κρίσιμη πληθυσμιακή μάζα και ένα συνεκτικό

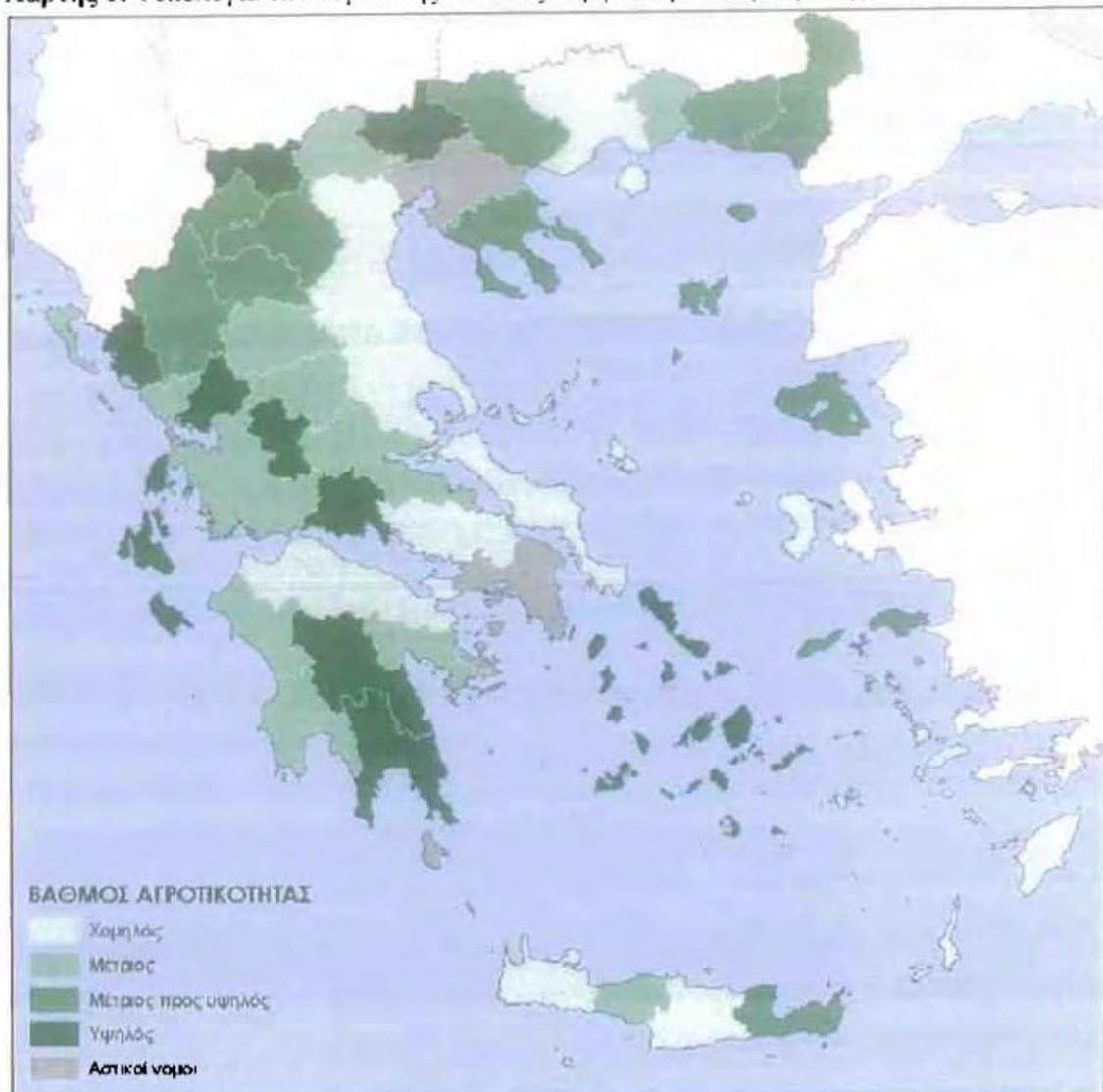
παραγωγικό και κοινωνικό ιστό που τους επιτρέπει να εκδηλώσουν και να προωθήσουν πρωτοβουλίες ανάπτυξης. Όπως, επίσης, και ένα αξιόλογο δίκτυο υποδομών, κοινωνικού εξοπλισμού και πρωτοβάθμιων υπηρεσιών, χάρη στην ύπαρξη γειτονικών μικρών και μεσαίων αστικών κέντρων, που θα μπορούσαν να στηρίξουν αυτές τις πρωτοβουλίες.

Πρόκειται για χώρους που έχουν «ξανα-ανακαλυφθεί» από τους αστούς καταναλωτές είτε για τα ισχυρά τουριστικά τους θέλγητρα (φυσικό περιβάλλον, μνημεία και παραδόσεις ενός αγροτικού πολιτισμού) είτε για τα τοπικά προϊόντα ποιότητας που προβάλλουν. Από την άλλη, πρόκειται για τις κατεξοχήν περιοχές στις οποίες απευθύνονται οι νέες πολιτικές διαφοροποίησης και τοπικής ανάπτυξης που αποβλέπουν στην ενθάρρυνση εξω-γεωργικών δραστηριοτήτων με την ενεργοποίηση και αξιοποίηση των υποαπασχολούμενων ανθρώπων, φυσικών και πολιτισμικών πόρων.

Αφορούν ορεινές, παραλίμνιες και παραποτάμιες περιοχές που δραστηριοποιούνται τα τελευταία χρόνια στον οικοτουρισμό και τα χειμερινά σπορ, περιοχές της αγροτικής ενδοχώρας που αναπτύσσουν αγροτουριστικές και οικοτεχνικές δραστηριότητες, βιολογικές καλλιέργειες και γεωργικά προϊόντα προστατευόμενης ονομασίας, προέλευσης ή γεωγραφικής ένδειξης (ορεινή Φωκίδα, λίμνη Πλαστήρα, Πρέσπες, Ζαγοροχώρια, Καρπενήσι κ.ά.). Οι περιοχές αυτές, για χρόνια στο περιθώριο των δημόσιων επενδύσεων, ως μη ανταποδοτικές οικονομικά, καθώς και του τουριστικού ενδιαφέροντος, επανέρχονται στο προσκήνιο μέσα από τις φυσικές, πολιτισμικές και ανθρωπογεωγραφικές τους ιδιαιτερότητες ως χώροι «απόδρασης», ως κοιτίδες αγροτικού πολιτισμού ή ως φυσικά προστατευόμενα πάρκα.

Πρόκειται για «υπό ανασύνθεση» περιοχές με την έννοια ότι οι νέες λειτουργίες και δραστηριότητες προσελκύουν εξω-γεωργικές επιχειρήσεις και επαγγελματίες, δημιουργούν καινούργιες αντιλήψεις για τη διαχείριση και την εκμετάλλευση των τοπικών πόρων και κατ' επέκταση ανταγωνισμού και συγκρούσεις ως προς την οικειοποίηση του χώρου που τείνουν να μετασχηματίσουν τον παραγωγικό και κοινωνικό ιστό (Ανθοπούλου, 2001).

Χάρτης 1: Τυπολογία των νομών της Ελλάδας σύμφωνα με τον βαθμό αγροτικότητας

Πηγή: Μελέτη RAFAC, *Agricultures familiales et développement rural en Méditerranée*, Ιδία επεξεργασία

1.4 Η πρόκληση του υπαίθρου χώρου μέσα από το παράδειγμα του δήμου Φαρκαδόνας

1.4.1 Προοπτικές ανάπτυξης του δήμου Φαρκαδόνας

Είναι σαφές ότι η σχέση πόλης-υπαίθρου είναι πλέον μια σχέση αλληλεξάρτησης και συμπληρωματικότητας ανάμεσα σε μια διαφορετικού τύπου κατανομή παραγωγικών και καταναλωτικών δραστηριοτήτων, αλλά και λόγω του νέου ρόλου που αναλαμβάνει η ύπαιθρος ως υποδοχέας πάσης φύσεως δραστηριοτήτων. Η ενσωμάτωση ή ανάκτηση της άμεσης σχέσης με τη φύση στην καθημερινή ζωή και η προσπάθεια προστασίας των φυσικών πόρων και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος, αποτελούν στοιχεία βιωσιμότητας της νέας δομής και του αστικού και του υπαίθρου χώρου.

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, ο υπαίθρος χώρος καλείται να απαντήσει στην πρόκληση των δεδομένων που έχουν διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια. Μέσω της μελέτης του δήμου Φαρκαδόνας, μιας χωρικής ενότητας του υπαίθρου χώρου, διερευνώνται οι τρόποι οργάνωσης και διαχείρισης των νέων δραστηριοτήτων στο πνεύμα της αξιοποίησης των τοπικών πόρων αλλά και της λειτουργικής διασύνδεσης της τοπικής ανάπτυξης με την ευρύτερη γεωγραφική ζώνη.

Ο Δήμος Φαρκαδόνας βρίσκεται κατά μήκος της εθνικής οδού Λάρισας- Τρικάλων και σε μικρή απόσταση από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα. Επηρεάζεται άμεσα από αυτά και η έδρα του Δήμου, η Φαρκαδόνα, αποτελεί κέντρο παροχής εξυπηρετήσεων, ειδικότερα του γεωργικού τομέα εξαρτώμενο από τα Τρίκαλα. Παράλληλα, διαθέτει μια ημιορεινή αγροτική ενδοχώρα με πλήθος φυσικών βοσκοτόπων και μεγάλο μέρος του πληθυσμού ασχολείται με την κτηνοτροφία παραδοσιακής μορφής.

Το σημερινό πλαίσιο και οι δυνατότητες του δήμου Φαρκαδόνας έχουν διατυπωθεί στα πλαίσια του στρατηγικού σχεδιασμού, και επιφέρουν ένα πολλαπλό προσανατολισμό. Με δεδομένο λοιπόν, το αναπτυξιακό όραμα και τις στρατηγικές κατευθύνσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος, ο δήμος Φαρκαδόνας καλείται να προωθήσει τις δράσεις αυτές με στόχο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής.

1.4.2 Η ανάγκη για ολοκληρωμένο αναπτυξιακό στρατηγικό σχεδιασμό του υπαιθρου χώρου

Σ' αυτή τη διαδικασία έντονων μετασχηματισμών στην οποία εισέρχεται η υπαίθρος, και η οποία φαίνεται να εντείνει στο εσωτερικό της, τις ήδη υπάρχουσες χωρικές ανισότητες, οι στοιχειώδεις δομές, μπορούν ν' αποτελέσουν συνεκτικά στοιχεία, αλλά και δομές δράσης, που οι χωροταξικές και αναπτυξιακές πολιτικές θα ήταν δυνατό να στηρίξουν και να αξιοποιήσουν. Πράγματι, στην γενικότερη προσπάθεια αναζήτησης μιας νέας χωροταξικής θεώρησης για την οργάνωση και την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού υπαιθρου χώρου, η προβληματική που αναπτύσσεται γύρω από το μέλλον αυτού του χώρου, συναντάται με την αναζήτηση ενός νέου ρόλου των χώρο-εδαφικών ενότητων, περισσότερο λειτουργικών για τη συνοχή τους και την τοπική ανάπτυξη. Στόχος αυτής της αναζήτησης καθίσταται η μείωση των πολλαπλών περιορισμών (εδαφικών, γραφειοκρατικών κλπ) που θέτει το υφιστάμενο διοικητικό σύστημα αλλά και η αναχωροθέτηση εκείνων των λειτουργιών και των υπηρεσιών που θα μπορούσαν να διαμορφώσουν και να συγκροτήσουν αστικότητες της υπαίθρου. Η υλοποίηση αυτών των στόχων θα μπορούσε να συμβάλλει όχι μόνο στη συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού, αλλά και στην ενίσχυση της συνεργασίας με περιφερειακούς μηχανισμούς και συνεπώς και στη στήριξη μιας κίνησης διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας (Γούσιος, 2003).

Σε επίπεδο χωρικής ενότητας ολοκληρωμένης παρέμβασης, το ερώτημα που τίθεται αφορά το σχεδιασμό, την οργάνωση και διαχείριση των νέων δραστηριοτήτων στο πνεύμα της αξιοποίησης των τοπικών πόρων αλλά και της λειτουργικής διασύνδεσης της τοπικής ανάπτυξης με την ευρύτερη γεωγραφική ζώνη (με την έννοια της συμπληρωματικότητας των φυσικών πόρων) και την περιφερειακή ζώνη (με τη διοικητική-οικονομική διάσταση της αξιοποίησης των υποδομών, των υπηρεσιών και του κοινωνικού εξοπλισμού). Σε ποιο επίπεδο χωρικής και διοικητικής ενότητας (από την κεντρική εξουσία έως την τοπική αυτοδιοίκηση) και ποιος θεσμός-φορέας (τοπικές αναπτυξιακές εταιρείες, δημοτικοί ή διαδημοτικοί οργανισμοί, συνεταιρισμοί) θα αναλάβει την οργάνωση των νέων σχέσεων και τη διαχείριση του χώρου μπροστά στις διαφαινόμενες παραγωγικές τάσεις, συγκρούσεις στις χρήσεις γης και χωρικές ανασυνθέσεις που δημιουργούν οι νέες λειτουργίες (Δαλάκης, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

2. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ

2.1 Βασικά Χαρακτηριστικά - Διοικητική οργάνωση

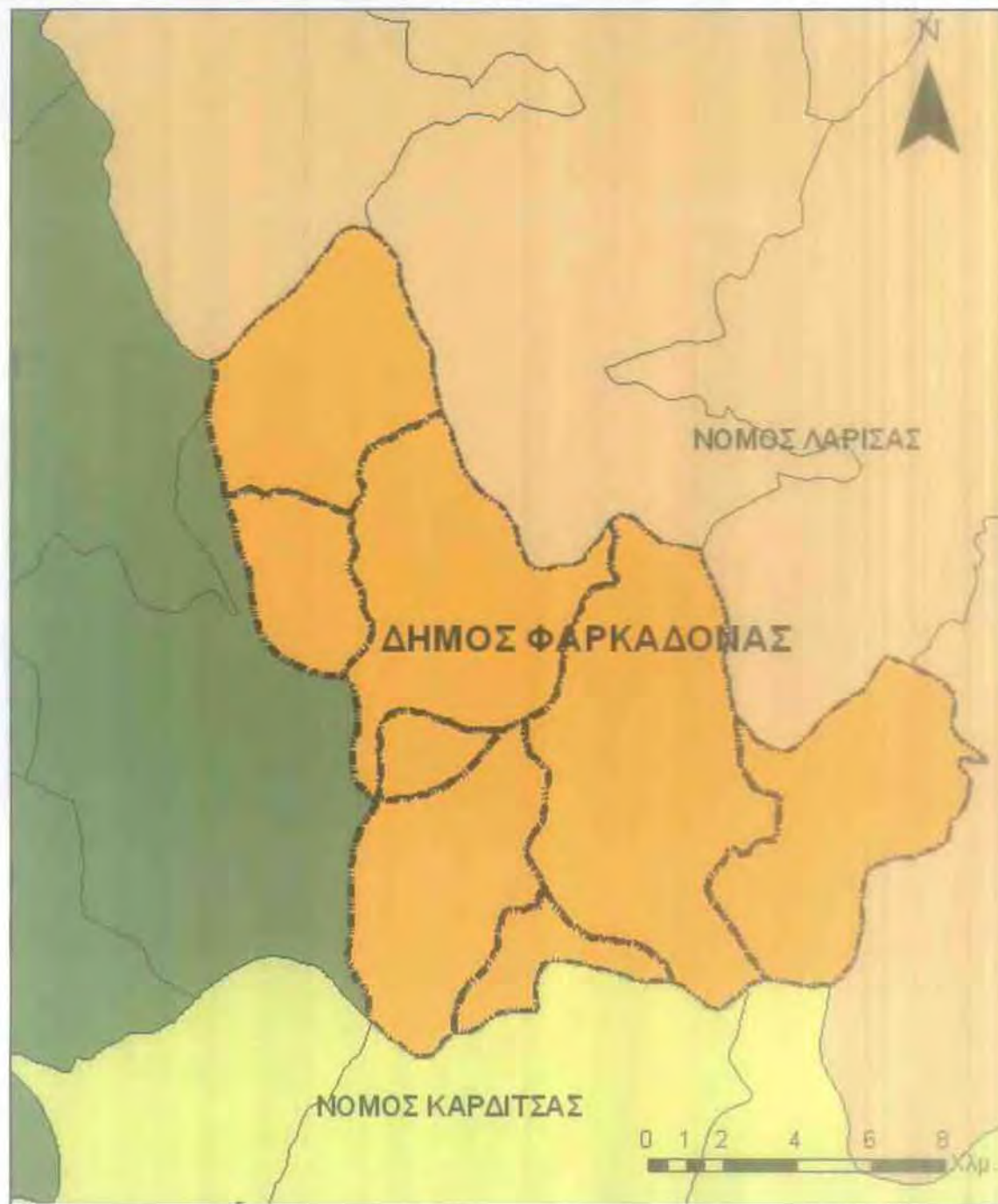
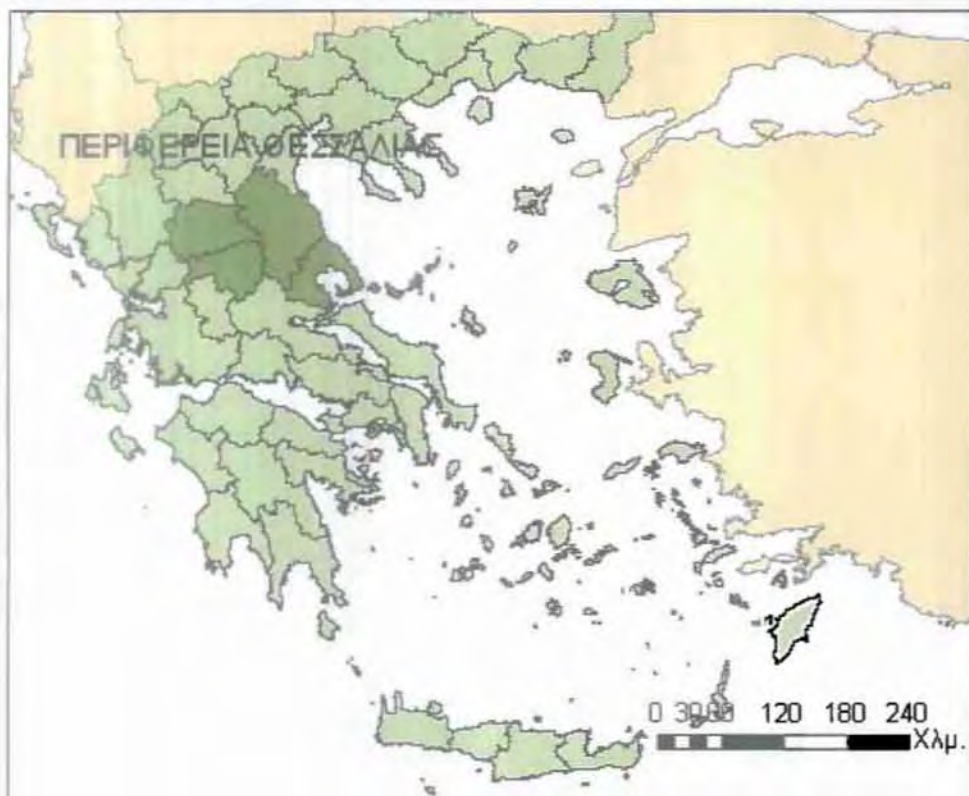
Χρειάζεται να αναφέρουμε αρχικά ότι η ανάλυση μας έγινε πριν την διοικητική μεταρρύθμιση του Καλλικράτη, και τα στοιχεία θα αφορούν τον Δήμο Φαρκαδόνας όπως συγκροτήθηκε μετά τον «Καποδίστρια Ι». Ωστόσο θα αναφερθούν οι συνενώσεις που θα προκύψουν με βάση την νέα διοικητική μεταρρύθμιση.

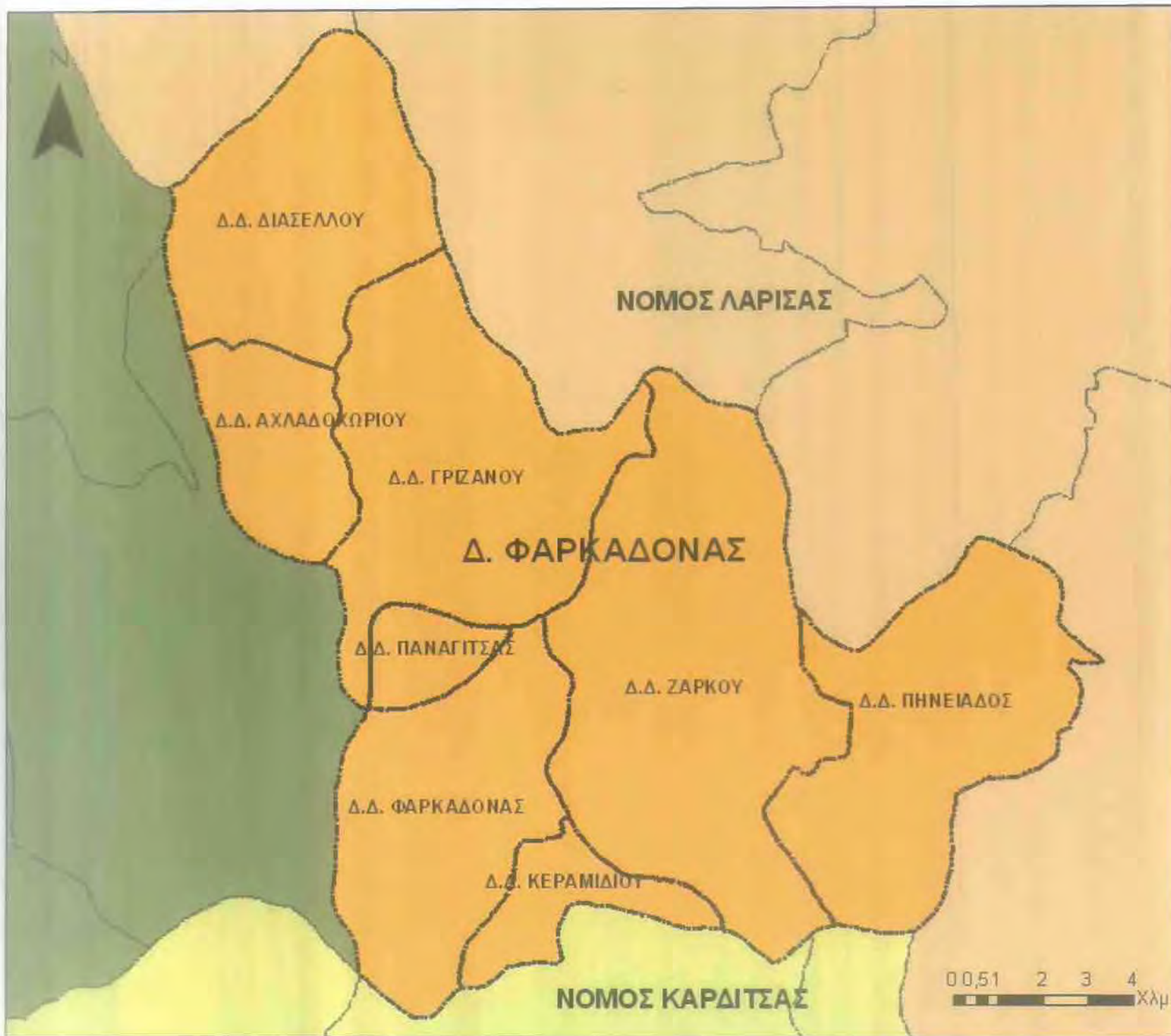
Ο Δήμος Φαρκαδόνας έχει έκταση 219.776 στρ. και πληθυσμό 7.093 κατοίκους (πραγματικό πληθυσμό) στην απογραφή της ΕΣΥΕ το 2001. Ο μόνιμος πληθυσμός στην απογραφή της ΕΣΥΕ ήταν 6.755 κάτοικοι. Είναι ένας από τους Δήμους του Νομού Τρικάλων (23 Δήμοι και 3 Κοινότητες) της Περιφέρειας Θεσσαλίας και αποτελεί έναν από τους μεγάλους σε έκταση Δήμους του Νομού, αφού καταλαμβάνει το 6,5% της έκτασής του (βλ. χάρτη 2). Το κύριο μέρος του Δήμου είναι πεδινό και βορειότερα γίνεται ημιορεινό και ορεινό. Το μέσο σταθμικό υψόμετρο ξεκινά από τα 90 μέτρα και καταλήγει στα 500 μέτρα στο Δημοτικό Διαμέρισμα Διασέλλου.

Αποτελεί νέο Δήμο που συστάθηκε με τον νόμο «Ι.Καποδίστριας» και προήλθε από τη συνένωση των παρακάτω Κοινοτήτων (δημοτικά διαμερίσματα σήμερα): Αχλαδοχωρίου, Γριζάνου, Διασέλλου, Ζάρκου, Κεραμιδίου, Παναγίτσας, Πηνειάδος και Φαρκαδόνας (βλ. χάρτη 3).

Η οικιστική δομή και οι σχέσεις των οικισμών προσδιορίζονται σε σημαντικό βαθμό από το ανάγλυφο και το οδικό δίκτυο που έχει διαμορφωθεί. Επομένως, και με βάση το γεγονός ότι από το νότιο – πεδινό τμήμα διέρχεται η Εθνική Οδός Λάρισας – Τρικάλων, το αναπτυξιακό δυναμικό της περιοχής (πληθυσμός, δραστηριότητες) έχει συγκεντρωθεί σ' αυτό το τμήμα του Δήμου. Οι οικισμοί Παναγίτσα και Κεραμίδι που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση από τη Φαρκαδόνα και Ζάρκο, Πηνειάδα που είναι πολύ κοντά στον οδικό άξονα Λάρισας – Τρικάλων, συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη δυναμική η οποία ωστόσο ολοκληρώνεται με τους οικισμούς στα βόρεια ημιορεινά και ορεινά όπου δεσπόζει το Γρίζανο (ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010).

ΧΑΡΤΗΣ 2 : ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΩΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Όρια Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας
- Νομός Καρδίτσας
- Νομός Λάρισας
- Περιοχή Μελέτης

ΧΑΡΤΗΣ ΠΤΛΟΣ:
№ 3 Διοικητική διάρθρωση
Δήμου Φαρκαδόνας

ΠΗΓΗ: Εργαστήριο Αγροτικού χώρου
δια Επεξεργασία

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΤΑΣΙΟΛΑΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, 2010

Η διάκριση ανάμεσα στο βόρειο τμήμα του Δήμου και το κεντρικό και νότιο, προσδιορίζεται και από την γεωργοκτηνοτροφική δραστηριότητα. Στις βόρειες – ορεινές περιοχές κυριαρχεί η κτηνοτροφία, ενώ στις κεντρικές και νότιες πεδινές περιοχές η γεωργία και μάλιστα η εντατική (ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010).

Έδρα του Δήμου είναι η Φαρκαδόνα, ιστορικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Με βάση στοιχεία που έχουν βρεθεί συμπεραίνεται πως η Φαρκαδόνα ιδρύθηκε πριν το 1542 μ.Χ.. Γεγονός όμως είναι ότι πρόκειται για μια πολύ αρχαία πόλη της οποίας έχουμε σημαντικά στοιχεία μόνον κατά τη περίοδο της καταστροφής της (4ο αιώνα π. χ.). Η αρχαία Φαρκαδόνα ήταν κτισμένη κοντά στη σημερινή κοινότητα Κλοκοτός. Η πόλη απλωνόταν στο υπάρχον πετρώδες λόφο “Βίγλα”(www.visit-trikala.gr).

Η Φαρκαδόνα κατά την τελευταία απογραφή του 2001 είχε (μόνιμο) πληθυσμό 2.419 κατοίκους. Αποτελεί το λειτουργικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής, αφού συγκεντρώνει την πλειονότητα των τοπικών εξυπηρετήσεων, και των δημόσιων υπηρεσιών που εξυπηρετούν τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού.

Το οικιστικό δίκτυο αποτελείται συνολικά από 8 οικισμούς οι οποίοι αντιστοιχούν ένας σε κάθε ένα Δημοτικό Διαμέρισμα. Πιο συγκεκριμένα:

Η Παναγίτσα που παλαιά ήταν γνωστή ως Τσιοτούλι πήρε το όνομά της πιθανόν από την Παναγιά ενώ σε απόσταση 1500 μ. βρίσκεται η Ιερά Μονή της Ζωοδόχου Πηγής, που αποτελεί ένα από τα πιο εντυπωσιακά μοναστήρια του Δήμου και είναι χτισμένο σε ένα όμορφο τοπίο της οροσειράς των Αντιχασίων. Ξεχωρίζει και ο ναός της Αγίας Παρασκευής.

Το Γριζάνο βρίσκεται στους νοτιότερους πρόποδες των Αντιχασίων. Εντυπωσιακά είναι το Βυζαντινό Κάστρο, η Ι.Μ.Αγ.Δημητρίου, που παλαιότερα υπαγόταν στη μονή Βαρλαάμ των Μετεώρων, ο ναός της Αγ.Τριάδας, του Αγ.Νικολάου και Αγ. Γεωργίου. Το καλοκαίρι η πλατεία του χωριού σφύζει από ζωή καθώς τα πολλά ταβερνάκια και οι ψησταριές προσφέρουν πλούσια εδέσματα.

Το Διάσελλο χτισμένο σε επιβλητικό σημείο της κορυφογραμμής των Αντιχασίων με τον Θεσσαλικό κάμπο στα πόδια του είναι ένα από τα βορειότερα χωριά του Δήμου. Ξεχωρίζει ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Η περιοχή φημίζεται για τα εκλεκτά , ντόπια κρέατα από ζωντανά ελευθέρως βοσκής.

Το Ζάρκο βρίσκεται ανατολικά της Φαρκαδόνας. Σε ανασκαφική έρευνα ανακαλύφθηκε ο αρχαιολογικός χώρος «Πλατιά Μαγούλα» και η αρχαία Φαϋττός, πόλη αρκετά σημαντική. Στα ΒΔ υπάρχει η Ι.Μ.Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου, ένα ξεχωριστό μοναστηριακό συγκρότημα. Οι κάτοικοι τιμούν με λαμπρό πανηγύρι τη μνήμη του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου στις 8 Μαΐου ενώ στις 6 Ιανουαρίου διασκεδάζουν πανηγυρικά με το τοπικό έθιμο « Καβούκι».

Η Πηνειάδα είναι κτισμένη δίπλα από την Εθνική οδό Λαρίσης -Τρικάλων. Το σημερινό της όνομα το απέκτησε το 1954 λόγω του Πηνειού που διέρχεται κάθετα. Παλιότερα ήταν γνωστή ως Ζάρκο Μαρί. Στο βουνό Δουβρούσι βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας πόλης Άτραγα με ευρήματα σπάνιας αξίας.

Το Κεραμίδι είναι χτισμένο στη συμβολή των ποταμών Ενιπέα και Πηνειού. Εδώ ξεχωρίζει το τρίτοξο γεφύρι του 18^{ου} αι. Οι κάτοικοι τιμούν με λαμπρό πανηγύρι τη μνήμη του Αγίου Χαραλάμπου, που είναι και ο προστάτης τους.

Το Αχλαδοχώρι γνωστό και ως Βόργιανη ή Γόργιανη είναι από τα μικρότερα χωριά του Θεσσαλικού κάμπου. Εντυπωσιακό παράδειγμα σπάνιας αρχιτεκτονικής του 13^{ου} αι. είναι ο μικρός ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου

(www.tedktrikalon.gr)

Πίνακας 2.1: Μόνιμος και Πραγματικός Πληθυσμός ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας

	Μόνιμος		Πραγματικός		% μεταβολή πραγματικού πληθυσμού	% μεταβολή μόνιμου πληθυσμού
	2001	1991	2001	1991		
ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	6.755	7.322	7.093	7.456	-4,87	-7,74
Δ.Δ.Φαρκαδόνας	2.419	2.281	2.387	2.310	3,33	6,05
Φαρκαδών, η	2.419	2.281	2.387	2.310	3,33	6,05
Δ.Δ.Αχλαδοχωρίου	141	184	162	206	-21,36	-23,37
Αχλαδοχώριον,το	141	184	162	206	-21,36	-23,37
Δ.Δ.Γριζάνου	1.398	1.596	1.548	1.601	-3,31	-12,41
Γριζάνον,το	1.398	1.596	1.548	1.601	-3,31	-12,41
Δ.Δ.Διασέλλου	306	333	329	334	-1,50	-8,11
Διάσελλον, το	306	333	329	334	-1,50	-8,11
Δ.Δ.Ζάρκου	1.411	1.740	1.498	1.771	-15,42	-18,91
Ζάρκος,ο	1.411	1.740	1.498	1.771	-15,42	-18,91
Δ.Δ.Κεραμιδίου	387	443	410	451	-9,09	-12,64
Κεραμιδίον,το	387	443	410	451	-9,09	-12,64
Δ.Δ.Παναγίτσας	325	339	370	343	7,87	-4,13
Παναγίτσα, η	325	339	370	343	7,87	-4,13
Δ.Δ.Πηνειάδος	368	406	389	440	-11,59	-9,36
Πηνειάς,η	368	406	389	440	-11,59	-9,36

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1991,2001, ίδια επεξεργασία

Βάσει του Επιχειρησιακού προγράμματος Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδα-Ηπείρου 2007-2013, το οικιστικό κέντρο της Φαρκαδόνας εντάσσεται στα οικιστικά κέντρα 3ου επιπέδου, ενώ οι λοιποί οικισμοί αποτελούν οικισμούς 5ου επιπέδου. Η ζώνη επιρροής της Φαρκαδόνας καλύπτει το σύνολο των οικισμών του Δήμου, αλλά επιπλέον εκτείνεται και στο σύνολο του γειτονικού Δήμου Οιχαλίας, δεδομένου ότι ακόμη και η έδρα αυτού του Δήμου, το Νεοχώρι (οικισμός 4ου επιπέδου) εξυπηρετείται από τη Φαρκαδόνα. Επομένως, η Φαρκαδόνα εξυπηρετεί το σύνολο του πληθυσμού των δύο Δήμων που ανέρχεται σε 12.876 κατοίκους και κατανέμεται σε 13 οικισμούς συνολικά.

Τέλος, σημαντικό είναι να αναφέρουμε πως με την νέα διοικητική μεταρρύθμιση «Καλλικράτης», ο Δήμος Φαρκαδόνας πλέον συνενώνεται με τους δήμους Οιχαλίας (πληθυσμός: 5783 κάτ.) και Πελλιναίων (πληθυσμός: 3.005 κάτ.) με έδρα την Φαρκαδόνα (Ν. 3852/2010) (βλ. σχήμα 2.1).

Σχήμα 2.1: Σύσταση Δήμων Νομού Τρικάλων με βάση τον «Καλλικράτη»

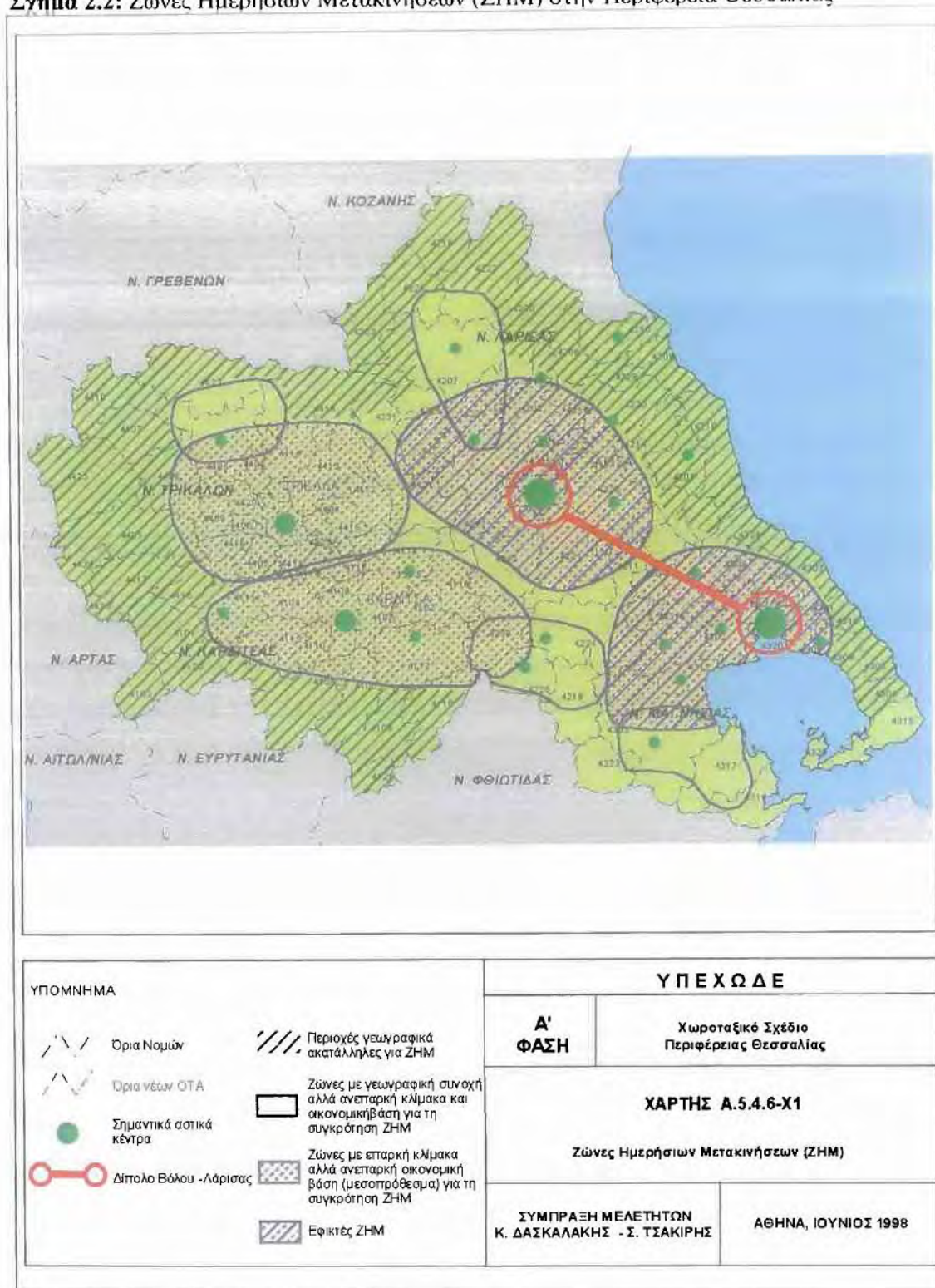
Πηγή: www.eetaa.gr (Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης)

2.2 Χωροταξική Ένταξη

Όσον αφορά την ευρύτερη χωροταξική ένταξη του Δήμου Φαρκαδόνας, βασικά στοιχεία που την προσδιορίζουν είναι η γειτνίαση με τη Λάρισα (έδρα Περιφέρειας, απόσταση 40 χλμ) και τα Τρίκαλα (έδρα Νομού, απόσταση 23 χλμ) σε συνδυασμό με το γεγονός ότι βρίσκεται πάνω στον οδικό άξονα που συνδέει τα δύο αυτά κέντρα. Συγχρόνως, η Φαρκαδόνα συνδέεται και με την Καρδίτσα (ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008).

Όσον αφορά τις λειτουργικές σχέσεις του Δήμου με τη Λάρισα και τα Τρίκαλα, σύμφωνα με το εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας 2000-2006 (ΠΠΧΣΑΑ/Χωροταξικό Σχέδιο Θεσσαλίας), αυτός εντάσσεται στη Ζώνη Ημερήσιων Μετακινήσεων γύρω από τη Λάρισα, και στη Ζώνη με επαρκή κλίμακα αλλά ανεπαρκή οικονομική βάση για τη συγκρότηση Ζώνης Ημερήσιας Μετακίνησης με τα Τρίκαλα (βλ. σχήμα 2.2).

Σχήμα 2.2: Ζώνες Ημερήσιων Μετακινήσεων (ΖΗΜ) στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Θεσσαλίας, 2000-2006

Πιο συγκεκριμένα, η περιοχή του Δήμου Φαρκαδόνας στο Χωροταξικό Σχέδιο Θεσσαλίας 2000-2006, αναφέρεται στα εξής σημεία:

- η Φαρκαδόνα, ανήκει ως δευτερεύων πόλος στην Ζώνη Ανάπτυξης Ημερήσιων

Μετακινήσεων ανάμεσα στα Τρίκαλα και τη Λάρισα και έχει σημαντικό ρόλο καθώς χωροθετείται στον άξονα σύνδεσης της Ζώνης Ημερήσιας Μετακίνησης (ΖΗΜ) της Λάρισας και της ΖΗΜ Τρικάλων.

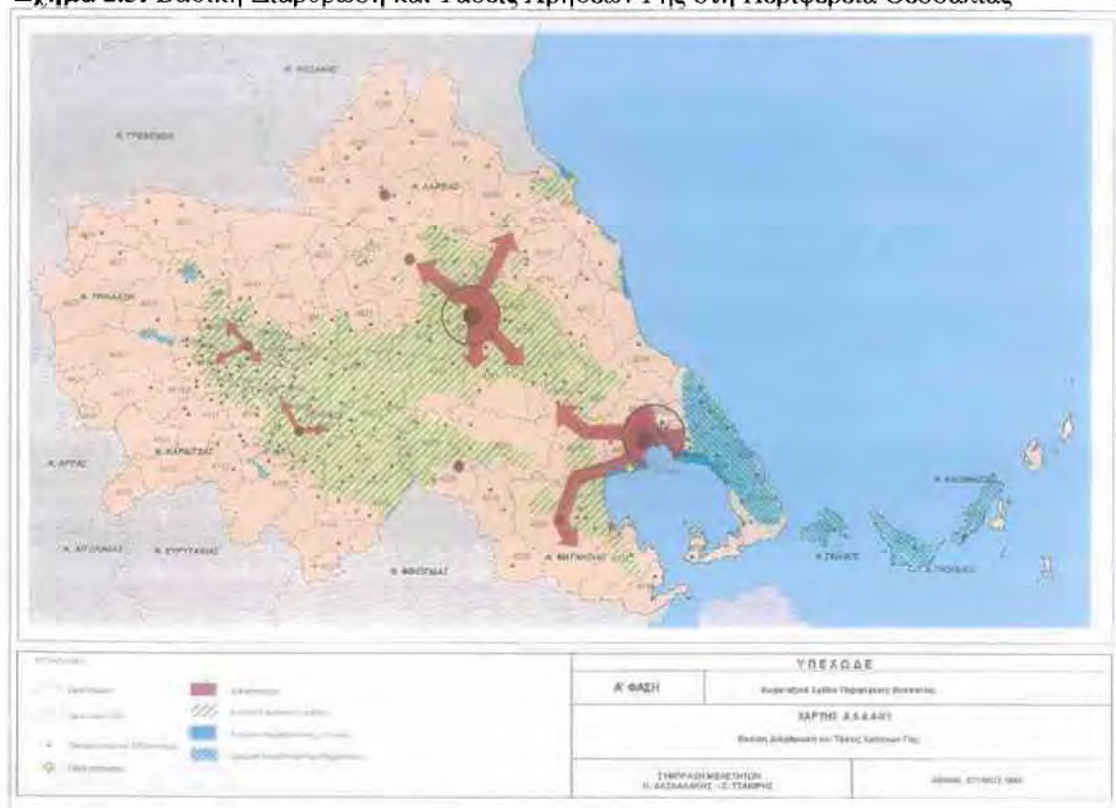
- Τα οικιστικά κέντρα της Περιφέρειας έχουν καταταγεί σε 5 επίπεδα. Η Φαρκαδόνα είναι 3ου επιπέδου (1ου επιπέδου είναι η Λάρισα και 2ου επιπέδου τα Τρίκαλα), και οι υπόλοιποι οικισμοί του Δήμου είναι 5ου επιπέδου. Η Φαρκαδόνα αποτελεί κέντρο παροχής εξυπηρέτησεων, ειδικότερα του γεωργικού τομέα εξαρτώμενο από τα Τρίκαλα.

- Δημιουργία Βιοτεχνικού Πάρκου στην περιοχή της Φαρκαδόνας.

- Ως κατάλληλη περιοχή για την ανάπτυξη κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα από συγκρούσεις χρήσεων γης, θεωρείται η περιοχή των Αντιχασίων Β.Α. στο Ν. Τρικάλων.

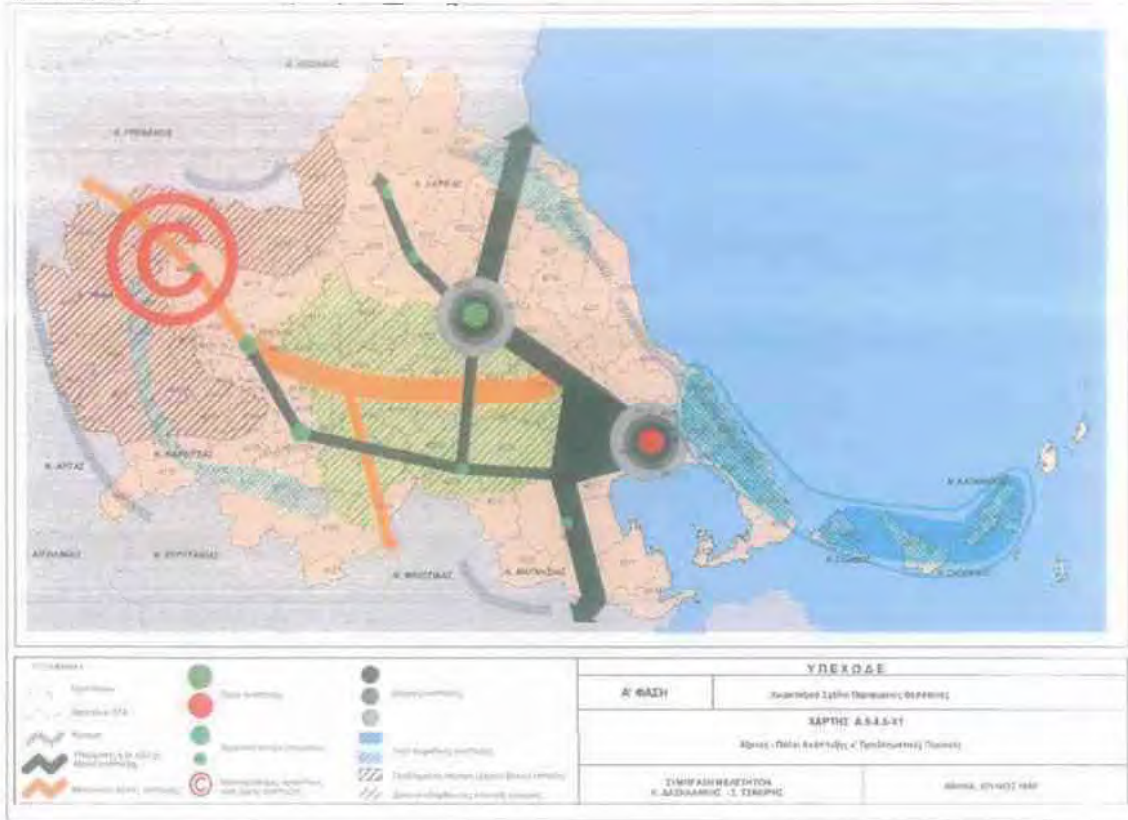
- Η ορεινή ενότητα των Αντιχασίων έχει ως κύριο χαρακτηριστικό τον ημιορεινό χαρακτήρα και τη δυνατότητα ανάπτυξης αγροτικών δραστηριοτήτων.

Σχήμα 2.3: Βασική Διάρθρωση και Τάσεις Χρήσεων Γης στη Περιφέρεια Θεσσαλίας

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Θεσσαλίας 2000-2006

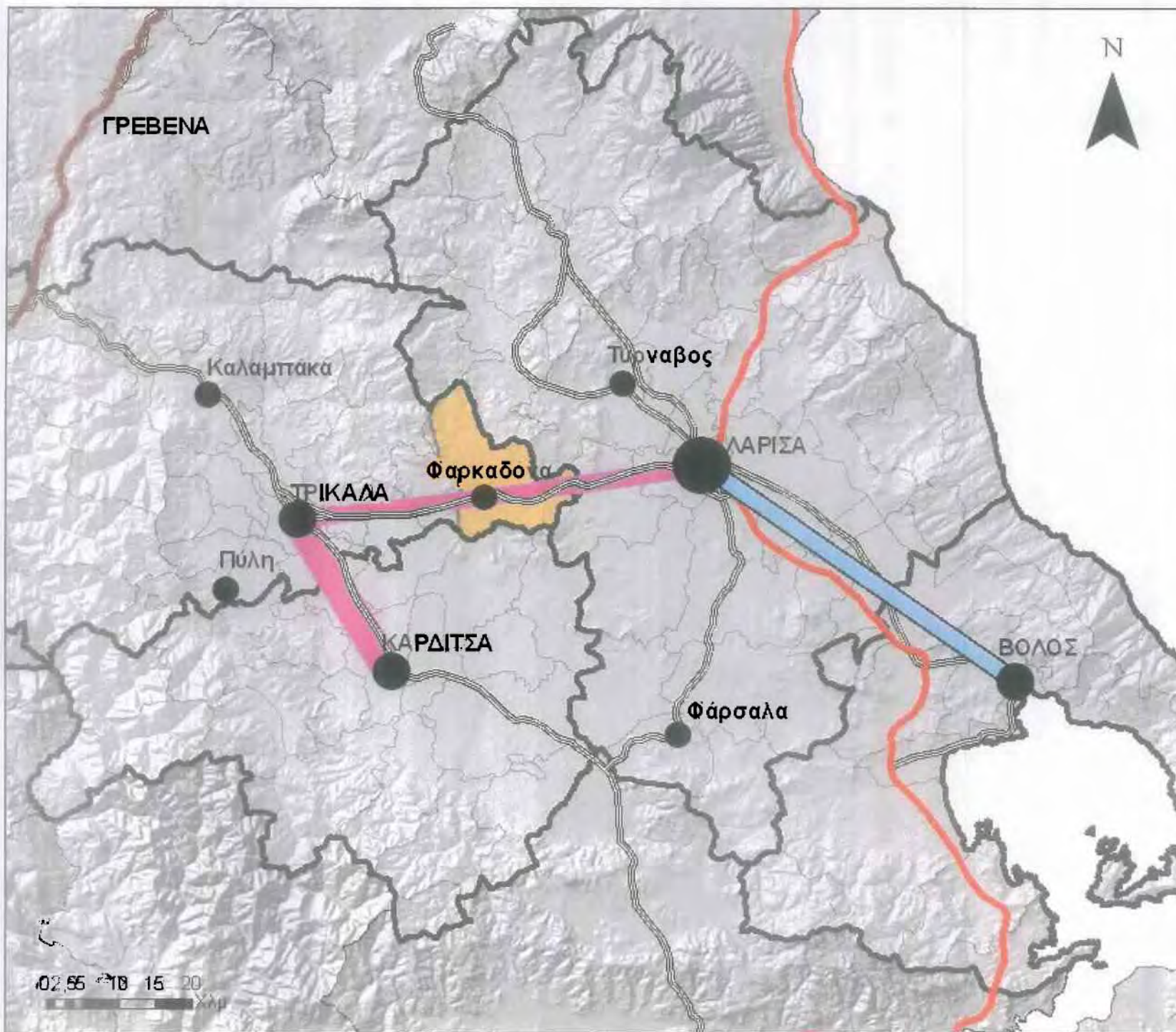
Σχήμα 2.4: Άξονες- Πόλοι Ανάπτυξης και Προβληματικές Περιοχές στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Θεσσαλίας, 2000-2006

Όσον αφορά τη θέση του Δ. Φαρκαδόνας στη Χωρική Δομή του Θεσσαλικού χώρου, ο Δήμος εντάσσεται στο κεντρικό της τμήμα το οποίο συνδέει τον υπό διαμόρφωση εθνικό αναπτυξιακό πόλο (Λάρισα – Βόλος) με έναν δευτερεύοντα άξονα Καρδίτσα - Τρίκαλα.

Όπως φαίνεται από το σχήμα 2.5, ο Δήμος Φαρκαδόνας βρίσκεται πάνω σε έναν υπό εξέλιξη δευτερεύοντα αναπτυξιακό άξονα, διαθέτοντας συγχρόνως και ένα σημαντικό κέντρο υπηρεσιών (Φαρκαδόνα) (βλ.χάρτη 4).

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Οικισμοί 101 επίπεδοι
- Οικισμοί 201 επίπεδοι
- Οικισμοί 301 επίπεδοι
- Διπλο Αξιοπηγές
- Ημικατοχόμενες Αξιοπηγές
- Διαπρωκτοειδείς αξιοπηγές
- Περιοχή Μελέτης
- Οδικό Δίκτυο ΠΑΦΕ
- Βαθμιαίο
- Εγνατία οδός

ΧΑΡΤΗΣ

№ 4

ΤΙΤΛΟΣ:
Άξονες Ανάπτυξης -
Οικιστικό και Οδικό Δίκτυο
ευρύτερης περιοχής

ΓΗΤΗ: Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου,
Ιδία Επεξεργασία

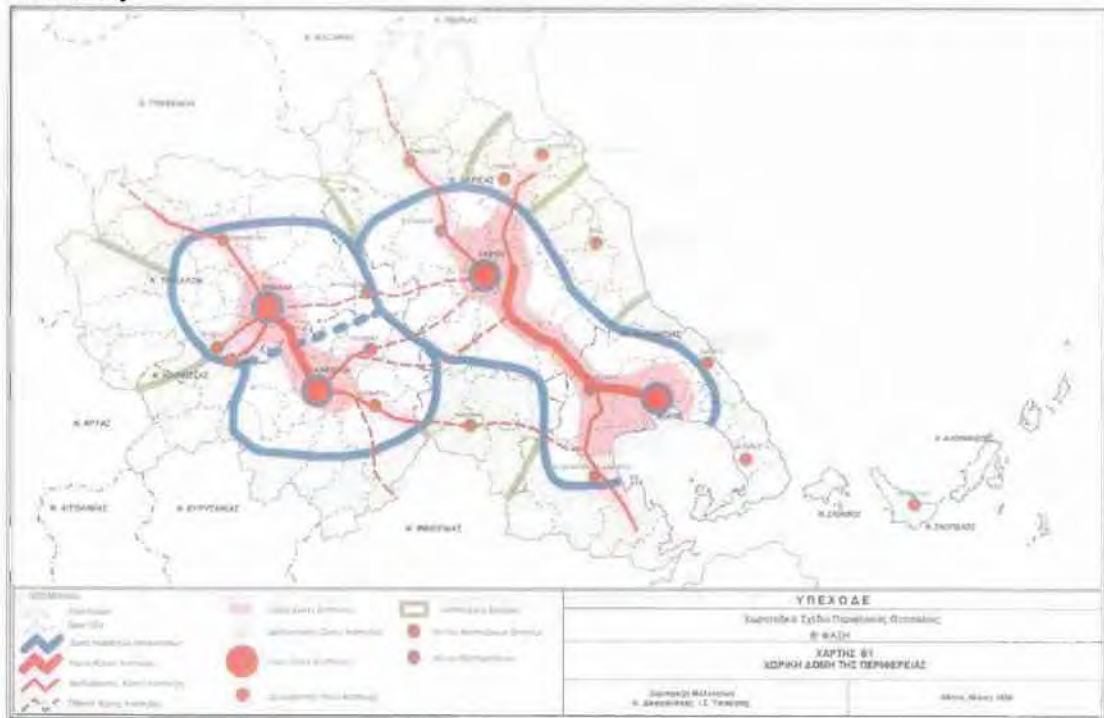
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΤΑΣΟΛΑ ΜΠΡΟΥΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ 2010

02.65 10 15 20
Χλμ

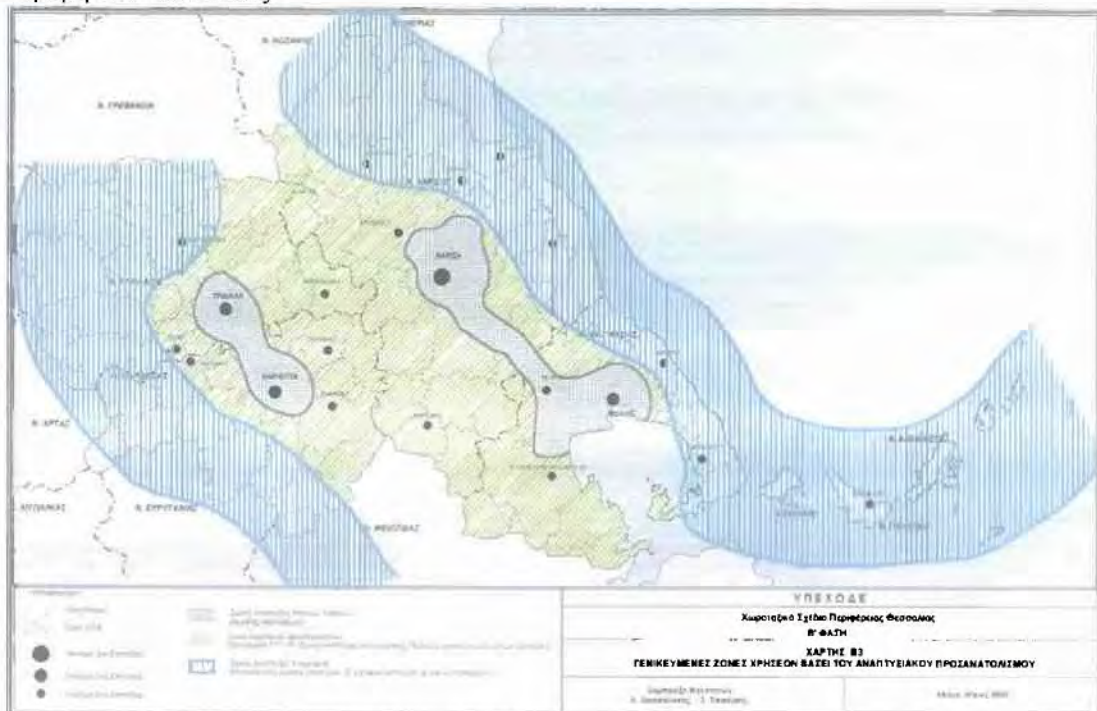
Σχήμα 2.5: Πόλοι και Αξονες Ανάπτυξης- Αναπτυξιακές Ενότητες- ΖΗΜ στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Θεσσαλίας, 2000-2006

Στο σχήμα 2.6 των Γενικευμένων Ζωνών Χρήσεων, βάσει του αναπτυξιακού προσανατολισμού, φαίνεται ότι ο Δήμος Φαρκαδόνας ανήκει στη ζώνη ανάπτυξης αγροτικών δραστηριοτήτων.

Σχήμα 2.6: Γενικευμένες Ζώνες Χρήσεων βάσει του Αναπτυξιακού Προσανατολισμού στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Θεσσαλίας, 2000-2006

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει τελικά, ότι ο Δήμος Φαρκαδόνας, βρίσκεται ανάμεσα σε δύο διαφορετικού βαθμού αναπτυξιακές ζώνες, μεταξύ της ζώνης αστικής ανάπτυξης του διπόλου Βόλος – Λάρισα και της ζώνης αστικής ανάπτυξης Τρίκαλα – Καρδίτσα εντατικών αγροτικών δραστηριοτήτων.

Την ίδια στιγμή το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό δεν περιλαμβάνει τη περιοχή του Δήμου Φαρκαδόνας στις περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, εντείνοντας τις δυσκολίες ένταξης της περιοχής σε έναν στοχευμένο αναπτυξιακό προσανατολισμό για τον τουρισμό σε εθνικό επίπεδο.

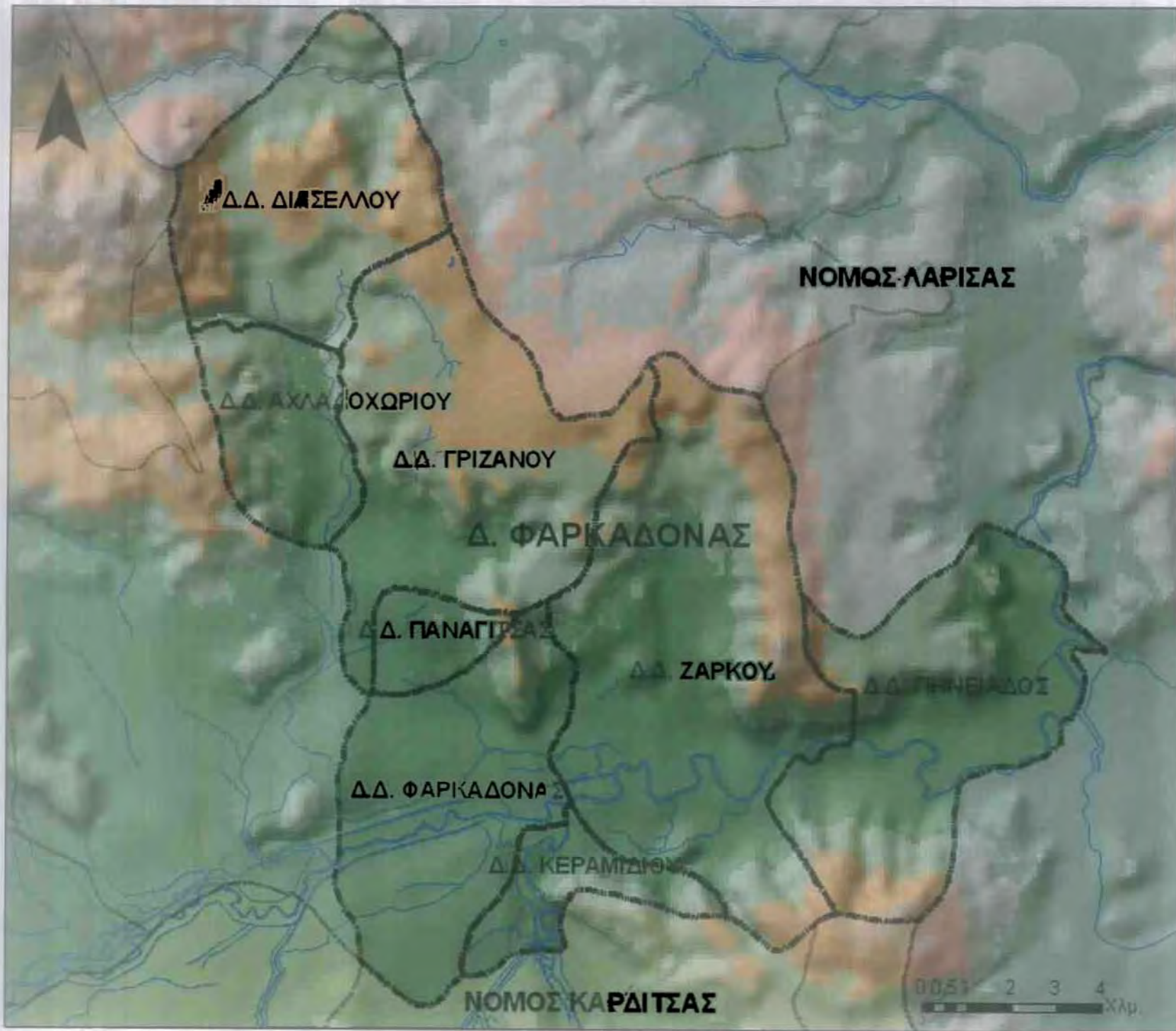
2.3 Φυσικό και Πολιτιστικό Περιβάλλον

2.3.1 Φυσικό Περιβάλλον

2.3.1.1 Ανάγλυφο-Καλύψεις γης

Εξετάζοντας το φυσικό περιβάλλον του Δήμου Φαρκαδόνας, διαπιστώνεται ότι αποτελεί μια περιοχή που διαθέτει, στο κεντρικό και νότιο τμήμα μια εύφορη πεδιάδα η οποία διατρέχεται από τον Πηνειό ποταμό, ενώ βόρεια το έδαφος γίνεται ημιορεινό και ορεινό. Η κεντρική και νότια πεδινή ζώνη περιβάλλεται από ορεινούς όγκους που αναπτύσσονται στα ανατολικά (όρη Ζάρκου) και νότια (όρος Τίτανος), ενώ στα δυτικά υπάρχει ο λόφος του Κλοκοτού. Μεταξύ αυτών των όγκων σχηματίζεται η λεκάνη απορροής του Πηνειού ποταμού. Η βόρεια ορεινή ζώνη οριοθετείται από την νοτιότερη απόληξη των Αντιχασίων στα βορειοανατολικά του οικισμού του Γριζάνου, ενώ προς τα βόρεια συνεχίζεται ο κορμός της οροσειράς των Αντιχασίων με χαρακτηριστικό το απότομο ανάγλυφο της περιοχής (βλ. χάρτη 5)(ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010).

Όσον αφορά τις καλύψεις γης, αυτή που κυριαρχεί στον χώρο του Δήμου Φαρκαδόνας, τα όρια του οποίου καταλαμβάνουν τόσο πεδινές όσο και ημιορεινές και ορεινές εκτάσεις, είναι οι φυσικοί βοσκοτόποι που καλύπτουν σε σημαντικό βαθμό το κεντρικό και βόρειο τμήμα του Δήμου (βλ. χάρτη 6).

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΩΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Όρια Δ. Δ. Δήμου Φαρκαδόνας
 Υδρογραφικό δίκτυο

Υψόμετρο (m)

- 610 - 200
- 200 - 400
- 400 - 600
- 600 - 800
- >800

ΧΑΡΤΗΣ ΠΤΩΣ: Ανάγλυφο
 No **5** Δήμου Φαρκαδόνας

ΠΗΓΗ: Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου, Ιδία Επεξεργασία

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΤΑΣΟΛΑΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, 2010

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΩΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΩΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Εθνικός Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας

Καλύψεις γης

Μόνιμη αρδευόμενη γη

Δάση

Γεωργικές καλλιέργειες

Βομηχανικές μονάδες

Ορυχείς

Μετακίνητα θερμοκήπια

Βοσκότοποι

Μόνιμες καλλιέργειες

Οικονομική και ποώδης βλάστηση

Αστική δόμηση

Υδρογραφικό δίκτυο

Κουμφές 20μ.

ΧΑΡΤΗΣ ΠΤΛΟΣ

Καλύψεις Γης
Δήμου Φαρκαδόνας

№ 6

ΠΗΓΗ: Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου,
Corine, Ίδια Επεξεργασία

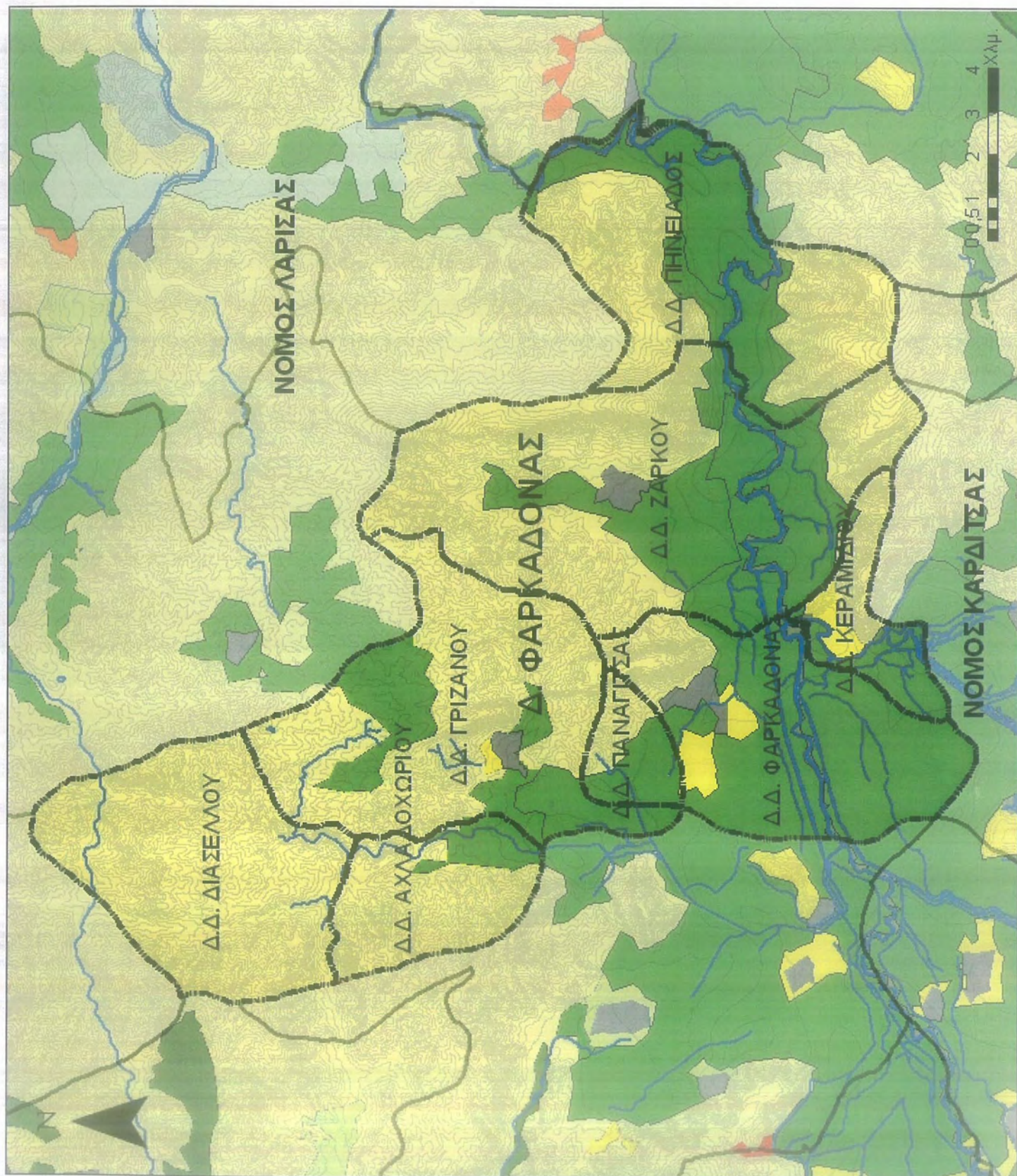
ΦΟΙΤΗΡΙΑ:

ΤΑΣΟΛΑΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, 2010

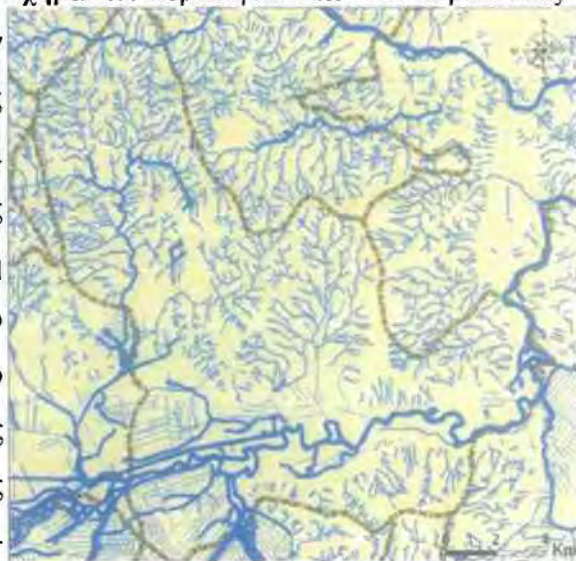
Πίνακας 2.2: Βασικές καλύψεις γης Δήμου Φαρκαδόνας

ΧΡΗΣΕΙΣ-ΚΑΛΥΨΕΙΣ ΓΗΣ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	%
Γεωργοκτηνοτροφική έκταση	171.622	78,2%
<i>Φυσιικοί βοσκότοποι</i>	<i>95.617</i>	<i>43,57%</i>
<i>Μόνιμα αρδενόμενη γη</i>	<i>46.389</i>	<i>21,14%</i>
<i>Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας</i>	<i>16.086</i>	<i>7,33%</i>
<i>Μη αρδύσιμη αρόσιμη γη</i>	<i>13.529</i>	<i>6,17%</i>
Σκληροφυλλική βλάστηση	42.854	19,53%
Διακεκομμένη αστική δόμηση	2.427	1,11%
Δάσος πλατυψύλλων και μικτό δάσος	258	0,11%
Ροές υδάτων	2.285	1,04%
ΣΥΝΟΛΟ	219.445,3	100,0%

Πηγή: ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008 ,corine

Σχήμα 2.7: Υδρολογικό δίκτυο Δ. Φαρκαδόνας

Τέλος, ενδιάμεσα των οικισμών Φαρκαδόνας, Ζάρκου, Πηνειάδας βόρεια, και Κεραμιδίου, νότια, διαρρέει ο ποταμός Πηνειός, με κατεύθυνση προς τα ανατολικά σχηματίζοντας πλεξοειδή και μαιανδρική μορφή. Δυτικά του οικισμού Κεραμιδίου, διαρρέει ο ποταμός Ενιπέας με κατεύθυνση προς τα βόρεια. Ο ποταμός Ενιπέας (με πηγές από βουνά της περιοχής Φαρσάλων - Όθρυος) συμβάλλει με τον ποταμό Πηνειό, στα βόρεια -βορειοανατολικά του οικισμού Κεραμιδίου και σε απόσταση περίπου 1,5 χλμ. από αυτόν (ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008).

2.3.1.2 Ζώνες Ειδικής Προστασίας

Στο Δήμο Φαρκαδόνας περιλαμβάνεται τμήμα της περιοχής Natura 2000 με κωδικό GR 1420009 «Στενά Καλαμακίου και όροι Ζάρκου» με συνολική έκταση 4.168 εκτάρια. Το 81% αυτής της έκτασης ανήκει στο Δήμο Φαρκαδόνας και συγκεκριμένα στα ΔΔ Ζάρκου και Πηνειάδας. Η περιοχή περιλαμβάνει απότομο βουνό που καλύπτεται από θαμνώνες. Στα παρακείμενα στενά και τη κοιλάδα υπάρχει μικρή έκταση παραποτάμιου δάσους. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες στη περιοχή αυτή είναι η κτηνοτροφία και το κυνήγι (www.ekby.gr).

Σχήμα 2.8: Ζώνες Ειδικής Προστασίας στο Δήμο Φαρκαδόνας

Πηγή: <http://natura2000.eea.europa.eu/> (Διαδικτυακό Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών)

2.3.1.3 Υποβαθμισμένες περιοχές

Στην περιοχή του Δήμου μεγάλη είναι η περιβαλλοντική επιβάρυνση του εδάφους και του υπεδάφους, η οποία οφείλεται κυρίως στις γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες της περιοχής, οι οποίες είναι ιδιαίτερης έντασης (κυρίως οι γεωργικές).

Επιπλέον, η χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων έχει δυσμενείς επιπτώσεις και συνεχή επιβάρυνση του εδάφους, ενώ με τις αποπλύσεις καταλήγουν στον υδροφόρο ορίζοντα τα επιφανειακά νερά, ρυπαίνοντας και τους υδάτινους πόρους. Σημαντικά επίσης είναι τα προβλήματα από τη διάβρωση του εδάφους εκατέρωθεν του Πηνειού ποταμού καθώς και από την αλάτωση του εδάφους εξαιτίας της άρδευσης με νερό κακής ποιότητας.

Σημαντικό περιβαλλοντικό πρόβλημα δημιουργείται και από τα αστικά απόβλητα λόγω της μη ύπαρξης απορροφητικών βόθρων στο Δήμο Φαρκαδόνας και τους όμορους Δήμους, καθώς και από την ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων σε ΧΑΔΑ.

Στην περιοχή δεν υπάρχουν βιομηχανίες που να δημιουργούν προβλήματα ρύπανσης, ενώ ούτε οι βιοτεχνίες στην περιοχή Φαρκαδόνας, Γριζάνου και Ζάρκου απειλούν το φυσικό περιβάλλον. Ωστόσο, μια σημαντική πηγή ρύπανσης αποτελούν οι διάφορες κτηνοτροφικές μονάδες, όπως τα βουστάσια.

Επιπλέον, στις κτηνοτροφικές ζώνες του Δήμου Φαρκαδόνας (Διάσελλο, Αχλαδοχώρι), οι μη περιφραγμένες ομβροδεξαμενές, αυξάνουν τους κινδύνους για μολύνσεις. Ζήτημα

σημαντικό αποτελεί και η υπερβόσκηση που έχει υποβαθμίσει την βοσκοϊκανότητα της περιοχής, ενώ οι όποιες προσπάθειες αναδάσωσης δασικών περιοχών δεν συνοδεύονται από περίφραξη για τη βόσκηση και ενημέρωση των κτηνοτρόφων και των πολιτών, έχοντας πολύ μικρά αποτελέσματα.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι υπάρχει μικρής κλίμακας κτηνοτροφία μέσα στους οικισμούς με μικρές μονάδες οι οποίες καταλαμβάνουν σημαντικές εκτάσεις στο εσωτερικό των οικισμών Φαρκαδόνα, Κεραμίδι και Ζάρκο.

(ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010)

2.3.2 Πολιτιστικό Περιβάλλον

2.3.2.1 Πολιτιστικοί Φορείς

Οι πολιτιστικοί φορείς του Δήμου Φαρκαδόνας σύμφωνα με την Α' Φάση του ΓΠΣ (2008) είναι οι εξής:

- Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Φαρκαδόνας
- Τοπικό Συμβούλιο Νέων
- Σύλλογος Διατήρησης της Παράδοσης και Κοινωνικής Προσφοράς «Φλόγα»
- Εκπολιτιστικός Σύλλογος Φαρκαδόνας
- Σύλλογος Γυναικών Φαρκαδόνας
- Μορφωτικός Εκπολιτιστικός Σύλλογος Διασελλωτών Ν. Τρικάλων
- Μορφωτικός Πολιτιστικός Σύλλογος «Φαϋττός» στο Ζάρκο
- Μουσικός Σύλλογος «Αμφιτρύων» στο Ζάρκο
- Μορφωτικός - εξωραϊστικός Σύλλογος «Βλύζας» στο Γριζάνο
- Σύλλογος Γυναικών Γριζάνου
- Σύλλογος Απανταχού Παναγιτσιωτών με έδρα την Αθήνα
- Εξωραϊστικός - Πολιτιστικός Σύλλογος Πηνειάδας «Ζάρκο Μαρί»

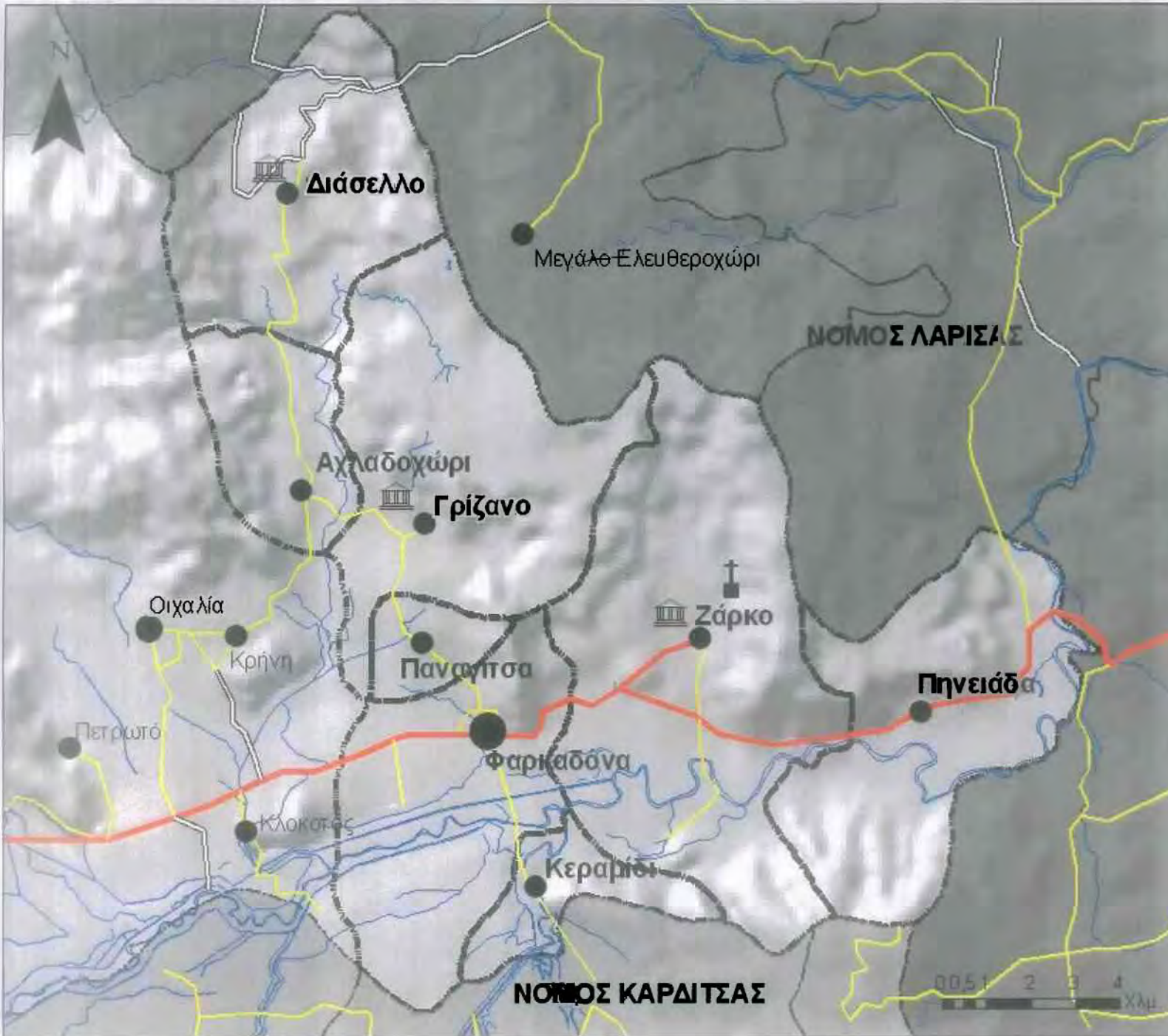
Οι παραπάνω φορείς σημαντικά μεγάλοι σε αριθμό δεδομένου του μεγέθους του Δήμου, προγραμματίζουν και υλοποιούν πληθώρα δραστηριοτήτων σε ετήσια βάση με στόχο (α) την ψυχαγωγία των κατοίκων της περιοχής, (β) την παροχή υπηρεσιών (μουσικής, καλλιτεχνικών, κλπ) στους κατοίκους στο χώρο τους, (γ) την αναβίωση και διατήρηση των ηθών και εθίμων, (δ) την θεσμοθέτηση εκδηλώσεων που θα προσελκύσουν επισκέπτες στην περιοχή

2.3.2.2 Πολιτιστικές υποδομές

Οι πολιτιστικές υποδομές στο Δήμο Φαρκαδόνας είναι ελάχιστες και περιορίζονται στο νέο Δημαρχείο - Πολιτιστικό Κέντρο της Φαρκαδόνας και το Πολιτιστικό Κέντρο Ζάρκου (αίθουσα εκδηλώσεων, έκθεση φωτογραφίας). Στο χώρο πίσω από το Δημαρχείο υπάρχει ανοιχτό θέατρο. Η βιβλιοθήκη (μικρής δυναμικότητας) που υπάρχει σήμερα σε χώρο του Δημαρχείου θα εμπλουτιστεί και θα μεταφερθεί στο κτίριο του παλιού Δημαρχείου Φαρκαδόνας στο κέντρο του οικισμού (ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008).

2.3.2.3 Τόποι πολιτιστικής κληρονομιάς

Ο Δήμος Φαρκαδόνας παρουσιάζει ιδιαίτερα σημαντικό πολιτιστικό πλούτο, που εκτείνεται από τα προϊστορικά χρόνια ως τη σύγχρονη εποχή. Η Φαρκαδόνα στα αρχαία χρόνια ήταν από τις πιο σημαντικές πόλεις της Θεσσαλίας με δικό της νόμισμα, ενώ συμμετείχε μαζί με την αρχαία Τρίκκη στην Θεσσαλική νομισματική ένωση, που ιδρύθηκε το 470 π.Χ. Προς τα δυτικά της πόλης συναντάμε το ναό του Αγ. Νικολάου με τοιχογραφίες του 1612. Στην Παναγίτσα έχουμε τον ναό της Αγ. Παρασκευής με αρχιτεκτονικά στοιχεία των παλιοχριστιανικών χρόνων, τους ναούς του Αγ. Αθανασίου και του Αγ. Ιωάννη του Προδρόμου, με υπολείμματα τοιχογραφιών του 17ου αι., τη μονή Ζωοδόχου Πηγής, στο Γριζάνο τη Μονή Αγ. Δημητρίου, που την μνημονεύουν όλοι οι ερευνητές οι οποίοι ασχολήθηκαν με τη Θεσσαλία, ως από τις πιο ακμάζουσες τον 18ο αι., στο Αχλαδοχώρι ο ναός της Κοίμησης της Θ/κου, του 14ου αι. ακολουθεί τον σπάνιο για το Θεσσαλικό χώρο, αρχιτεκτονικό τύπο, τον σταυρεπίστεγο, με τοιχογραφίες του 18ου αι. και στο Ζάρκο, τη μονή του Αγ. Ιωάννου Θεολόγου, το σημαντικότερο και περισσότερο επισκέψιμο σημείο της περιοχής (www.anentsa.gr) (βλ. χάρτη 7).

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Οικισμοί 30+1 επιπέδοι
- Οικισμοί 40+1 επιπέδοι
- Οικισμοί 50+1 επιπέδοι
- ||| Αρχαιολογικός χώρος
- † Μοναστήρι

Οδικό Δίκτυο

- Δεύτερο επιπέδο
- Πρώτο επιπέδο
- Δεύτερο επιπέδο
- Υδρογραφικό δίκτυο

ΧΑΡΤΗΣ ΠΤΑΟΣ:
Νο 7 Οικιστικό και Οδικό Δίκτυο
Δήμου Φαρκαδόνας

ΓΗΠΗ: Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου,
Ιδία Επεξεργασία

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΤΑΣΟΛΑ ΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, 2010

2.4 Κοινωνικοοικονομικό Προφίλ

2.4.1 Εξέλιξη πληθυσμού

Η πληθυσμιακή εξέλιξη στο Δήμο Φαρκαδόνας από το 1961 μέχρι το 2001 (στοιχεία ΕΣΥΕ) αποτυπώνει ως ένα βαθμό την αναπτυξιακή εξέλιξη της περιοχής. Μετά την άνοδο του πληθυσμού που εμφανίστηκε σε όλες σχεδόν τις αγροτικές περιοχές της χώρας μέχρι το 1961, ακολούθησε η πτωτική πορεία των δεκαετιών του '60 και '70 που οδήγησε στην αύξηση του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα. Η περιοχή όμως, επωφελούμενη από την θέση της (μεταξύ Λάρισας και Τρικάλων) εμφανίζει στην απογραφή του 1991 μια σχετική άνοδο 2,9%. Στη συνέχεια όμως και κατά την τελευταία δεκαετία του '90 καταγράφηκε νέα μείωση του πληθυσμού κατά 4,9% ως συνέπεια των πολωτικών τάσεων του πληθυσμού γύρω από τα μεγάλα αστικά κέντρα της περιοχής (Λάρισα, Τρίκαλα) (βλ. σχήμα 2.9).

Σχήμα 2.9: Εξέλιξη πληθυσμού Δήμου Φαρκαδόνας (1961-2001)

Πηγή : ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία

Να σημειώσουμε ότι ο πληθυσμός της περιοχής παραμένει σχετικά σταθερός κατά τις τελευταίες απογραφές, με μικρές αυξομειώσεις του πληθυσμού όλων των οικισμών, εκτός της Φαρκαδόνας που έχει μια σταθερή μικρή άνοδο του πληθυσμού της (βλ. σχήμα 2.3).

Πίνακας 2.3: Πληθυσμιακή εξέλιξη ανά Δ.Δ. του Δήμου Φαρκαδόνας την περίοδο 1961-2001

	1961- 1971	1971- 1981	1981- 1991	1991- 2001	1961- 2001
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	7,2%	11,1%	5,3%	6,9%	34,1%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ					
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	-5,1%	5,4%	5,6%	2,6%	8,4%
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	-7,2%	1,3%	3,5%	-0,6%	-3,3%
ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	-7,8%	-8,4%	2,9%	-4,9%	-17,3%
Φαρκαδόνα	-7,1%	-2,7%	9,1%	3,3%	2,0%
Αγλαδοχώρι	-12,5%	-3,2%	12,6%	-21,4%	-25,0%
Γρίζανο	-12,4%	-7,6%	10,2%	-3,3%	-13,8%
Διάσελλο	-21,9%	-39,4%	3,7%	-1,5%	-51,6%
Ζάρκο	-4,9%	-8,8%	-3,0%	-15,4%	-28,8%
Κεραμίδι	0,7%	-0,9%	0,7%	-9,1%	-8,7%
Παναγίτσα	-6,2%	-10,9%	-17,5%	7,9%	-25,7%
Πηνειάδα	5,4%	-7,5%	-9,1%	-11,6%	-21,6%

Πηγή: ΕΣΥΕ 1961,1971,1981,1991,2001, ίδια επεξεργασία

Πιο συγκεκριμένα, από τον παραπάνω πίνακα που παρουσιάζει τον πληθυσμό και την εξέλιξη όλων των οικισμών του Δήμου Φαρκαδόνας στις πληθυσμιακές απογραφές από το 1961 μέχρι το 2001, προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα:

- η Φαρκαδόνα μετά από την σημαντική αύξηση που παρουσίασε την περίοδο 1981-1991 (βιομηχανική ανάπτυξη), παρουσίασε σχετική αύξηση την επόμενη δεκαετία του '90, την ίδια στιγμή που όλοι σχεδόν οι υπόλοιποι οικισμοί παρουσιάζουν μείωση του πληθυσμού.
- Όλοι οι οικισμοί εκτός από την Φαρκαδόνα παρουσίασαν σημαντική μείωση του πληθυσμού τα τελευταία 50 χρόνια (1961-2001), άνω του 25%, ενώ οι οικισμοί Γρίζανο και Κεραμίδι είχαν μικρή σχετικά μείωση (9-14%).
- Την περίοδο 1961-1971 οι πληθυσμιακές μεταβολές είναι κυρίως αρνητικές αλλά σχετικά μικρές, εκτός από το Διάσελλο που χάνει το 22% του πληθυσμού του.
- Την επόμενη περίοδο 1971-1981 όλοι οι οικισμοί χάνουν πληθυσμό με σχετικά επίσης μικρό ρυθμό, εκτός από το Διάσελλο που συνεχίζει να χάνει με υψηλό ρυθμό τον πληθυσμό του (-39%).
- Στη δεκαετία του '80 οι τάσεις αντιστρέφονται στους πιο ορεινούς οικισμούς, ενώ σε πεδινούς (Ζάρκο, Παναγίτσα, Πηνειάδα) η πτωτική τάση συνεχίζεται, εκτός από την Φαρκαδόνα που παρουσιάζει αξιόλογη άνοδο +9,1%.
- Τέλος, στην τελευταία δεκαετία του '90 μόνο η Φαρκαδόνα και η Παναγίτσα αυξάνουν τον πληθυσμό τους, ενώ οι υπόλοιποι οικισμοί συνεχίζουν να χάνουν πληθυσμό.

2.4.2 Δημογραφικοί δείκτες

Η ηλικιακή διάρθρωση αποτελεί ένα βασικό χαρακτηριστικό της δομής του πληθυσμού, ενώ παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάλυση των στοιχείων του πληθυσμιακού δυναμικού.

Η κατανομή του πληθυσμού σε τρεις ομάδες -παιδικό (0-14 ετών), ενεργό (15-64 ετών) και γεροντικό (65 ετών και άνω)- επιτρέπει τον υπολογισμό δημογραφικών δεικτών, που αποτελούν βασικά στοιχεία στην ανάλυση και περιγραφή της δημογραφικής κατάστασης μιας περιοχής. Οι βασικοί δημογραφικοί αυτοί δείκτες, είναι ο δείκτης νεανικότητας, ο δείκτης γήρανσης και ο δείκτης εξάρτησης.

Ο *δείκτης νεανικότητας* φανερώνει τη σχέση μεταξύ του παιδικού πληθυσμού και του συνολικού πληθυσμού. Υποδηλώνει δε, τον αριθμό των ατόμων του παιδικού πληθυσμού που αντιστοιχούν σε 100 άτομα του συνολικού πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης τόσο νεαρότερος είναι ο πληθυσμός και αντίστροφα.

Ο δείκτης υπολογίζεται ως εξής: $[P(0-14)/P]*100$

Όπου P(0-14) :ο πληθυσμός κάτω των 15 ετών

P : ο συνολικός πληθυσμός

Ο *δείκτης γήρανσης* του πληθυσμού μιας περιοχής αποσαφηνίζει το επίπεδο γήρανσης του πληθυσμού της. Ουσιαστικά, αντιπροσωπεύει το γεροντικό πληθυσμό άνω των 65ετών ετών, σε σχέση με τον παιδικό πληθυσμό 0-14 ετών. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης γήρανσης, τόσο υψηλότερο είναι το επίπεδο γήρανσης μιας περιοχής. Ο δείκτης γήρανσης, αν και αποτελεί ένα σημαντικό δημογραφικό δείκτη, αδυνατεί να περιγράψει τη μελλοντική πληθυσμιακή δομή μιας περιοχής.

Ο δείκτης υπολογίζεται ως εξής: $[P(\geq 65) / P(0-14)]*100$

Όπου P(≥ 65) : ο πληθυσμός άνω των 65 ετών

P(0-14) :ο πληθυσμός κάτω των 15 ετών

Ο *δείκτης εξάρτησης* δείχνει το μέγεθος του πληθυσμού που συντηρείται από τις άλλες ηλικιακές κατηγορίες και επομένως δεν είναι, σύμφωνα με το εργατικό δίκαιο, σε θέση να εργαστούν. Αντιστοιχεί δε, σε 100 άτομα του ενεργού πληθυσμού. Φανερώνει δηλαδή, το ειδικό βάρος του ενεργού πληθυσμού σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Όσο υψηλότερη είναι η τιμή του δείκτη τόσο μεγαλύτερο είναι το βάρος που φέρνει ο

ενεργός πληθυσμός και αντίστροφα.

Ο δείκτης υπολογίζεται ως εξής: $[(P(0-14) + P(\geq 65))/P(15-64)]*100$

Όπου P(0-14) :ο πληθυσμός κάτω των 15 ετών

P(15-64) : ο πληθυσμός από 15 έως 64 ετών

P(≥ 65) : ο πληθυσμός άνω των 65 ετών

Με βάση τα παραπάνω, μείωση του δείκτη εξάρτησης σημαίνει μικρότερος αριθμός συντηρούμενων ατόμων ανά 100 άτομα σε παραγωγική ηλικία. Επομένως, ο χαμηλός δείκτης εξάρτησης αποτελεί ικανοποιητική ένδειξη, όσον αφορά την αναπτυξιακή δυναμική ενός χωρικού συνόλου (Κοτζαμάνης & Ανδρουλάκη,2001).

Οι παραπάνω δείκτες αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για την ανάλυση του πληθυσμού και τη διερεύνηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων μιας περιοχής.

Οι δημογραφικοί δείκτες στο Δήμο Φαρκαδόνας συνολικά, αλλά και στο εσωτερικό του όπως φαίνεται στον πίνακα 2.3, παρουσιάζουν σε σχέση με τους αντίστοιχους σε εθνικό επίπεδο, σημαντική υστέρηση. Ιδιαίτερα, ο δείκτης γήρανσης και ο δείκτης εξάρτησης δείχνουν ότι η περιοχή έχει σημαντικό δημογραφικό πρόβλημα.

Πίνακας 2.4: Δημογραφικοί δείκτες ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας

	Δείκτης γήρανσης	Δείκτης Νεανικότητας	Δείκτης Εξάρτησης
ΕΛΛΑΔΑ	16,71	15,18	46,81
ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	21,79	14,72	57,50
Δ.Δ. Φαρκαδόνας	17,94	15,79	50,90
Δ.Δ. Αχλαδοχωρίου	24,82	9,22	51,61
Δ.Δ. Γριζάνου	20,74	16,88	60,32
Δ.Δ. Διάσελλου	28,76	12,75	70,95
Δ.Δ. Ζάρκου	24,73	13,04	60,71
Δ.Δ. Κεραμιδίου	23,26	14,73	61,25
Δ.Δ. Παναγίτσας	27,08	14,15	70,16
Δ.Δ. Πηνειάδας	26,63	10,05	57,94

Πηγή :ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

2.4.3 Ηλικιακές πυραμίδες

Από την ανάλυση των ηλικιακών πυραμίδων που παρατίθενται στο Παράρτημα πινάκων, προκύπτει ότι η περιοχή εμφανίζει τάσεις γήρανσης αφού η βάση της ηλικιακής πυραμίδας του Δήμου συρρικνώνεται. Αξιόλογη είναι η μείωση στη βάση της πυραμίδας της ίδιας της Φαρκαδόνας (μείωση γεννήσεων). Από τους υπόλοιπους

οικισμούς, κανονική σχετικά ηλικιακή κατανομή έχει μόνο το Γριζάνο, ενώ και το Ζάρκο έχει σημαντική γήρανση. Το σύνολο των υπόλοιπων χωριών παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα στην ηλικιακή τους δομή.

Σχήμα 2.10: Ηλικιακή πυραμίδα Δήμου Φαρκαδόνας για το έτος 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

2.4.4 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός

Σύμφωνα με την απογραφή του 1991 και του 2001, ο Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός στον Δήμο έχει σημειώσει αύξηση κατά 4,2%. Το ποσοστό μάλιστα αυτό οφείλεται περισσότερο στην αύξηση του ενεργού πληθυσμού στο Διάσελλο, στη Φαρκαδόνα και στο Κεραμίδι.

Πίνακας 2.5: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας

ΔΔ	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός			Σύνολο απασχολούμενων			Άνεργοι		
	1991	2001	μεταβολή	1991	2001	μεταβολή	1991	2001	μεταβολή
Φαρκαδόνας	803	917	14,2	734	841	14,6	69	76	10,1
Αγλαδοχωρίου	69	70	1,4	58	67	15,5	11	3	-72,7
Γριζάνου	608	554	-8,9	581	525	-9,6	27	29	7,4
Διασέλλου	109	149	36,7	106	141	33,0	3	8	166,7
Ζάρκου	634	661	4,3	570	631	10,7	64	30	-53,1
Κεραμίδιου	143	164	14,7	127	156	22,8	16	8	-50,0
Παναγίτσας	123	114	-7,3	114	111	-2,6	9	3	-66,7
Πηνειάδος	191	164	-14,1	179	154	-14,0	12	10	-16,7
Σύνολο Δήμου	2.680	2.793	4,2	2.469	2.626	6,4	211	167	-20,9

Πηγή: ΕΣΥΕ 1991, 2001

2.4.5 Μορφωτικό επίπεδο

Το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού του Δήμου Φαρκαδόνας, φαίνεται ότι είναι σχετικά χαμηλό δεδομένου ότι το 53% του πληθυσμού είναι απόφοιτοι Δημοτικού και 3ταξίου Γυμνασίου, ενώ 13% του πληθυσμού εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση.

Πίνακας 2.6: Μορφωτικό Επίπεδο κατοίκων του Δήμου Φαρκαδόνας

Τίτλος σπουδών	άνδρες	γυναίκες	Σύνολο
Κάτοχοι διδακτορικού τίτλου	0	0	0
Κάτοχοι Μάστερ	0	0	0
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	130	93	223
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ) και Ανωτέρων Σχολών	24	37	61
Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	34	56	90
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	317	304	621
Πτυχιούχοι ΤΕΛ	59	53	112
Πτυχιούχοι ΤΕΣ	72	22	94
Απόφοιτοι 3ταξίου Γυμνασίου	409	287	696
Απόφοιτοι Δημοτικού	1.442	1.311	2.753
Φοιτούν στο Δημοτικό	230	195	425
Εγκατέλειψαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	373	432	805
Δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	101	420	521
Σύνολο	3.191	3.210	6.401

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

2.4.6 Παραγωγικοί τομείς

Η διάρθρωση της τοπικής απασχόλησης αναδεικνύει σε μεγάλο βαθμό την διάρθρωση της τοπικής οικονομίας, δεδομένου ότι σε επίπεδο Δήμου δεν υπάρχουν διαθέσιμα δημοσιευμένα στοιχεία για την διάρθρωση του τοπικού εισοδήματος. Επομένως, η δομή της τοπικής απασχόλησης, αποκαλύπτει σχετικά αξιόπιστα τη δομή της τοπικής οικονομίας.

Στον Πίνακα που ακολουθεί φαίνονται τα απόλυτα μεγέθη της κατανομής των εργαζομένων στους τρεις βασικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας, από όπου φαίνεται ότι ο πρωτογενής τομέας κυριαρχεί.

Πίνακας 2.7: Απασχολούμενοι ανά παραγωγικό τομέα ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας

ΟΤΑ	Σύνολο απασχολουμένων	Απασχολούμενοι σε			
		πρωτογενή τομέα	δευτερογενή τομέα	τριτογενή τομέα	Δε δήλωσαν τομέα
Φαρκαδόνας	841	263	202	373	3
Αγλαδοχωρίου	67	52	4	9	2
Γριζάνου	525	278	113	125	9
Διασέλλου	141	119	7	12	3
Ζάρκου	631	462	59	109	1
Κεραμιδίου	156	112	12	31	1
Παναγίτσας	111	70	15	23	3
Πηνειάδος	154	99	22	30	3
Σύνολο	2.626	1.455	434	712	25

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Η παραγωγική δομή και διάρθρωση της περιοχής έχει περάσει διάφορα στάδια κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Σε όλες αυτές τις διακυμάνσεις, πυλώνας της τοπικής οικονομίας ήταν σταθερά ο πρωτογενής τομέας, ο οποίος είτε κατ' αποκλειστικότητα, είτε συμπληρωματικά αποτέλεσε βασικό στοιχείο για την διάρθρωση της τοπικής απασχόλησης. Η αγροτική οικονομία της περιοχής βασισμένη κυρίως στη σύγχρονη γεωργία εντατικής εκμετάλλευσης διαμορφώθηκε πάνω σε συστήματα αγροτικής παραγωγής που βασίζονται σε σύγχρονους εξοπλισμούς, οι οποίοι απελευθέρωναν μονάδες εργασίας. Δεν συμβαίνει το ίδιο και στην κτηνοτροφική δραστηριότητα η οποία διατηρεί τους παραδοσιακούς τρόπους άσκησης της (ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010).

2.4.6.1. Πρωτογενής τομέας

Σχεδόν στο σύνολό τους οι παραγωγοί του Δήμου Φαρκαδόνας είναι αρχηγοί μικτής εκμετάλλευσης (γεωργία -κτηνοτροφία) και συνήθως έχουν και δεύτερη απασχόληση. Η πλειονότητα των παραγωγών είναι άνω των 45 ετών, ελάχιστοι είναι νεαρής ηλικίας και αυτοί έχουν εισέλθει στο επάγγελμα μέσω της χρήσης των κανονισμών περί βελτίωσης της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού και στη συνέχεια έχουν κάνει χρήση του προγράμματος για τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων τους.

Η γεωργική δραστηριότητα (με στοιχεία του 2007) αφορά καλλιέργειες σε ένα σύνολο 53.715 στρεμμάτων που προορίζονται κατά κύριο λόγο για την αγορά (βαμβάκι : 30.000 στρ) όσο και για την τροφοδότηση του κτηνοτροφικού συστήματος του Δήμου

(σιτάρι 13.200 στρ, καλαμπόκι 5.500 στρ, μηδική 3.600 στρ) ως ζωοτροφές και σανούς (600 στρ).

Η δενδροκαλλιέργεια αφορά καλλιέργεια δένδρων για παραγωγή ξύλου (1.000 στρ. περίπου) και τα υπόλοιπα (500 περίπου στρ.) αφορούν ελαιοκαλλιέργεια. Το μέγεθος της γεωργικής εκμετάλλευσης είναι μικρό (μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος). Σε επίπεδο ΔΔ λίγοι είναι οι γεωργοί που καλλιεργούν μεγάλες εκτάσεις.

Όσον αφορά την κτηνοτροφική δραστηριότητα, αυτή είναι η κυρίαρχη δραστηριότητα στο Δήμο Φαρκαδόνας. Αφορά πρωτίστως την προβατοτροφία (~ 30.000 κεφ) και δευτερευόντως την αιγοτροφία (~ 11.500 κεφ). Έντονη είναι και η εκτροφή βοοειδών (~5.700 ζώα μικρά και μεγάλα). Όλα τα ζώα που εκτρέφονται στο Δήμο είναι κυρίως ελεύθερας βοσκής, ελάχιστα είναι οικόσιτα. Η κτηνοτροφία είναι έντονη στα ΔΔ Αχλαδοχώρι, Γριζάνο και Διάσελλο, παρόλα αυτά μεγάλος αριθμός προβάτων εκτρέφονται επίσης στο Ζάρκο και στη Φαρκαδόνα. Παρατηρείται μια διαφοροποίηση της κτηνοτροφικής κατεύθυνσης στο εσωτερικό του Δήμου Φαρκαδόνας : η προβατοτροφία συγκεντρώνεται στα πεδινά δημοτικά διαμερίσματα ενώ η αιγοτροφία και η βοοτροφία συγκεντρώνεται στα ορεινά δημοτικά διαμερίσματα.

(ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008)

Με βάση τα στοιχεία των δικαιωμάτων χρήσης βοσκοτόπων 2008, παρατηρείται ότι η Φαρκαδόνα, το Ζάρκο, το Διάσελλο και το Γριζάνο διαθέτουν το μεγαλύτερο κτηνοτροφικό κεφάλαιο στο Δήμο (βλ. πίνακα 2.8).

Πίνακας 2.8 : Μεγάλες εκμεταλλεύσεις ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας

	Μονάδες βοοειδών με άνω των 80 ζώων	Μονάδες αιγών με άνω των 200 ζώων	Μονάδες προβάτων με άνω των 200 ζώων
Φαρκαδόνα	1		19
Πηνειάδα		1	3
Παναγίτσα	1		1
Κεραμίδι		1	3
Ζάρκο	1	4	27
Διάσελλο	4	9	1
Γριζάνο	1	8	22
Αχλαδοχώρι	0	2	2
Σύνολο	8	25	78

Πηγή: Δήμος Φαρκαδόνας, Δικαιώματα χρήσης βοσκοτόπων 2008

Στο Διάσελλο, κατ' εξοχήν κτηνοτροφικός οικισμός, οι 50 από τους 70 κτηνοτρόφους είναι νέοι (έως 45 ετών), εκ των οποίων οι 30 έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα

«βελτίωσης ηλικιακής σύνθεσης αγροτικού πληθυσμού». Ελάχιστοι είναι οι κτηνοτρόφοι που έχουν κάνει χρήση του προγράμματος για τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων τους και όπου αυτό έχει συμβεί αφορά στην εκτροφή βοοειδών. Το βασικό πρόβλημα του εκσυγχρονισμού των εκμεταλλεύσεων στην αιγοπροβατοτροφία είναι η μη ύπαρξη άδειας οικοδόμησης των στάβλων τους. Η ανυπαρξία αδειοδοτήσεων των σταβλικών εγκαταστάσεων δεν επιτρέπει την ηλεκτροδότησή τους καθώς και την επιλογή τους σε προγράμματα χρηματοδοτήσεων.

Όσον αφορά τις εγκαταστάσεις των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων αυτές είναι πρόχειρες και χωροθετούνται τόσο εντός όσο και εκτός των ορίων των οικισμών. Μόνο οι ελάχιστοι σύγχρονοι στάβλοι έχουν ιδιαίτερες εγκαταστάσεις για την άρμεξη.

Σε όλο το Δήμο υπάρχει μόνο μία κτηνοτροφική μονάδα βιολογικής εκτροφής στην Παναγίτσα. Ορισμένοι κτηνοτρόφοι στο Διάσελλο ενεργούν ώστε να ενταχθούν προσεχώς στο πρόγραμμα βιολογικής κτηνοτροφίας.

(ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010)

Σημαντικό είναι να αναφέρουμε, ότι η ποιότητα των κτηνοτροφικών προϊόντων (κρέας και γάλα) είναι υψηλή και ονομαστή, με αποτέλεσμα το κρέας να αναζητιέται στα τοπικά κρεοπωλεία καθώς και του νομού. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που φέρει το κρέας οφείλονται στα μέταλλα της βοσκήσιμης έκτασης.

Πιο συγκεκριμένα τα προϊόντα που εμπορεύονται είναι :

- το γάλα: στα εργοστάσια γάλακτος ΔΕΛΤΑ και ΥΦΑΝΤΗΣ που εδρεύουν στην περιοχή, σε έμπορους της περιοχής, καθώς και στα εργοστάσια γάλακτος των Λύτρα και Διβάνη που εδρεύουν στα Τρίκαλα. Οι βιομηχανίες και βιοτεχνίες γάλακτος προβαίνουν σε μεταποίηση και τυποποίηση του γάλακτος σε γιαούρτι και τυρί.
- το κρέας: στις αγορές της Λάρισας, των Τρικάλων και της Αθήνας. Μια μονάδα εκτροφής αλόγων που δραστηριοποιείται στο Δήμο, εξάγει το κρέας στην Ιταλία
- Το μέλι: εμπορεύεται από τους ίδιους τους μελισσοκόμους (ειδικά στο Ζάρκο και στη Φαρκαδόνα).

Οικιακά, οι κτηνοτρόφοι παράγουν τυρί, γιαούρτι αλλά μόνο για οικιακή και οικογενειακή κατανάλωση. Παρότι έχουν τεχνογνωσία δεν έχουν τολμήσει έως σήμερα την μεταποίηση των προϊόντων τους με αποτέλεσμα να εξαρτώνται από τους εμπόρους.

Οι κτηνοτρόφοι αποτελούν μέλη των αγροτικών συνεταιρισμών των ΔΔ του Δήμου οι οποίοι υπολειπονται. Η μη σωστή εκπροσώπηση των συμφερόντων των κτηνοτρόφων και τα προβλήματα διάθεσης των προϊόντων τους (διάθεση σε χαμηλή τιμή) «ανάγκασε» τους κτηνοτρόφους να προβούν πριν λίγα χρόνια στην δημιουργία ενός Κτηνοτροφικού Συλλόγου Δήμου Φαρκαδόνας. Σε αρκετά ΔΔ υπάρχουν κτηνοτροφικοί σύλλογοι οι οποίοι παρουσιάζουν δυναμική και ασχολούνται με τη διεκδίκηση θεμάτων υπέρ των κτηνοτρόφων. Οι κτηνοτρόφοι ευελπιστούν ο υπό σύσταση αυτός φορέας να τους βοηθήσει να επιλύσουν προβλήματα διάθεσης των προϊόντων τους και διασφάλισης των συμφερόντων τους.

(ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008)

Όσον αφορά τον περιβάλλοντα χώρο, τα απορρίμματα της κτηνοτροφικής δραστηριότητας αποτελούν εστίες μόλυνσης. Αποτέλεσμα αυτών είναι η δημιουργία προβλημάτων υγιεινής, κακοσμίας και ρύπανσης, προβλήματα ιδιαίτερα έντονα κατά το καλοκαίρι.

Επιπλέον, παρόλα τα έργα που έχουν πραγματοποιηθεί για την ύδρευση των ζώων αυτά θεωρούνται μη αρκετά για την κάλυψη των αναγκών τους οπότε προτείνονται τόσο από τους κτηνοτρόφους όσο και από τη δημοτική αρχή νέα έργα που αφορούν την ύδρευση.

Οι κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις βρίσκονται διάσπαρτες και οι υφιστάμενοι αγροτικοί δρόμοι (τόσο σε αριθμό όσο και σε κατάσταση) δεν επιτρέπουν την προσέγγισή τους.

Τέλος, από τις δημοτικές αρχές, εδώ και μια δεκαετία, γίνονται προσπάθειες για τη δημιουργία «ορεινού φυσικού Κτηνοτροφικού Πάρκου» με σκοπό τη μετατροπή της κτηνοτροφίας από τη παραδοσιακή μορφή της σε «βιολογική». Οι κτηνοτρόφοι πιστεύουν σε αυτή την προσπάθεια και θεωρούν ότι θα συμβάλλει στη βελτίωση των συνθηκών της άσκησης της κτηνοτροφικής δραστηριότητας.

(ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010)

2.4.6.2 Δευτερογενής τομέας

Στην περιοχή του Δήμου Φαρκαδόνας σύμφωνα με τα στοιχεία από το Επιμελητήριο Τρικάλων (2003) υπάρχουν 57 επιχειρήσεις στους κλάδους της μεταποίησης και των κατασκευών (βλ. παράτημα πινάκων).

Ο μεταποιητικός κλάδος στο Δήμο οργανώνεται γύρω από τις κατασκευές και επιχειρήσεις που στηρίζουν την κτηνοτροφία. Επιπλέον, η γαλακτοκομική επιχείρηση που υπάρχει συμβάλλει σημαντικά στην αξιοποίηση της τοπικής παραγωγής γάλακτος. Τέλος, σημαντική για την ανάπτυξη της περιοχής είναι η λειτουργία του Βιομηχανικού Πάρκου (ΒΙΠΑ) με τους βιοτέχνες να θεωρούν πως ο Δήμος θα πρέπει να χορηγήσει κάποια κίνητρα για να αρχίζουν να εκδηλώνουν ενδιαφέρον επιχειρήσεις για εγκατάσταση.

(ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008)

2.4.6.3 Τριτογενής Τομέας

Στην περιοχή του Δήμου Φαρκαδόνας σύμφωνα με τα στοιχεία από το Επιμελητήριο Τρικάλων (2003) υπάρχουν 195 επιχειρήσεις στους κλάδους του λιανικού εμπορίου, του αυτοκινήτου και των εστιατορίων (βλ. παράρτημα πινάκων).

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο Δήμο αφορούν την απλή εξυπηρέτηση των κατοίκων της περιοχής (εμπόριο, συνεργεία, εστιατόρια, κ.ά.). Δεν υπάρχουν τουριστικές επιχειρήσεις στο Δήμο, ο οποίος λόγω του αγροτικού χαρακτήρα δεν αποτελεί χώρο προσέλκυσης τουριστών παρά μόνο των απόδημων του. Διαθέτει επισκέψιμες περιοχές οι οποίες είναι διάσπαρτες στο χώρο του Δήμου και είτε υπο-αξιοποιούνται είτε δεν αξιοποιούνται.

(ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008)

2.5 Τεχνική Υποδομή

2.5.1 Οδικό Δίκτυο

Το μεταφορικό οδικό δίκτυο του Δήμου Φαρκαδόνας είναι αρκετά βατό και καλύπτει το σύνολο των οικισμών, εξασφαλίζοντας ικανοποιητική προσπελασιμότητα σε αυτούς και επιτρέποντας την απρόσκοπτη και ασφαλή διασύνδεσή τους με τα αστικά κέντρα

της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Το συνολικό μήκος του εθνικού και επαρχιακού δικτύου εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Φαρκαδόνας είναι 62 χλμ. περίπου, και είναι στο σύνολό του ασφαλτοστρωμένο (σε κάποια τμήματα του προγραμματίζονται ή υλοποιούνται βελτιώσεις, διανοίξεις και συμπληρώσεις). Όπως αναφέραμε και παραπάνω οι οικισμοί της Φαρκαδόνας, Ζάρκο και Πηνειάδα βρίσκονται πάνω στο δευτερεύον εθνικό οδικό δίκτυο(Εθν. Οδός Λάρισας- Τρικάλων) ενώ οι υπόλοιποι τέσσερις οικισμοί εξυπηρετούνται από το πρωτεύον επαρχιακό δίκτυο (ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008) (βλ. χάρτη 7).

2.5.2 Ύδρευση — Αποχέτευση — Απορρίμματα

2.5.2.1 Ύδρευση

Το δίκτυο ύδρευσης του Δήμου έχει εκσυγχρονιστεί εκτός από τμήματα αμιαντοσωλήνων που υπάρχουν στο Ζάρκο και το Γριζάνο και τη Φαρκαδόνα που έχουν όμως αντικατασταθεί.

Η ποσότητα του νερού γενικώς επαρκεί, η ποιότητα όμως εμφανίζει προβλήματα λόγω κυρίως της νιτρορύπανσης. Το πρόβλημα στο Γριζάνο είναι σημαντικό, ενώ στη Φαρκαδόνα είναι μικρότερο. Ωστόσο, ο Δήμος πραγματοποιεί συχνά ελέγχους της ποιότητας του νερού σε πιστοποιημένα εργαστήρια.

2.5.2.2 Υποδομή άρδευσης

Άρδευτικό δίκτυο έχει αναπτυχθεί κατά μήκος του Πηνειού ποταμού για τις ανάγκες των εντατικών καλλιεργειών της περιοχής. Οι περισσότερες εκτάσεις αρδεύονται είτε από κρατικές είτε από ιδιωτικές γεωτρήσεις, ενώ ένα σε μεγάλο βαθμό η άρδευση γίνεται από τον Πηνειό.

2.5.2.3 Αποχέτευση

Δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων δεν υπάρχει σε κανέναν από τους οικισμούς του Δήμου Φαρκαδόνας και εξυπηρετούνται αποκλειστικά με απορροφητικούς βόθρους. Τα όμβρια διοχετεύονται σε ρέματα που διασχίζουν τους οικισμούς καθώς και σε στραγγιστικά δίκτυα. Στο Διάσελλο υπάρχει μικρός βιολογικός καθαρισμός.

2.5.2.4 Απορρίμματα — χώροι διάθεσης

Ο Δήμος Φαρκαδόνας εξυπηρετείται από το ΧΥΤΑ στο Δήμο Παλαιοκάστρου. Η συλλογή των απορριμμάτων πραγματοποιείται καθημερινά στη Φαρκαδόνα και το Ζάρκο, κάθε δεύτερη ημέρα στο Γριζάνο, την Παναγίτσα και το Κεραμίδι και κάθε δύο ή τρεις ημέρες στους υπόλοιπους οικισμούς, ενώ το καλοκαίρι η αποκομιδή είναι συχνότερη. Σε όλους τους οικισμούς υπάρχουν κάδοι, ενώ ο Δήμος διαθέτει δύο (2) απορριμματοφόρα.

(ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008)

2.5.3 Ενέργεια — Τηλεπικοινωνίες

2.5.3.1 Ενέργεια

Οι οικισμοί του Δήμου Φαρκαδόνας ηλεκτροδοτούνται επαρκώς από δίκτυο μέσης τάσης χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα στην οικιακή χρήση. Θεωρούνται ωστόσο αναγκαία έργα αγροτικού εξηλεκτισμού τόσο στη γεωργική όσο και στη κτηνοτροφική δραστηριότητα της περιοχής.

2.5.3.2 Τηλεπικοινωνίες

Η τηλεπικοινωνιακή υποδομή στους οικισμούς του Δήμου Φαρκαδόνας συνίσταται σε εγκατεστημένα ψηφιακά κέντρα του ΟΤΕ, με δυνατότητες κάλυψης και εξυπηρέτησης έως 1.536 απλών τηλεφωνικών συνδέσεων και 68 συνδέσεων ISDN. Έχει γίνει προμήθεια υλικών για την εγκατάσταση ασύρματου συστήματος ευρυζωνικού δικτύου.

(ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008)

2.5.4 Κοινωνικές Υποδομές

Όσον αφορά τις υποδομές εκπαίδευσης και τη λειτουργία της δημόσιας εκπαίδευσης στο Δήμο Φαρκαδόνας, παρατηρείται διασπορά των εκπαιδευτικών μονάδων στο σύνολο της περιοχής του Δήμου, η οποία συνδέεται με την κατανομή του μαθητικού δυναμικού. Σε όλα τα ΔΔ του Δήμου υπάρχει Δημοτικό Σχολείο και Νηπιαγωγείο (εκτός από το Αχλαδοχώρι).

Στον Δήμο Φαρκαδόνας λειτουργεί Κέντρο Υγείας το οποίο παρουσιάζει ελλείψεις σε επιστημονικό-νοσηλευτικό και βοηθητικό προσωπικό και δεν καλύπτει επαρκώς τις ανάγκες περίθαλψης των κατοίκων. Να αναφέρουμε ότι υπάρχουν και αγροτικά ιατρεία στην πλειονότητα των Δ.Δ. τα οποία ωστόσο υπολειτουργούν.

Τέλος οι υπόλοιπες κοινωνικές δομές του Δήμου (ΚΑΠΗ, παιδικοί σταθμοί κλπ) λειτουργούν ικανοποιητικά και παρέχουν σημαντικές υπηρεσίες.

(ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ

3. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΔΗΜΟΥ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ

3.1 Αξιολόγηση Δυνατοτήτων-Αδυναμιών και Προοπτικών- Απειλών του Δήμου Φαρκαδόνας

Η ανάλυση που ακολουθεί επιχειρεί να αξιολογήσει τις δυνατότητες της περιοχής μελέτης, για την περαιτέρω ανάπτυξη της. Αυτή θα επιτευχθεί με τον προσδιορισμό των πλεονεκτημάτων – μειονεκτημάτων – ευκαιριών – απειλών του δήμου Φαρκαδόνας. Έτσι η παρούσα αξιολόγηση στηρίζεται κυρίως στις διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα που προέκυψαν κατά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, η παρουσίαση της οποίας έχει προηγηθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της απογραφικής έρευνας αναδεικνύονται τα ακόλουθα χαρακτηριστικά της περιοχής.

3.1.1 Πλεονεκτήματα

1. Ύπαρξη πλούσιων φυσικών και πολιτιστικών πόρων

Με βάση και την ανάλυση, η περιοχή έχει αξιοσημείωτους φυσικούς πόρους όπως η οροσειρά των Αντιχασίων, το όρος Ζάρκο, ο Πηνειός ποταμός καθώς και τα σπάνια φυσικά οικοσυστήματα κύρια των ορεινών περιοχών του Δήμου. Από την άλλη, διαθέτει πλούτο πολιτιστικών αποθεμάτων όπως τα μοναστήρια και οι αρχαιολογικοί χώροι αλλά και μια σειρά πολιτιστικών φορέων που μπορούν να βοηθήσουν στην προβολή τους. Όλοι αυτοί οι πόροι είναι σημαντικό πλεονέκτημα για την περιοχή αφού μπορεί να αποτελέσει τουριστικό πόλο με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με την προσπάθεια βέβαια συνεχής αναβάθμισης του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος.

2. Ύπαρξη αξιόλογων τοπικών προϊόντων

Στην περιοχή του Δήμου παράγονται μια σειρά από τοπικά προϊόντα τα οποία εμπορεύονται σε επιχειρήσεις της περιοχής ή των αστικών κέντρων, όπως είναι το κρέας, το γάλα, το μέλι κλπ. που μπορούν να συνδεθούν με τον τοπικό πολιτισμό και την τοπική επιχειρηματικότητα για την παραγωγή τοπικών διακριτών προϊόντων.

3. Ύπαρξη σημαντικού αριθμού βοσκοτόπων

Στο δήμο η κυρίαρχη παραγωγική δραστηριότητα είναι η κτηνοτροφία παραδοσιακής μορφής, μιας και η περιοχή διαθέτει πλήθος βοσκοτόπων οι οποίοι εκτείνονται κύρια στις ορεινές περιοχές. Οι βοσκήσιμες αυτές εκτάσεις θα μπορούσαν να αποτελέσουν βάση για την ανάπτυξη της βιολογικής κτηνοτροφίας στην περιοχή, για την παραγωγή τοπικών βιολογικών προϊόντων.

4. Παράδοση εξειδίκευσης με την κτηνοτροφία

Η παράδοση εξειδίκευσης στον κλάδο της κτηνοτροφίας, η εμπειρία του ανθρώπινου δυναμικού και η ποιότητα των προϊόντων καθιστούν την κτηνοτροφία ένα από τα ισχυρά σημεία, όσον αφορά τις αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής. Ισχυρό σημείο όπως προείπαμε είναι ότι η περιοχή παράγει μια σειρά κτηνοτροφικά προϊόντα υψηλής και ονομαστής ποιότητας. Ωστόσο, οι εγκαταστάσεις των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων είναι πρόχειρες και χωροθετούνται τόσο εντός όσο και εκτός των ορίων των οικισμών.

5. ΒΙΠΑ Φαρκαδόνας

Δίπλα από τον οικισμό της Φαρκαδόνας, πλάι στον οδικό άξονα Λάρισας-Τρικάλων υπάρχει το ΒΙΠΑ Φαρκαδόνας το οποίο μπορεί να συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη αλλά και στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής με την οργάνωση-εγκατάσταση επιχειρήσεων μέσης και χαμηλής όχλησης. Οι βιοτέχνες της περιοχής θεωρούν ότι το ΒΙΠΑ μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης της περιοχής μέσω της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, ωστόσο έχουν προτείνει στη δημοτική αρχή να χορηγήσει ελαφρύνσεις έτσι ώστε να προσελκύσει επιχειρήσεις για εγκατάσταση στο ΒΙ.ΠΑ είτε από τον Δήμο, είτε από Λάρισα και Τρίκαλα.

6. Γεωγραφική θέση και εύκολη πρόσβαση στο Εθνικό δίκτυο της ευρύτερης περιοχής

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά σε συνδυασμό με την κεντρική γεωγραφική θέση της περιοχής του Δήμου, σε σχέση με τον ευρύτερο χώρο της Θεσσαλίας, αποτελούν ισχυρό σημείο για την ανάπτυξη της περιοχής. Παράλληλα η μικρή απόσταση τόσο χιλιομετρική όσο και χρονική από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, διευκολύνει σημαντικά την διακίνηση προϊόντων και προσέλευση επισκεπτών-τουριστών, ενώ δημιουργεί τις προοπτικές για την ανάπτυξη της περιοχής μέσα από την προσέλευση επισκεπτών και από άλλες περιοχές της χώρας.

7. Εγκεκριμένο ΓΠΣ και Επιχειρησιακό πρόγραμμα του Δήμου

Η περιοχή διαθέτει εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο καθώς επίσης και Επιχειρησιακό πρόγραμμα το οποίο έχει χαράξει την στρατηγική που πρέπει να έχει ο Δήμος για την αναπτυξιακή του πορεία. Τα δύο αυτά σχέδια αποτελούν σημαντικά εργαλεία τα οποία χρειάζεται να αξιοποιήσει ο Δήμος με στόχο την αναβάθμιση του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος αλλά και ευρύτερα για την ανάπτυξη της περιοχής μέσω κατάλληλων δράσεων.

3.1.2 Μειονεκτήματα

1. Υποβάθμιση αρκετών περιοχών λόγω ρύπανσης

Η περιβαλλοντική υποβάθμιση αρκετών περιοχών του Δήμου οφείλεται κύρια στις γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Επιπλέον, οι κτηνοτροφικές ζώνες που υπάρχουν αποτελούν εστίες μόλυνσης λόγω των μη περιφραγμένων ομβοδεξαμενών και η υπερβόσκηση έχει υποβαθμίσει την βοσκοϊκανότητα της περιοχής. Η χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων έχει δυσμενείς επιπτώσεις και συνεχή επιβάρυνση του εδάφους, ενώ με τις αποπλύσεις καταλήγουν στον υδροφόρο ορίζοντα ή τα επιφανειακά νερά, ρυπαίνοντας τους υδάτινους πόρους. Σημαντικά επίσης είναι τα προβλήματα από τη διάβρωση του εδάφους εκατέρωθεν του Πηνειού ποταμού καθώς και από την αλάτωση του εδάφους εξαιτίας της άρδευσης με νερό κακής ποιότητας.

2. Ελλείψεις σε βασικές υποδομές

Ο Δήμος συγκεντρώνει τις βασικές κοινωνικές υποδομές οι οποίες είναι απαραίτητες για τον πληθυσμό της. Ωστόσο ελλείψεις παρουσιάζουν κύρια όσον αφορά το προσωπικό τους αλλά προβλήματα υπάρχουν και λόγω παλαιότητας των κτιρίων. Απαραίτητες είναι οι βελτιστοποιήσεις και αναπλάσεις κύρια στα σχολεία του Δήμου. Ακόμα ελλείψεις υπάρχουν σε υποδομές διάθεσης και υγειονομικής ταφής των απορριμμάτων και βιολογικού καθαρισμού με αποτέλεσμα οι υπάρχουσες χωματερές να αποτελούν πηγές ρύπανσης.

3. Γήρανση πληθυσμού

Ο δείκτης γήρανσης και ο δείκτης εξάρτησης, με βάση και την ανάλυση, δείχνουν πως η περιοχή έχει σημαντικό δημογραφικό πρόβλημα. Ο πληθυσμός δεν ανανεώνεται από την μια και από την άλλη πολλοί νέοι εγκαταλείπουν την περιοχή μετά τις βασικές τους σπουδές. Γήρανση επιπλέον παρατηρείται και στον αγροτικό πληθυσμό της περιοχής.

4. Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης

Το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού του Δήμου Φαρκαδόνας, φαίνεται ότι είναι σχετικά χαμηλό δεδομένου ότι, με βάση την ανάλυση, το 53% του πληθυσμού είναι απόφοιτοι Δημοτικού και 3ταξίου Γυμνασίου, ενώ 13% του πληθυσμού εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση. Οι περισσότεροι κάτοικοι δεν έχουν εξειδικευμένες γνώσεις και σε συνδυασμό με την γήρανση του πληθυσμού υπάρχει μειωμένη εκδήλωση τόσο επενδυτικού ενδιαφέροντος όσο και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στην περιοχή.

5. Μη συγκράτηση των νέων στην περιοχή

Ιδιαίτερο πρόβλημα παρουσιάζεται λόγω της μη συγκράτησης νεολαίας στην περιοχή. Οι περισσότεροι νέοι μόλις τελειώσουν το σχολείο εγκαταλείπουν τον Δήμο και μετακινούνται κύρια στα Τρίκαλα είτε στη Λάρισα με στόχο να βρουν δουλειά είτε για να σπουδάσουν. Το ενδεχόμενο επιστροφής μπορεί να υπάρχει αρκετά χρόνια μετά.

6. Μη δημιουργία προστιθέμενης αξίας των αγροτικών προϊόντων στο εσωτερικό της περιοχής

Στην περιοχή του Δήμου Φαρκαδόνας παράγονται μια σειρά αγροτικά προϊόντα τα οποία όμως δεν δημιουργούν προστιθέμενη αξία στην περιοχή εφόσον δεν εμπορεύονται από τους ίδιους τους παραγωγούς ή δεν μεταποιούνται. Δραστηριότητες όπως η προώθηση-εμπορία και μεταποίηση των ποιοτικά παραγόμενων κύρια κτηνοτροφικών προϊόντων θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ευνοϊκές συνθήκες για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

3.1.3 Ευκαιρίες

1. Γειτνίαση περιοχής με σημαντικούς πόλους ανάπτυξης

Η περιοχή γειτνιάζει με την πόλη της Λάρισας και των Τρικάλων αλλά και με μια σειρά τουριστικά θέρετρα όπως είναι η ορεινή ενδοχώρα του Νομού Τρικάλων, τα Μετέωρα καθώς και ο οικισμός της Καλαμπάκας.

2. Συμμετοχή του Δήμου στην ΚΕΝΑΚΑΠ ΑΕ- Αναπτυξιακή Εταιρεία Τρικάλων

Ο Δήμος Φαρκαδόνας συνεργάζεται με την αναπτυξιακή εταιρεία ΚΕΝΑΚΑΠ, βήμα σημαντικό για την αναπτυξιακή πορεία της περιοχής. Στα πλαίσια του ευρύτερου στρατηγικού σχεδιασμού του νομού μπορούν μέσω αυτής της συνεργασίας να προωθηθούν δράσεις για την τόνωση της επιχειρηματικότητας, της αξιοποίησης των

τοπικών πόρων και γενικότερα της ενίσχυσης της περιοχής του Δήμου.

3. Στροφή των καταναλωτικών προτύπων σε προϊόντα ποιότητας και στη μεσογειακή διατροφή

Τα τελευταία χρόνια διακρίνεται μια ροπή του αστικού πληθυσμού προς τα αγαθά και τις υπηρεσίες που συνδέονται με την ποιότητα του περιβάλλοντος και τις αγροτικές παραδόσεις. Στα πλαίσια αυτά τα αγροτοδιατροφικά προϊόντα και η γαστρονομία που ενσωματώνουν την πρώτη ύλη, τις πρακτικές μεταποίησης και την «εικόνα του τόπου» (π.χ. τυριά, κρασιά και άλλα προϊόντα προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης, γεωργικά προϊόντα βιολογικής παραγωγής), μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό σημείο ανάπτυξης για την περιοχή με την προώθηση αυτών των προϊόντων στα πλαίσια της βιολογικής παραγωγής τους.

4. Αύξηση της τοπικής προστιθέμενης αξίας

Η περιορισμένη μεταποιητική δραστηριότητα που σημειώνεται στην περιοχή μελέτης, κατευθύνει την πλειοψηφία των γεωργο-κτηνοτροφικών προϊόντων, σε νωπή ή ελαφρώς μεταποιημένη μορφή σε άλλες περιοχές. Η ενίσχυση του τομέα της μεταποίησης για τα προϊόντα που ήδη παράγονται μέσω και της προσέλκυσης επενδύσεων στο ΒΙΠΑ, θα αυξήσει την προστιθέμενη αξία των προϊόντων της περιοχής και θα βελτιώσει τα εισοδήματα της τοπικής κοινωνίας. Δραστηριότητες αυτής της μορφής είναι δυνατόν να αναπτυχθούν σε σχέση με την πλειοψηφία των κύριων προϊόντων (γεωργικών, κτηνοτροφικών κ.ά.) της περιοχής.

5. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση αύξηση της ζήτησης για τουρισμό ποιότητας, για συνδυασμένο τουρισμό και για νέα τουριστικά προϊόντα. Στην περιοχή του Δήμου της Φαρκαδόνας εμφανίζονται ευκαιρίες έτσι ώστε να αναπτυχθεί μεσοπρόθεσμα ρεύμα οικοτουριστών στην περιοχή μέσω της ανάδειξης και προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που διαθέτει.

3.1.4 Απειλές

1. Υποβάθμιση περιβάλλοντος

Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής μελέτης θα πρέπει να γίνει στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης. Η μη υιοθέτηση περιβαλλοντικών όρων και η καθυστέρηση επίλυσης των προβλημάτων που προκαλούν τα απορρίμματα και η υπερεκμετάλλευση

των φυσικών πόρων θα έχει ως συνέπεια την περαιτέρω υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Πρέπει να επισημανθεί ότι η διαφύλαξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω ήπιων αναπτυξιακών δράσεων σε όλα τα επίπεδα.

2. Αδυναμία συγκράτησης του πληθυσμού

Η μη συγκράτηση των νέων καθώς και η γήρανση του πληθυσμού που σημειώνεται στην περιοχή είναι σημαντικές και αν δεν προωθηθούν κατάλληλες δράσεις κύρια με την δημιουργία θέσεων εργασίας, μακροπρόθεσμα η περιοχή θα αντιμετωπίσει σημαντικά αναπτυξιακά προβλήματα.

3. Μείωση των αγροτικών επιδοτήσεων

Η σταδιακή μείωση των αγροτικών επιδοτήσεων καθώς η διεθνής καπιταλιστική κρίση σε συνδυασμό με τις αναδιαρθρώσεις που προωθούνται στα πλαίσια της ΕΕ, δημιουργεί άσχημα δεδομένα για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και γενικότερα της υπαίθρου.

4. Συγκέντρωση δραστηριοτήτων σε γειτνιάζοντα αστικά κέντρα

Το γεγονός ότι η περιοχή μελέτης γειτνιάζει με την πόλη της Λάρισας και των Τρικάλων, αποτελεί από τη μία πλεονέκτημα καθώς οι πόλεις αυτές αποτελούν τόπους κατανάλωσης των προϊόντων της. Ταυτόχρονα όμως αποτελεί απειλή διότι η συγκέντρωση σημαντικών δραστηριοτήτων στις πόλεις αυτές λειτουργεί ως ανάχωμα στην διάχυση της ανάπτυξης σε όμορες περιοχές όπως η περιοχή του Δήμου. Με δεδομένο μάλιστα ότι στις παραπάνω πόλεις υπάρχει ήδη εγκατεστημένη μεγάλη βάση μεταποιητικής και εμπορικής δραστηριότητας, ο ανταγωνισμός έχει αρνητικά αποτελέσματα για τις τοπικές επιχειρήσεις.

Πίνακας 3.1: Συνοπτική καταγραφή των σημαντικότερων σημείων της SWOT ανάλυσης του Δ. Φαρκαδόνας

<u>ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ</u>	<u>ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ</u>
1. Ύπαρξη πλούσιων φυσικών και πολιτιστικών πόρων 2. Ύπαρξη αξιόλογων τοπικών προϊόντων 3. Ύπαρξη σημαντικού αριθμού βοσκοτόπων 4. Παράδοση ενασχόλησης με την κτηνοτροφία 5. ΒΠΠΑ Φαρκαδόνας 6. Γεωγραφική θέση και εύκολη πρόσβαση στο Εθνικό οδικό δίκτυο της ευρύτερης περιοχής 7. Εγκεκριμένο ΓΠΣ και Επιχειρησιακό πρόγραμμα	1. Υποβάθμιση αρκετών περιοχών λόγω ρύπανσης 2. Ελλείψεις σε βασικές υποδομές 3. Γήρανση πληθυσμού 4. Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης 5. Μη συγκράτηση των νέων της περιοχής 6. Μη δημιουργία προστιθέμενης αξίας των αγροτικών προϊόντων στο εσωτερικό της περιοχής
<u>ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ</u>	<u>ΑΠΕΙΔΕΣ</u>
1. Γειτνίαση περιοχής με σημαντικούς πόλους ανάπτυξης 2. Συμμετοχή του Δήμου στην ΚΕΝΑΚΑΠ ΑΕ 3. Στροφή των καταναλωτικών προτύπων σε προϊόντα ποιότητας και στη μεσογειακή διατροφή 4. Αύξηση της τοπικής προστιθέμενης αξίας 5. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	1. Υποβάθμιση περιβάλλοντος 2. Αδυναμία συγκράτησης του πληθυσμού 3. Μείωση των αγροτικών επιδοτήσεων 4. Συγκέντρωση δραστηριοτήτων σε γειτνιάζοντα αστικά κέντρα

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

3.2 Στρατηγική του Δήμου Φαρκαδόνας και αναπτυξιακές προτεραιότητες με βάση το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

3.2.1 Το πλαίσιο προβληματισμού

Μια στρατηγική τοπικής ανάπτυξης για τον Δήμο Φαρκαδόνας οφείλει να συνδυάσει τα γεωγραφικά του χαρακτηριστικά (θέση, κλίμα, φύση) και τους πόρους που διαθέτει υλικούς και άυλους. Η γεωγραφική θέση (γεινίαση με τη πόλη της Λάρισας και των Τρικάλων) και η διέλευση του οδικού άξονα Λάρισας-Τρικάλων από την περιοχή του Δήμου δημιουργεί τις προϋποθέσεις λειτουργίας του ως τόπο κατοικίας και ελκυστικό για την εγκατάσταση επιχειρήσεων.

Η εξέλιξη της περιοχής χαρακτηρίστηκε τα τελευταία 30 χρόνια από την εφαρμογή της ΚΑΠ η οποία όμως δεν εξασφάλισε τη σταθεροποίηση των εισοδημάτων και δεν επέτρεψε την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών προϊόντων, ούτε την ανάπτυξη μιας ευρύτερης επιχειρηματικής δραστηριότητας η οποία να περιλαμβάνει ευρύτερα την τοπική οικονομία. Ωστόσο, διαφαίνεται ότι η τοπική κοινωνία έχει τη δυνατότητα με βάση το σύνολο των πόρων της, ιδιαίτερα των ανθρώπινων και τις ευκαιρίες που εντοπίζονται, να επιχειρήσει τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας με στόχο την αύξηση τοπικά της προστιθέμενης αξίας. Εν όψει ενός τέτοιου στόχου, η περιοχή της Φαρκαδόνας θα πρέπει να καταβάλει ιδιαίτερη προσπάθεια στην αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής της κληρονομιάς, δεδομένου ότι διαθέτει σημαντικούς πόρους οι οποίοι δεν έχουν αξιοποιηθεί.

Στον τομέα της κοινωνικής συνοχής, το ζήτημα της αδυναμίας της περιοχής να περιορίσει την αναχώρηση των νέων αποτελεί πλέον αναγνωρισμένο πρόβλημα και η ανάγκη να υπάρξουν προσπάθειες για τον περιορισμό αυτής της πληθυσμιακής αφαιμάξης γίνεται αποδεκτή από το σύνολο σχεδόν της τοπικής κοινωνίας.

Το ξεπέραςμα του προβλήματος που δημιούργησαν οι αλόγιστες παρεμβάσεις και η απραξία, καθώς και οι νέοι στόχοι που θέτει η θέληση της τοπικής κοινωνίας για πρόοδο, θέτει με τη σειρά της το ζήτημα της αποτελεσματικής κινητοποίησης και δραστηριοποίησης του τοπικού δυναμικού. Η επίτευξη αυτού του στόχου προϋποθέτει την απόκτηση οργανωτικών ικανοτήτων και την οικοδόμηση μιας ουσιαστικής μορφής τοπικής διακυβέρνησης: Δημιουργία μιας οργάνωσης και ενός βήματος στο σύνολο των τοπικών δρώντων που ασχολούνται με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

3.2.2 Αναπτυξιακό όραμα του Δήμου

Με βάση το επιχειρησιακό πρόγραμμα του Δήμου Φαρκαδόνας το όραμα του Δήμου συνδέεται με : *«Την ανάδειξη της περιοχής ως τόπο κατοίκησης και εξυπηρέτησεων μέσα σε ένα αναβαθμισμένο φυσικό και κοινωνικο-πολιτιστικό περιβάλλον που προσδιορίζεται από την αξιοποίηση του ορεινού χώρου, την ανάπτυξη τοπικών αγρο-διατροφικών αλυσίδων και τη αξιοποίηση της θέσης του Δήμου στον αναπτυξιακό άξονα Τρικάλων - Λάρισας.»*

Οι Στρατηγικοί Στόχοι του Οράματος εξειδικεύονται ως εξής :

- Αξιοποίηση της θέσης της περιοχής στον άξονα Λάρισας - Τρικάλων ως τόπο προσέλκυσης νέων κατοίκων και επιχειρήσεων
- Προσφορά στον πληθυσμό της ενός ποιοτικού πλαισίου ζωής μέσω ποιοτικών χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων και εξασφάλισης των απαραίτητων εξυπηρέτησεων και κοινωνικο-πολιτιστικών δραστηριοτήτων
- Ανάδειξη της εικόνας της περιοχής ως τόπο με φυσική και πολιτιστική κληρονομιά και σύνδεσή της με την τοπική οικονομία μέσω ολοκληρωμένων σχεδίων δράσης
- Ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα της περιοχής που αφορά τόσο τις ενδογενείς δυναμικές με αξιοποίηση των τοπικών τεχνογνωσιών, όσο και την προσέλκυση επενδυτών (ντόπιων και ξένων) στο ΒΙΠΑ Φαρκαδόνας
- Διαμόρφωση του βόρειου τμήματος του Δήμου σε ζώνη με ορθολογική περιβαλλοντική διαχείριση
- Ανάδειξη του πρωτογενή τομέα ως βασικού παράγοντα αειφορικής διαχείρισης του χώρου για την προώθηση ποιοτικών κτηνοτροφικών προϊόντων, μέσω της συμπληρωματικότητας γεωργίας και κτηνοτροφίας
- Διεύρυνση και ενίσχυση των εταιρικών μορφών με τη συμμετοχή των φορέων και δρώντων του τοπικού, νομαρχιακού και περιφερειακού επιπέδου (Τοπική Διακυβέρνηση) με την ενεργή υποστήριξη της τοπικής αναπτυξιακής εταιρείας (ΚΕΝΑΚΑΠ)
- Βελτίωση της οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών του Δήμου ώστε να εξασφαλίζεται η εξυπηρέτηση των πολιτών του
- Ανάληψη πρωτοβουλιών εκ μέρους του Δήμου με στόχο την ενίσχυση του ρόλου του μέσα από την ανάπτυξη συνεργασιών με τους γειτονικούς Δήμους

3.3 Νέες αντιλήψεις και προοπτικές για την ανάπτυξη περιοχών της υπαίθρου όπως η περιοχή του Δήμου Φαρκαδόνας

Η περιοχή του Δήμου Φαρκαδόνας χαρακτηρίζεται σήμερα από την εμφάνιση δύο δυναμικών :

- η πρώτη συνδέεται με τις σημαντικές αλλαγές και δυναμικές οι οποίες συντελούνται στον υπαίθρο χώρο σε συνδυασμό με τις αλλαγές στις καταναλωτικές συμπεριφορές οι οποίες ευνοούν την ποιότητα και την ιδιοτυπία των προϊόντων,
- η δεύτερη με την ενδυνάμωση της διαδικασίας ένταξης της περιοχής στο θεσσαλικό αστικό δίκτυο μέσω της εθνικής οδού Λαρίσης - Τρικάλων.

Η περιοχή βρίσκεται σήμερα μεταξύ των διαρθρωτικών αλλαγών τις οποίες θα πρέπει να επιχειρήσει στο βασικό τομέα της οικονομίας της που είναι ο αγροτικός τομέας και από την άλλη, της αναγκαιότητας διαχείρισης των πιέσεων και έλξεων που ασκεί όλο και περισσότερο η διαδικασία ενσωμάτωσης στο αστικό δίκτυο και σύστημα της Θεσσαλίας. Μπρος σ' αυτό το διπλό διακύβευμα η περιοχή θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειες βελτίωσης των οργανωτικών δομών και συντονισμού των μηχανισμών υποστήριξης οι οποίοι υπάρχουν σε νομαρχιακό και περιφερειακό επίπεδο αν θέλει να επιχειρήσει τη δική της διαδρομή με στόχο την αξιοποίηση των δικών της πόρων. Η οργανωτική αδυναμία η οποία εντοπίζεται αποτελεί συνδυασμό των δυσλειτουργιών που εμφανίζει ο καποδιστριακός Δήμος, οι οποίες ενδέχεται να μεγαλώσουν με την ένταξη 2 νέων Δήμων με βάση τον « Καλλικράτη », μέσω τόσο χρηματοδοτικών όσο και οργανωτικών ζητημάτων αλλά και της ελλειμματικής λειτουργίας των τοπικών φορέων.

Το βασικό ζήτημα που τίθεται για την συγκεκριμένη περιοχή, όπως και για τις υπόλοιπες της ελληνικής υπαίθρου αφορά την ικανότητά της να σχεδιάσει την ανάπτυξή της εκμεταλλευόμενη τους αναξιοποίητους πόρους της. Η διαφορά σε σχέση με το παρελθόν έγκειται στο ότι απαιτείται πλέον από την τοπική κοινωνία, να ορίσει η ίδια τους τρόπους και τις διαδικασίες με βάση τα βιώματά της, τις τεχνογνωσίες, τα δίκτυά της και τους δεσμούς με τη διασπορά της, και επομένως, να συμμετάσχει ενεργά τόσο στο σχεδιασμό όσο και στη διαχείριση των προτεινόμενων δραστηριοτήτων. Η συμμετοχή αυτή αποτελεί την προϋπόθεση για την παραγωγή μιας εικόνας και προϊόντων με τοπική ταυτότητα ώστε να εξασφαλίζεται η διακριτότητά τους μέσω πρωτότυπων σχεδίων και διαδικασιών.

Η προσέγγιση αυτή αναζητά εκείνες τις συνθήκες οι οποίες θα επιτρέψουν στην ίδια την κοινωνία της περιοχής να αξιοποιήσει τους πόρους που διαθέτει ή που θα δημιουργήσει, αλλά και τους τρόπους με τους οποίους θα το επιτύχει. Οι συνθήκες αυτές δεν προσδιορίζονται μόνο από τις υλικές, αλλά και από τις άυλες υποδομές (τεχνολογία, φορείς διαχείρισης, επικοινωνία, δικτύωση).

Με βάση αυτή τη νέα αντίληψη για την τοπική ανάπτυξη, κάθε προσπάθεια προσδιορισμού των προοπτικών της περιοχής του δήμου Φαρκαδόνας θα πρέπει να θεωρήσει την περιοχή πριν απ' όλα ως μια δεξαμενή ζωής και όχι ως ένα υπόλοιπο του αστικού χώρου ή μόνο ένα αξιοποιήσιμο για παραγωγικούς σκοπούς χώρο (ή τόπο ανεξέλεγκτης εγκατάστασης αστικού πληθυσμού ρυπογόνων δραστηριοτήτων κλπ). Η θεώρηση αυτή είναι περισσότερο από ποτέ αναγκαία γιατί τέτοιες περιοχές της υπαίθρου, καλούνται σήμερα να αναπτύξουν με πιο έντονους ρυθμούς, πολλαπλές λειτουργίες οι οποίες προκύπτουν από το αυξημένο ενδιαφέρον της αστικής κοινωνίας για την ύπαιθρο: *κατοίκηση, παραγωγή, τουρισμός-ψυχαγωγία και φύση*. Γεωγραφικά και χωροταξικά φαίνεται ότι η συγκεκριμένη περιοχή μπορεί να αναπτύξει με διαφορετικούς ρυθμούς στο χρόνο και στο χώρο της και τις τέσσερες αυτές λειτουργίες.

3.4 Βασικά χαρακτηριστικά της περιοχής για την αναπτυξιακή της πορεία

Η περιοχή του Δήμου παρουσιάζει κάποια βασικά χαρακτηριστικά τα οποία χρειάζεται να αξιοποιηθούν με στόχο την ανάπτυξη της τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Αυτά είναι:

➤ **ταυτότητα:** Η περιοχή ανήκει στην ευρύτερη ιστορική περιοχή των Χασίων και αποτελεί ενεργό εκφραστή της αντίστοιχης διακριτής πολιτιστικής κληρονομιάς. Η ευνοϊκή γεωγραφική θέση της περιοχής (στη μέση της απόστασης Λάρισας –Τρικάλων) ενισχυμένη από την νέα εθνική οδό, ευνοεί την προσέλκυση του απόδημου πληθυσμού της (σχετικοποιώντας κατ' αυτό τον τρόπο την απώλεια του πληθυσμού της τις τελευταίες δεκαετίες) ως στοιχείο ενισχυτικό της ταυτότητάς της. Η ταυτότητά της μπορεί να αποτελέσει έναν από τα βασικά χαρακτηριστικά για την αναπτυξιακή της πορεία. Η αξιοποίηση αυτού του χαρακτηριστικού θα πρέπει να βασισθεί :

- Στην ικανότητα αναπαραγωγής και έκφρασης των επιμέρους πολιτισμικών στοιχείων
- Στην αποτύπωση των επιμέρους πολιτισμικών εκφάνσεων στα προϊόντα, τις δραστηριότητες και στην γενικότερη εικόνα της περιοχής
- Στην ενίσχυση της συνεργασίας τόσο μεταξύ των διάφορων πολιτιστικών ομάδων του Δήμου, όσο και της κάθε ομάδας με άλλες περιοχές όπου διαβιούν οι απόδημοι πληθυσμοί

➤ **ελκυστικότητα:** ο Δήμος Φαρκαδόνας διαθέτει τόσο χώρους παραγωγής οι οποίοι εκτείνονται λιγότερο στην πεδιάδα και περισσότερο στα ημιορεινά και ορεινά τμήματά του, όσο και δυνητικούς χώρους κατανάλωσης (Φυσική και Πολιτιστική Κληρονομιά). Είναι γεγονός ότι οι πόροι που δεν είναι εμφανείς θα πρέπει να αναδειχθούν και να κατασκευασθούν (μοναστήρια, κτηνοτροφικό πάρκο, πολιτιστικές εκδηλώσεις κτλ). Η αξιοποίηση των χώρων κατανάλωσης με στόχο τη δημιουργία συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και εισοδημάτων, θα ενισχύσει την ελκυστικότητα στην περιοχή. Αυτός ο στρατηγικός στόχος θα επιτευχθεί αν συνοδευθεί από προϊόντα και υπηρεσίες επίσης υψηλής ποιότητας. Η πραγμάτωση των παραπάνω θα συμβεί αν προηγηθεί υλοποίηση κατάλληλων υποδομών και αξιοποίηση –ανάδειξη των υφιστάμενων πόρων (δάση, οικότοποι, κλπ) εξασφαλίζοντας τη δημιουργία δεσμών μεταξύ των επισκεπτών (καταναλωτές συμβόλων) και της τοπικής κοινωνίας στο εσωτερικό της περιοχής.

Για την αξιοποίηση αυτών των πόρων και την προσφορά στη ζήτηση, χρειάζεται οι δράσεις που θα προωθηθούν να συνδυάζουν δύο αποσυνδεδεμένους σήμερα κόσμους:

- *ένα κόσμο «συμβολικό» :* Ορεινή Φαρκαδόνα, τροφοδοτούμενο από τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά και άρα από την ιστορία της περιοχής, ο οποίος θα παράγει εικόνες ενισχυμένες από τις τοπικές παραστάσεις και αξίες, καθώς και από υλικές δημιουργίες με «συμβολική» λειτουργία (παραδοσιακή αρχιτεκτονική, φύση, μνημεία κτλ). Αυτός ο κόσμος θα αποτελέσει αντικείμενο προς κατανάλωση του αστικού πληθυσμού ως άτομα επισκέπτες ή/και περιοδικής διαμονής,
- *ένα κόσμο «αντικειμενικό»,* των δραστηριοτήτων, της οικονομίας και των εμπορικών και λειτουργικών αξιών του χώρου, ο οποίος εμφανίζει μια μορφολογία δικτύωσης με τον ευρύτερο εξωτερικό χώρο (εμπόριο, τουρισμός).

Αυτός ο κόσμος αντιστοιχεί στο μόνιμο πληθυσμό της περιοχής ή στο τμήμα της διασποράς που διατηρεί δεσμούς με την περιοχή.

➤ **διακοινοτική συνεργασία:** Ο Δήμος Φαρκαδόνας κατά την αναπτυξιακή του πορεία θα αντιμετωπίσει το ζήτημα της διεύρυνσης της διατοπικής συνεργασίας τόσο στο εσωτερικό του όσο και στην κλίμακα της ευρύτερης περιοχής (ή με τους γειτονικούς Δήμους) με στόχο την αναζήτηση του βέλτιστου μεγέθους (βέλτιστων συνθηκών) εφαρμογής δράσεων για την τοπική ανάπτυξη. Ο στόχος της οικοδόμησης μιας διαφοροποιημένης τοπικής οικονομίας δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο στο γεωγραφικό και οργανωτικό πλαίσιο μιας «Κοινότητας των Κοινοτήτων» της ευρύτερης περιοχής. Το χαρακτηριστικό αυτής της υπέρ-κοινότητας θα είναι η στήριξη της συνεργασίας σε πολλαπλές κλίμακες: ζώνη οικισμών, ζώνη δήμων (διαδημοτική συνεργασία στα όρια του Νομού) και ζώνη ευρύτερης ορεινής περιοχής (Δ. Οιχαλίας, Δ. Παλιοκάστρου, Βερδικούσια, διανομαρχιακή συνεργασία [Θεσσαλία-Δυτική Μακεδονία]).

Η διακοινοτική συνεργασία δεν σημαίνει τη διεύρυνση των ορίων ώστε να υπάρξει επέκταση της συνεργασίας σε μια νέα περίμετρο, αλλά τη θεώρηση των ορίων μεταξύ των κοινοτήτων περισσότερο ως μεμβράνες παρά ως σύνορα συνεργασίας.

Συμπερασματικά, το μεγάλο διακύβευμα του Δ. Φαρκαδόνας συνδέεται σήμερα με την ικανότητά του να αξιοποιήσει ο ίδιος και για τα δικά του τοπικά συμφέροντα την χωροταξικά πλεονεκτική του θέση στο πλαίσιο μιας αειφόρου τοπικής ανάπτυξης. Θα πρέπει επίσης να αναζητήσει μια συναινετική και αλληλέγγυα συνεργασία με τους όμορους -δήμους. Η περιοχή του Δήμου δεν θα πρέπει να εγκλωβισθεί σε αντιλήψεις πρόσδεσης σε μια δυναμική η οποία θα περιορίζεται στην άντληση ωφελημάτων από τη γειτνίαση με τα Τρίκαλα και την Λάρισα μέσω της πρόσκλησης για εγκατάσταση οχλουσών δραστηριοτήτων.

Αντίθετα, η περιοχή θα πρέπει, με βάση τα νέα ενδιαφέροντα της αγοράς και αναζητώντας τα δικά της «ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα», παράλληλα, να αναδείξει - αξιοποιήσει την ιδιαίτερη εικόνα της με ταυτόχρονη εξασφάλιση των απαραίτητων εξυπηρετήσεων και ενός ποιοτικού πλαισίου ζωής, διαμορφώνοντας ένα διαφορετικό πρότυπο ανάπτυξης και εναλλακτικού τουρισμού, βασιζόμενο στην ποιότητα των προϊόντων που θα παράγονται τοπικά και των υπηρεσιών που θα προτείνονται. Η διακριτότητα των προϊόντων του μπορεί να καλύψει τη διατροφή, τη βιοτεχνία, την

κατοίκηση και τις πολιτιστικές διαδρομές. Ένα τέτοιο πρότυπο θα μπορούσε να βασισθεί στην οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια αξιοποίησης των πόρων και της θέσης της περιοχής, βελτιώνοντας τις δημοτικές υπηρεσίες, κινητοποιώντας τους τοπικούς κοινωνικούς φορείς, επιζητώντας τη στήριξη των μηχανισμών υποστήριξης, τις οποίες ο Νομός Τρικάλων διαθέτει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

4. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

4.1 Εισαγωγή

Στην περιοχή των Δημοτικών Διαμερισμάτων Διάσελλου, Αχλαδοχωρίου και Γριζάνου του Δήμου Φαρκαδόνας του Νομού Τρικάλων, σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε, υπάρχει σημαντικό κτηνοτροφικό κεφάλαιο και φυσικό κεφάλαιο βοσκοτόπων. Η οικονομία της περιοχής στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην κτηνοτροφία με παράδοση εξειδίκευσης στον κλάδο και εμπειρία του ανθρώπινου δυναμικού.

Λαμβάνοντας υπόψη την αναγκαιότητα άμεσης στήριξης της οικονομίας της περιοχής, και τις ενδεχόμενες δυνατότητες πρότυπης οργάνωσης και διαχείρισης του πιο πάνω κεφαλαίου, με σκοπό την αναβάθμιση της τοπικής οικονομίας και την ανάπτυξη στα πλαίσια των ευρύτερων στόχων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων για την ανασυγκρότηση της υπαίθρου καθώς και του ΕΠ του Δήμου, *προτείνεται η «πρότυπη επιχειρησιακή οργάνωση, ανάπτυξη και διαχείριση των βοσκοτόπων των Δημοτικών Διαμερισμάτων Διάσελλου, Αχλαδοχωρίου και Γριζάνου, του Δήμου Φαρκαδόνας σε συνεργασία με τα γειτονικά Δ.Δ. του Δήμου Παλαιοκάστρου, Δ.Δ. Αγγελιάς και Δ.Δ. Λιόπρασου»*.

Η περιοχή εφαρμογής συνεπώς του έργου είναι αυτή που περικλείεται μέσα στα όρια των 5 δημοτικών διαμερισμάτων και η επιχειρησιακή οργάνωση προτείνεται να γίνει μέσα από την δημιουργία «ορεινού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου», πυρήνα βιολογικής κτηνοτροφίας με στόχο την παραγωγή και προώθηση πιστοποιημένων υγιεινών προϊόντων καθώς και την προσέλκυση μεσοπρόθεσμα ρεύματος οικοτουριστών στην περιοχή (βλ. χάρτη 8).

Οι ειδικότερες παρεμβάσεις που προτείνονται είναι οι εξής:

- βελτίωση της τεχνικής υποδομής
- βελτίωση της βλάστησης
- διαχείριση του λιβαδιού (βαθμιαία καθιέρωση των λιβαδικών μονάδων)
- καθιέρωση (βαθμιαία) της βιολογικής κτηνοτροφίας
- ενημέρωση - εκπαίδευση – επιμόρφωση των κτηνοτρόφων
- δημιουργία δικτύων κτηνοτρόφων:

- α) για ιδιοπαραγωγή υγιεινών και στη συνέχεια βιολογικών συμπληρωματικών ζωοτροφών
- β) δικτύου προώθησης προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας του «φυσικού ορεινού κτηνοτροφικού πάρκου»
- δημιουργία εκθετηρίων προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας του «φυσικού ορεινού κτηνοτροφικού πάρκου» σε κομβικά σημεία σε όλα τα Δ.Δ. των δύο Δήμων και στον οδικό άξονα Λάρισας-Τρικάλων .
- δημιουργία μέσα στον χώρο του πάρκου συνεδριακού κέντρου καθώς και καταλυμάτων για τους τουρίστες

Η πρόταση αποτελεί δράση του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου και στηρίζεται στο αναπτυξιακό όραμα και την στρατηγική ανάπτυξης που έχει χαραχτεί, καθώς και στην δημιουργία και διεύρυνση του πλαισίου διαδημοτικής συνεργασίας.

4.2 Τα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης

Η περιοχή μελέτης των 5 Δημοτικών διαμερισμάτων διαθέτει πλήθος ανανεώσιμων φυσικών παραγωγικών πόρων, και ιδιαίτερα, φυσικό πλούτο σε ορεινά - ημιορεινά - πεδινά λιβάδια καθώς και ένα ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο επέμεινε μέχρι τώρα και συνεχίζει να επιμένει ιδιαίτερα στον παραδοσιακό τρόπο άσκησης της κτηνοτροφίας. Ο τρόπος αυτός είναι ιδιαίτερα κοντά στην βιολογική κτηνοτροφία και συνεπώς εύκολα η παραδοσιακή κτηνοτροφία μπορεί να μεταπηδήσει στην βιολογική.

Πιο συγκεκριμένα, τα χαρακτηριστικά της ασκούμενης παραδοσιακής κτηνοτροφίας δίνουν την αίσθηση ενός «φυσικού ορεινού κτηνοτροφικού πάρκου» , που επιτρέπει την οργάνωση και άσκηση μιας περισσότερο οικολογικής κτηνοτροφίας και μπορεί να αποτελέσει «πυρήνα - πιλότο» πιστοποιημένων προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας. Σημαντικό είναι ότι οι κτηνοτρόφοι αποδέχονται τη δημιουργία ενός φυσικού ορεινού κτηνοτροφικού πάρκου σε ποσοστό 95 % και άνω του 80% αυτών, δηλώνουν πρόθεση οργάνωσης της παραγωγής τους σύμφωνα με τις προδιαγραφές της βιολογικής κτηνοτροφίας και παρακολούθησης σχετικών σεμιναρίων (ΑΠΘ, 2002).

Ακόμα, η περιοχή του έργου βρίσκεται στο κέντρο του Νομού Τρικάλων, με άμεση επαφή με τον οδικό άξονα Λάρισας - Τρικάλων και κεντρική θέση σε σχέση με το σύνολο της χώρας καθώς και στο μέσον περίπου της απόστασης των δύο μεγαλύτερων πληθυσμιακών – καταναλωτικών κέντρων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης (που

συγκεντρώνουν ποσοστό μεγαλύτερο του 50% του καταναλωτικού κοινού). Η γεωγραφική θέση της περιοχής είναι πλεονεκτική και λόγω της εγγύτητας (χωρικής και χρονικής) με μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά και λόγω της μικρής απόστασης από τουριστικούς προορισμούς όπως τα Μετέωρα, η περιοχή της Πύλης και του Ασπροποτάμου κ.α.

Τέλος, τόσο η περιοχή του έργου, όσο και η ευρύτερη περιοχή των δύο δήμων είναι πλούσια σε φυσική και πολιτιστική κληρονομιά με τα ορεινά χωριά να δεσπόζουν στην νότια απόληξη της οροσειράς των Αντιχασίων. Ο Πηνειός ποταμός, το δάσος οξιάς στο Διάσελλο, η προστατευόμενη περιοχή στο Ζάρκο, η οροσειρά των Αντιχασίων κ.α. δημιουργούν ένα απaráμιλλο τοπίο, δίνοντας την δυνατότητα στον επισκέπτη να χαρεί την φύση και τις ομορφιές της. Τέλος, σε σημεία εντός αλλά και περιστασιακά των οικισμών υπάρχουν μια σειρά πολιτιστικών μνημείων όπως μοναστήρια, το αρχαίο κάστρο και η τοξωτή γέφυρα της Αγρελιάς ο αρχαιολογικός χώρος στο Ζάρκο, και άλλα ιστορικά μνημεία όπως ερείπια από οικισμούς, βυζαντινά κάστρα κ.α.

4.3 Ο στρατηγικός στόχος

Στόχος της οργανωμένης αυτής παραγωγικής δραστηριότητας είναι η αποτελεσματική διαχείριση των εκτατικών δραστηριοτήτων και του χώρου εκτροφής και αποσκοπεί στην αύξηση του βαθμού βιωσιμότητας των εκμεταλλεύσεων, στην ενίσχυση της παραγωγής πρώτης ύλης καθώς και στην αναβάθμιση και αποτελεσματικότερη προστασία του περιβάλλοντος. Δίνει ώθηση σε ένα βασικό τομέα της οικονομίας που είναι ο πρωτογενής και έχει ως στόχο όχι την συρρίκνωση του, αλλά την ενίσχυση και σύνδεση του με την μεταποιητική βιομηχανία. Στρατηγικός στόχος, η διασφάλιση του αγροτικού εισοδήματος, η εξασφάλιση της αγροτικής απασχόλησης καθώς και η κάλυψη των διατροφικών αναγκών του λαού.

Το πάρκο προτείνεται να συνδεθεί και με τον τριτογενή τομέα λειτουργώντας σαν μονάδα οικοτουρισμού, με πρωτοβουλίες των τοπικών φορέων και ιδιωτών, που θα συνδυάζουν την προσέλκυση και παραμονή οικοτουριστών στην περιοχή με την βίωση του συστήματος της παραδοσιακής και (στη συνέχεια) της βιολογικής κτηνοτροφίας. Μέσω του οικοτουρισμού, θα δίνεται η δυνατότητα άμεσης επαφής με το φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερα με τα οικόσιτα ζώα, η οποία προσφέρει στα παιδιά των πόλεων πολύτιμες γνώσεις και ανεξίτηλα βιώματα. Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος

βρίσκονται τα τοπικά και ιδιαίτερα τα βιολογικά προϊόντα, που εκφράζουν μία ανώτερη ποιότητα στα είδη διατροφής και μπορούν να προσφέρονται σε γεύματα ή με απευθείας διάθεση από το κτήμα. Οι επισκέπτες δοκιμάζουν τις γεύσεις της τοπικής κουζίνας και ταυτόχρονα γνωρίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του βιολογικού συστήματος παραγωγής και επεξεργασίας προϊόντων διατροφής. Με τον τρόπο αυτό παρουσιάζεται μια μεγάλη ευκαιρία βελτίωσης της επικοινωνίας μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών και της κατανόησης της αξίας των βιολογικών προϊόντων. Το ρεύμα του οικότουρισμού, που θα συνδυάζεται με την άσκηση οικολογικής παραδοσιακής ή βιολογικής κτηνοτροφίας, θα εμψυχήσει στους επισκέπτες περισσότερο σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον.

Οι επισκέπτες θα μπορούν να διαμένουν στα χωριά Διάσελλο, Αργελιά, Λιόπρασο σε παραδοσιακούς ξενώνες που προτείνεται να δημιουργηθούν, να γνωρίσουν τη περιοχή, την φυσική και πολιτιστική της κληρονομιά. Να έρθουν σε επαφή με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής των κατοίκων των χωριών συμμετέχοντας σε αγροτικές ή κτηνοτροφικές εργασίες, να γνωρίσουν τον τρόπο παρασκευής του βιολογικού πχ τυριού, να βοηθήσουν στην παρασκευή του ή να κάνουν ιπασία, περπάτημα, κυνήγι στα βουνά και τις πεδιάδες της περιοχής.

Σε όλη αυτή την δραστηριότητα σημαντική προτείνεται να είναι η συμβολή των πολιτιστικών φορέων και ομάδων που υπάρχουν στην περιοχή και των δύο Δήμων, μέσω της συνεργασίας τους και την προώθηση - ενίσχυση τοπικών εκδηλώσεων που σχετίζονται με τη διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και με τη γεωργική παραγωγή και τα τοπικά προϊόντα.

4.4 Στήριξη του στρατηγικού στόχου

4.4.1 Φορέας Διαχείρισης

Λόγω του μεγάλου ποσοστού των δημοτικών βοσκοτόπων της περιοχής μελέτης, του κοινωνικού χαρακτήρα του αγαθού των φυσικών βοσκοτόπων, αλλά και της ανάγκης ανεξαρτησίας της διαχείρισης από πρόσκαιρα ασχολούμενα με την κτηνοτροφία φυσικά πρόσωπα, κρίνεται και προτείνεται να συσταθεί με τη συμμετοχή των δύο Δήμων, δημόσιο συλλογικό όργανο των κτηνοτρόφων της περιοχής μελέτης και ενδεχομένως της Αναπτυξιακής Εταιρείας Τρικάλων (ΚΕΝΑΚΑΠ). Ακόμα, οι κτηνοτροφικοί σύλλογοι που υπάρχουν στην περιοχή προτείνεται να ενισχυθούν και να συντονιστούν

κάτω από την οργανωμένη και ενιαία δράση του παραπάνω συλλογικού οργάνου. Σημαντική είναι και η ενεργοποίηση και αναβάθμιση των συλλογικών θεσμών, όπως αυτοί των συνεταιρισμών έναντι στη μονοπωλιακή οργάνωση και την εμπορευματοποίηση της παραγωγής προϊόντων. Με τη συλλογική καλλιέργεια μπορούν ν' αντιμετωπιστούν τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας - μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος, έλλειψη έργων υποδομής κ.ά. - να μειωθεί το κόστος παραγωγής, ν' αυξηθεί η παραγωγικότητα και να εξασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων. Ταυτόχρονα, μπορεί να προωθηθεί η καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής και να στηριχτεί μια αξιόλογη συνεταιριστική μεταποιητική βιομηχανία.

4.4.2 Πηγή Χρηματοδότησης

Η συγκεκριμένη πρόταση της *«πρότυπης επιχειρησιακής οργάνωσης, ανάπτυξης και διαχείρισης των βοσκοτόπων των Δημοτικών Διαμερισμάτων Διάσελλου, Αχλαδοχωρίου και Γριζάνου, του Δήμου Φαρκαδόνας σε συνεργασία με τα γειτονικά Δ.Δ. του Δήμου Παλαιοκάστρου, Δ.Δ. Αγρελιάς και Δ.Δ. Λιόπρασου»* αποτελεί δράση του Επιχειρησιακού προγράμματος του Δήμου με πηγή χρηματοδότησης το ΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς - Ηπείρου 2007-2013, με βάση τον Άξονα Προτεραιότητας 4, για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Υπαίθρου. Το συγκεκριμένο έργο περιλαμβάνει τόσο δημόσια έργα όσο και ιδιωτικές επενδύσεις.

Επιπλέον, απαραίτητη είναι η αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων από τα προγράμματα Leader + καθώς και του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης, 2007-2013 για την Ελλάδα, αν και η μερίδα του λέοντος δίνεται κύρια στους επιχειρηματίες - βιομηχάνους για προγράμματα εκσυγχρονισμού και ίδρυσης επιχειρήσεων μεταποίησης και τυποποίησης.

4.4.3 Βιωσιμότητα του προτεινόμενου στόχου

Τα προϊόντα ζωικής παραγωγής αποτελούν για κάθε χώρα ένα βασικό σύμπλοκο ειδών διατροφής του πληθυσμού της. Η διαθεσιμότητα ή όχι του συμπλόκου αυτού, ως αποτέλεσμα ιδιοπαραγωγής της χώρας, από την μια πλευρά επισημαίνει και αποδεικνύει την ενδεχόμενη ή μη εξάρτηση αυτής από το εξωτερικό για βασικά είδη διατροφής της και από την άλλη καθιστά σαφή τη βεβαιότητα δημιουργίας κρίσιμων καταστάσεων για την διατροφή του πληθυσμού της στις περιπτώσεις οικονομικών

καπιταλιστικών κρίσεων (ΑΠΘ, 2002).

Η ανάγκη της παραγωγής προϊόντων ποιότητας στο εν λόγω σύμπλοκο όχι μόνο δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες ανταγωνισμού στις εκμεταλλεύσεις ζωικής παραγωγής, αλλά επίσης προσδίδει σ' αυτές προοπτικές βιωσιμότητας και αειφορικότητας της παραγωγής τους και ενισχύει τη θέση τους στην εσωτερική και διεθνή αγορά, αλλά επίσης δημιουργεί και καλλιεργεί στον πληθυσμό της χώρας το αίσθημα ασφάλειας στην διατροφή του.

Σε τέτοια υγιεινά προϊόντα ποιότητας όπως συμπεραίνεται και από το θεωρητικό πλαίσιο του κεφαλαίου 1, στρέφονται και οι κάτοικοι των πόλεων – «αστοί καταναλωτές». Παρατηρείται, όπως περιγράψαμε παραπάνω, μια τάση «επιστροφής στη φύση», μια ροπή του αστικού πληθυσμού προς τα αγαθά και τις υπηρεσίες που συνδέονται με την ποιότητα του περιβάλλοντος και τις αγροτικές παραδόσεις. Στα πλαίσια αυτά τα αγροτοδιατροφικά προϊόντα και η γαστρονομία που ενσωματώνουν την πρώτη ύλη, τις πρακτικές μεταποίησης και την «εικόνα του τόπου» (π.χ. τυριά, κρασιά και άλλα προϊόντα προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης, γεωργικά προϊόντα βιολογικής παραγωγής), μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό σημείο ανάπτυξης για την περιοχή με την προώθηση αυτών των προϊόντων στα πλαίσια της βιολογικής παραγωγής τους.

Μέσα από την δημιουργία του κτηνοτροφικού πάρκου μπορεί να επιτευχθεί η ανασυγκρότηση της οικονομίας της περιοχής μελέτης αξιοποιώντας στο μέγιστο όλες τις ευκαιρίες τις οποίες δημιουργεί το τοπικό, το περιφερειακό και το ευρύτερο και δυναμικά εξελισσόμενο δυναμικό περιβάλλον της αγοράς, με καινοτομικές δραστηριότητες και πρωτοβουλίες παραγωγής - προώθησης και διάθεσης, νέων προϊόντων, αναδεικνύοντας της περιοχή της Φαρκαδόνας και τους υπόλοιπους οικισμούς ως πόλο έλξης, διαμορφώνοντας ένα διαφορετικό πρότυπο ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού.

Έτσι, με βάση πρώτα και κύρια την ανάγκη στήριξης της αγροτικής οικονομίας και των αναγκών του λαού, τα νέα πρότυπα κατανάλωσης, καθώς και την μετεγκατάσταση αρκετών κατοίκων των πόλεων στον περιαστικό αγροτικό και υπαίθρο χώρο, η δημιουργία του κτηνοτροφικού πάρκου αποτελεί ευκαιρία και μπορεί να οδηγήσει τόσο στην ανάδειξη όσο και στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

4.4 Πλαίσιο Διαδημοτικής συνεργασίας

Η αναγκαιότητα για συνολικές παρεμβάσεις στον ημιορεινό – ορεινό χώρο, που συνιστά ενιαία γεωγραφική ενότητα, οι οποίες θα εστιάζονται όχι μόνο στην γεωργική ανάπτυξη, αλλά και στην αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων με στόχο την ενίσχυση του τοπικού εισοδήματος και την προστασία του περιβάλλοντος, μπορεί να οδηγήσει μέσω της διαδημοτικής συνεργασίας στην υπέρβαση των εμποδίων που θέτουν τα υφιστάμενα όρια διοικητικών ενοτήτων, αλλά και στην αδυναμία προσαρμογής στην τοπική πραγματικότητα των κατά τομέα μηχανισμών ανάπτυξης.

Το πεδίο εφαρμογής της αναπτυξιακής πολιτικής και των χωροταξικών παρεμβάσεων που προτείνονται, ξεπερνά τα υφιστάμενα διοικητικά όρια του Δήμου Φαρκαδόνας. Η περιοχή κύρια στα ημιορεινά και ορεινά παρουσιάζει μια πραγματική συνέχεια όσον αφορά την παραγωγική, πολιτιστική και φυσική της δομή, δημιουργώντας έτσι την ανάγκη συντονισμού και διαδημοτικής συνεργασίας μεταξύ των Δήμων Φαρκαδόνας και Παλαιοκάστρου.

Από την ανάλυση του ΕΠ του Δήμου Φαρκαδόνας, προκύπτει ότι η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, αλλά προπαντός η ανάγκη για την από κοινού διαχείριση και αξιοποίηση των ορεινών πόρων, συνδέουν τις κοινότητες. Επίσης, η επεξεργασία τοπικών συνεκτικών σχεδίων μπορεί να εξασφαλίσει ωφέλειες μεσοπρόθεσμα για το σύνολο της περιοχής. Οι δεσμοί κοινής ταυτότητας καθώς και οι παραγωγικοί μεταξύ των κοινοτήτων δεσμοί, συνιστούν το αντικείμενο της συνεργασίας τους και της κοινής πολιτικής τους. Αυτή η συνεργασία εκφράζεται μέσω κοινών ή/και συμπληρωματικών δράσεων που στα πλαίσια της πρότασης αποτελεί η δημιουργία του φυσικού ορεινού κτηνοτροφικού πάρκου, πυρήνα βιολογικής κτηνοτροφίας και των υπόλοιπων ειδικών παρεμβάσεων.

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Όρια Δ.Δ. Δήμου Παλαιοκάστρου
- Όρια Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας
- Περιοχή κτηνοτροφικού πάρκου

ΧΑΡΤΗΣ	ΤΙΤΛΟΣ:
№ 8	Αναπτυξιακή Πρόταση

ΓΗΓΗ: Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου
Ιδία Επεξεργασία

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΤΑΣΟΛΑ ΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ
ΕΠΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΤΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, 2010

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΥΠΟΜΗΜΑ

Όριο Δ. Πλάτοσας

Περιοχή Κτηνοτροφικού τμήματος

Όριο Δ. Δήμου Φιρκαδωνας

Υψόμετρο (m)

-610 - 200

200 - 400

400 - 600

600 - 800

>800

Οδικό Δίκτυο

Δευτερεύον εθνικό

Πρωτεύον εθνικό

Δευτερεύον επαρχιακό

Υδρογραφικό δίκτυο

ΧΑΡΤΗΣ ΠΛΑΤΟΣ

Ανοπτυξιακή Πρόταση

№ 9

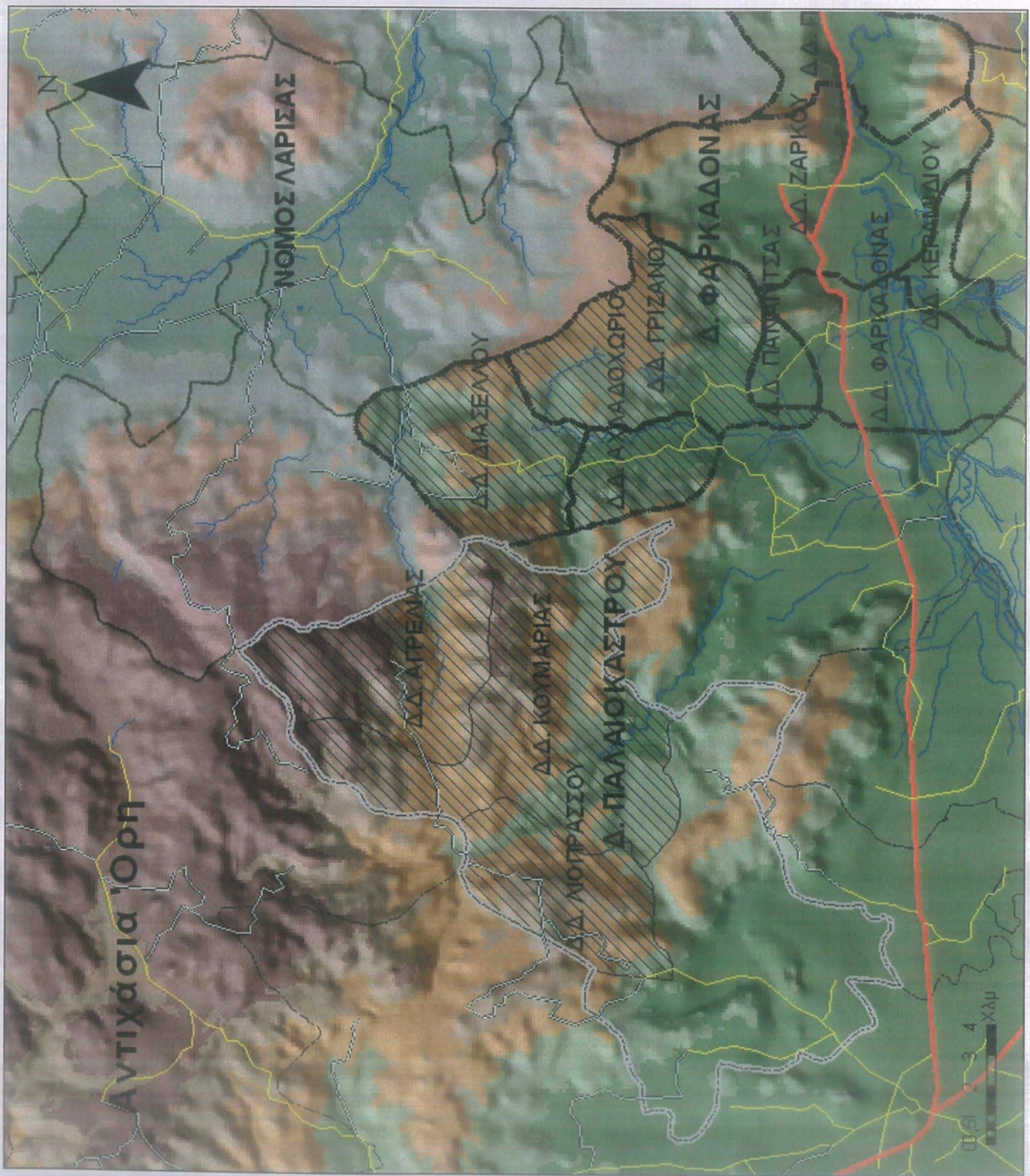
ΠΗΓΗ: Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου,
Ιδία Επεξεργασία

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:

ΤΑΣΟΛΑΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, 2010

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

ΥΠΟΜΗΝΙΑ

- Όριο Δ. Περιοχών
- Περιοχή Ιστορικού και Παιδείας
- Όρια Δ.Δ.Δ. με φερώνδους

Κατηγορίες ΥΠΣ

- Πολύμηλο αμφοβόιο γη
- Δάση
- Γεωργικές καλλιέργειες
- Βοσκήσιμες μεσογείες
- Ορεινά
- Μερίσσιος ευμεσογειακή
- Βοσκήσιμα
- Πολύμηλο καλλιέργειες
- Ου μεσογειακή μεσογειακή βλάστηση
- Αστική δομή
- Υδρογραφικό δίκτυο

ΧΑΡΤΗΣ ΠΤΑΛΟΣ

Αναπτυξιακή Πρόταση

№ 10

ΠΗΓΗ: Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου,
Carine, ίδια Επεξεργασία

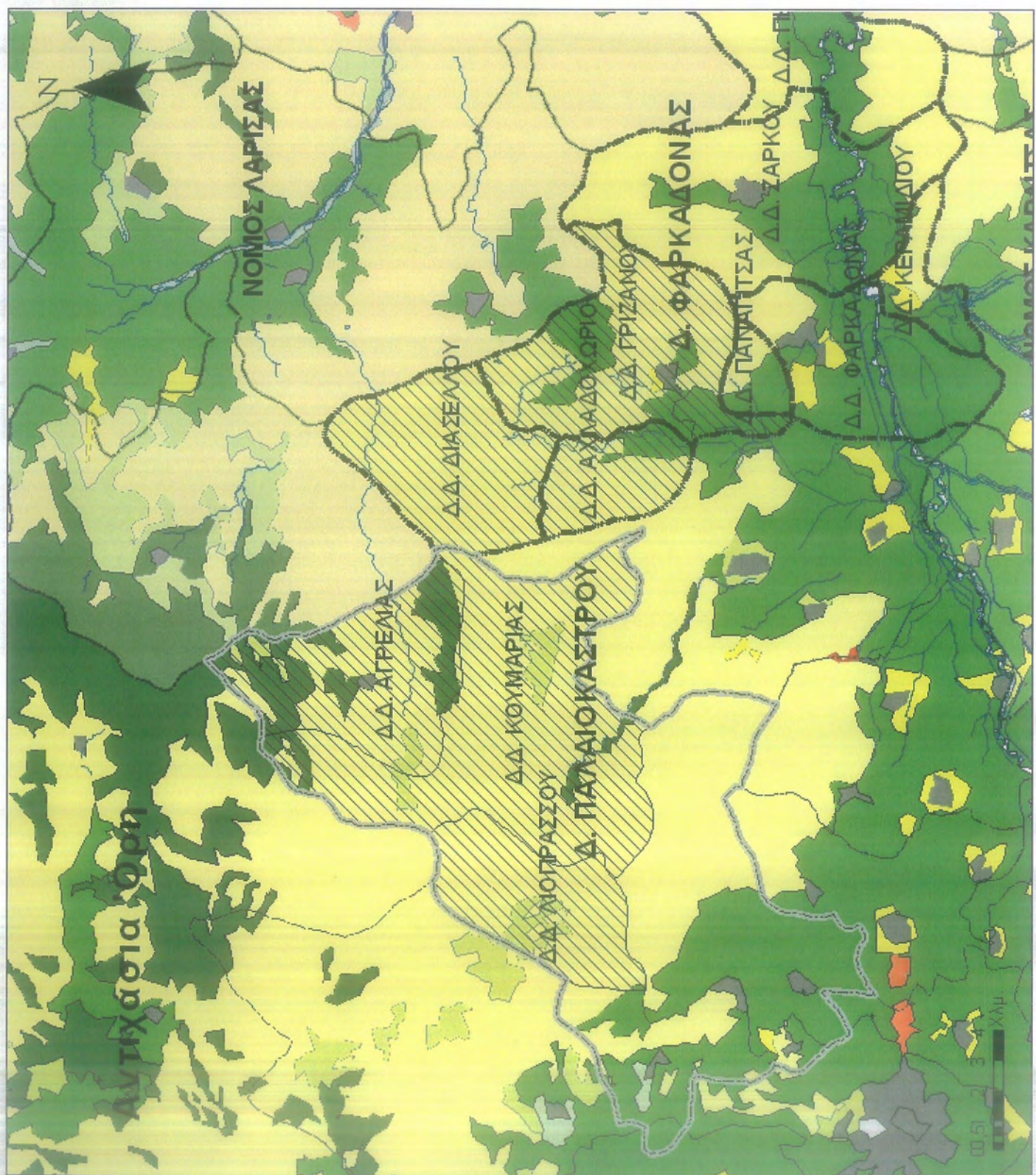
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ:

ΤΑΣΟΣ ΛΑΜΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, 2010

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέχρι και τα μέσα του 20ου αιώνα ύπαιθρος θεωρούνταν οι περιοχές που δεν ήταν αστικός χώρος και η κύρια οικονομική δραστηριότητα ήταν η γεωργία και η κτηνοτροφία. Μεταπολεμικά στην Ελλάδα ακολουθήθηκε μια αγροτική πολιτική, της οποίας βασικό στοιχείο ήταν η αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας και ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών δομών με στόχο τη διατροφική αυτάρκεια και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου στην ύπαιθρο. Με την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΕ, συνεχίστηκε η πολιτική του «παραγωγίστικου» αυτού μοντέλου και από την ΚΑΠ . Το 1992, λόγω της κρίσης που παρατηρήθηκε σε επίπεδο γεωργικών αγορών, η ΚΑΠ αναπροσαρμόζεται και αλλάζει τις πολιτικές της, με στόχο την πολυλειτουργικότητα της υπαίθρου. Τα τελευταία χρόνια ο ύπαιθρος χώρος αλλάζει, από μονοδραστήριος γίνεται πολυδραστήριος και πολυλειτουργικός. Ο ύπαιθρος χώρος «μεταλλάχτηκε» από παραγωγικός σε καταναλωτικός και παράλληλα παρατηρείται μια τριτογενοποίηση του χώρου στα πλαίσια της καπιταλιστικής ανάπτυξης και της συγκέντρωσης και συγκεντροποίηση της παραγωγής. Αυτή η διαδικασία των έντονων μετασχηματισμών, αποτελεί μια πρόκληση για τον ύπαιθρο χώρο, που μέσα στα πλαίσια του καπιταλιστικού συστήματος χρειάζεται να προσπαθήσει να διατηρήσει τα φυσικά-πολιτισμικά του χαρακτηριστικά και να τα προωθήσει με στόχο την ανάπτυξη προς όφελος των κατοίκων της περιοχής και κάλυψη των διευρυμένων αναγκών.

Μέσα από τη μελέτη του δήμου Φαρκαδόνας που αποτελεί παράδειγμα του ύπαιθρου χώρου, καθώς ανήκει στον ευρύτερο περιφερειακό αγροτικό χώρο των Τρικάλων και διαθέτει μια πλούσια αγροτική ενδοχώρα και ένα πλεόνασμα φυσικών βοσκοτόπων, διαπιστώσαμε ότι αυτή η πρόκληση πρέπει να απαντηθεί μέσω ενός ολοκληρωμένου αναπτυξιακού στρατηγικού σχεδιασμού, ο οποίος θα αναλάβει να κινητοποιήσει τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις του τόπου αξιοποιώντας την γεωγραφική θέση της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, η δημιουργία του *φυσικού ορεινού κτηνοτροφικού πάρκου* μπορεί να ενισχύσει τον στρατηγικό στόχο της περιοχής αξιοποιώντας τα δικά της «ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα» με στόχο την κάλυψη των αναγκών, την αύξηση της τοπικά προστιθέμενης αξίας, και την ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να ενεργοποιηθεί η τοπική αυτοδιοίκηση και η τοπική κοινωνία του υπαίθρου χώρου και να αναπτυχθούν σχέσεις συνεργασίας με τους

γειτονικούς ΟΤΑ που ανήκουν στην ίδια χωρο-εδαφική ενότητα και σχέσεις συμπληρωματικότητας με τα γειτονικά αστικά κέντρα. Ο ολοκληρωμένος αναπτυξιακός στρατηγικός σχεδιασμός δεν πρέπει να «περιορίζεται» σε διοικητικά όρια αλλά να προγραμματίζεται και να εφαρμόζεται σε λειτουργικές ενότητες.

Αυτός ο σχεδιασμός αποτελεί τον συνδετικό κρίκο του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα με τον τριτογενή. Δηλαδή της παραγωγής γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της μεταποίησης, με την παροχή υπηρεσιών και τον τουρισμό. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργεί, στηρίζει και τονώνει την τοπική αγορά, παρέχοντας νέες θέσεις εργασίας, ένα συμπληρωματικό εισόδημα στις αγροτικές οικογένειες με προοπτικές να συγκρατήσει τον πληθυσμό στην ύπαιθρο.

Η ανάπτυξη όμως αυτή δεν μπορεί παρά να είναι αναιμική για το λαό στα πλαίσια του καπιταλισμού και της ελεύθερης αγοράς. Για να στηριχτεί το εισόδημα των κατοίκων της υπαίθρου και για την κάλυψη των αναγκών τους, βασικό ζήτημα αποτελεί η αλλαγή σε επίπεδο εξουσίας, η κοινωνικοποίηση της γης και των συγκεντρωμένων και βασικών μέσων παραγωγής καθώς και ο κεντρικός πανεθνικός σχεδιασμός της οικονομίας στη βάση των διευρυσμένων κοινωνικών αναγκών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Ανθοπούλου Θ. (2000), 'Από τα γεωργικά συστήματα στις νέες λειτουργίες του αγροτικού χώρου. Τάσεις και σύγχρονες προσεγγίσεις της Αγροτικής Γεωγραφίας', στο: *Διαστάσεις της Σύγχρονης Γεωγραφίας*, Μυτιλήνη: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 105-122.
- Ανθοπούλου Θ.(2001), 'Γεωγραφικές διαφοροποιήσεις, χωρικές και κοινωνικές ανασυνθέσεις του ύπαιθρου χώρου', στο Θ. Ανθοπούλου και Α. Μωυσίδης (επ.) *Από τον αγροτικό χώρο στην ύπαιθρο χώρα*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο/Gutenberg, 103-147.
- Ανθοπούλου Θ. και Μωυσίδης Α. (2001), 'Γεωγραφικές διαφοροποιήσεις, χωρικές και κοινωνικές ανασυνθέσεις του ύπαιθρου χώρου', στο Θ. Ανθοπούλου και Α. Μωυσίδης (επ.) *Από τον αγροτικό χώρο στην ύπαιθρο χώρα*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο/Gutenberg, 11-48.
- Ανθοπούλου Θ. και Γούσιος Δ. (2007), 'Γεωγραφία της Υπαίθρου' στο Τερκενλή Θ.,Ιωσηφίδης Θ., Χωριανόπουλος Ι. (επ.) *Ανθρωπογεωγραφία- Άνθρωπος, κοινωνία και χώρος*. Αθήνα. Εκδόσεις Κριτική,234-276.
- Α.Π.Θ. (2002), *Πρότυπη επιχειρησιακή οργάνωση, ανάπτυξη και διαχείριση βοσκοτόπων των δημοτικών διαμερισμάτων Διάσελλου, Αχλαδοχωρίου, Γριζάνου, Αιόπρασου και Αγγελιάς του Ν. Τρικάλων*, Θεσσαλονίκη
- Α.Π.Θ. (2004), *Προτυποποίηση Κτηνοτροφικών Πάρκων με σύγχρονες προδιαγραφές. Πιλοτική εφαρμογή στο Νομό Καρδίτσας*, Ψηφιακό Κέντρο Έρευνας-Κέντρο Ελέγχου Γεωργικών Κατασκευών, Θεσσαλονίκη
- Αραχωβίτη Ε. και Λουλούδης Λ.(1995), 'Η σημασία των πολιτικών προστασίας της γεωργικής γης μετά την αναθεώρηση της ΚΑΠ', στο: *Περιφερειακή Ανάπτυξη, Χωροταξία και Περιβάλλον στο πλαίσιο της ΕΕ*, Αθήνα: Τόπος, τ.ΙΙΙ, 181-196
- Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Φαρκαδόνας (2008)

- Γούσιος Δ. (1999/2005), 'Υπαιθρος, αγροτικός χώρος και μικρή πόλη: Από την γεωργοποίηση στην τοπική ανάπτυξη', στο Οικονόμου Δ., Πετράκος Γ.(επ.) *Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων*, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας/Gutenberg, 157-207.
- Γούσιος Δ. (2003), *Ανάπτυξη αγροτικού χώρου*, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Δαλάκης Ν.(2005), *Από τον Αγροτικό Χώρο στον Πολυλειτουργικό Υπαιθρο Χώρο: Η πρόκληση του Δήμου Μουρικίου*, Διπλωματική εργασία, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος.
- Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δήμου Φαρκαδόνας ,2008-2010
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας- Στερεάς Ελλάδας- Ηπείρου, Προγραμματική Περίοδος 2007-2013
- ΕΣΥΕ (1962); *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την απογραφή του 1961*, Αθήνα.
- ΕΣΥΕ (1972), *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την απογραφή του 1971*, Αθήνα.
- ΕΣΥΕ (1982), *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την απογραφή του 1951*, Αθήνα.
- ΕΣΥΕ (1994), *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την απογραφή του 1991*, Αθήνα.
- ΕΣΥΕ (2002), *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά την απογραφή του 2001*, Αθήνα.
- Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας, Προγραμματική Περίοδος 2000-2006
- Καρανικόλας Π. (2001), 'Αγροτική ανάπτυξη σε παραμεθόριες περιοχές – αξιοποίηση φυσικών πόρων και ανθρώπινου δυναμικού', *ΤΟΠΟΣ- Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών*, **16**, 155-159
- Κασίμης Χ. και Παπαδόπουλος Α. (1996), 'Η ανάπτυξη του αγρο-τροφικού συμπλέγματος και η πολιτική οικονομία του αγροτικού μετασχηματισμού', *Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών*, **89-90**, 19-52

- Κοτζαμάνης Β., Ανδρουλάκη Ε.(2001), *Στοιχεία Δημογραφίας*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Κοινή Υπουργική Απόφαση, αρ. 487/12-7-02, *Ίδρυση κτηνοτροφικών πάρκων*, Υπουργείο Γεωργίας, Αθήνα
- Ααμπριανίδης Λ. (2001/2002), *Οικονομική γεωγραφία*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη
- Μαραβέγιας Ν., Μουτσάτσος Δ. και Ντυκέν Μ.Ν. (1999), *Η συμφωνία της GATT και οι επιπτώσεις της στην Ελληνική Γεωργία*, Αθήνα: Εκδόσεις ΕΚΕΜ.
- Μωυσίδης Α., Ζιώγα Ν. και Ντυκέν Μ.Ν. (1996), *Περισστικός αγροτικός χώρος: Λειτουργίες, μεταμορφώσεις, προοπτικές*, Αθήνα: Εκδόσεις Αγροτική Τράπεζα Ελλάδας ΑΕ.
- Μωυσίδης Α. (2001), 'Σύγχρονα διαρθρωτικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του αγροτικού χώρου. Σε αναζήτηση ενός νέου ρόλου για την αγροτική εκμετάλλευση.' στο Θ. Ανθοπούλου και Α. Μωυσίδης (επ.) *Από τον αγροτικό χώρο στην υπαιθρο χώρα*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο/Gutenberg, 53-102.
- Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ Α' 87/07-06-2010), *Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης*
- Τομάρας Π. και Λαγός Δ. (2005), 'Ο Αγροτουρισμός ως παράγοντας Τοπικής Ανάπτυξης. Η περίπτωση της Ελλάδας'. *ΤΟΠΟΣ – Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών*, 24-25, 5-16
- Φάκελος LEADER (1997), *Γεωργία και Αγροτική Ανάπτυξη*, Νο 15, ΕΕ, ΑΕΙΔΛ.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Anthopoulou T., Duquenne M.N., Goussios D. (2000), 'Agricultures Familiales et Développement Rural en Méditerranée. Grèce', in RAFAC, *Agricultures familiales et développement rural en Méditerranée*, KARTHALA-CIHEAM, Paris, 260-319.
- Kayser B. (1993), 'Des campagnes vivantes', in B. Kayser (dir.) *Naissance de nouvelles campagnes*, Datar, Editions de l'aube, 7-22.
- Renard J. (1998), 'Recomposition des espaces ruraux et nouvelles territorialités', in G. Allaire, B. Hubert, A. Langlet (ed.) *Nouvelles fonctions de l'agriculture et de l'espace rural – Enjeux et défis identifiés par la recherche*, vol. 2, INRA, Toulouse, 59-64.
- SEGESA (1969), *Cartes de types d'espaces ruraux* publiée dans *La France*, Paris: Espace Géographique.
- Williams R. (1973), *The country and the city*, London: Chatto & Windus.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- http://www.ancntsa.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=121&Itemid=249, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων, πρόσβαση 12 Μαΐου 2010
- www.ekby.gr, Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων, πρόσβαση 15 Ιούνη 2010
- http://www.eetaa.gr/kallikratis/nomosxedio/Systash_Dhmwn_Perifereiwn.pdf, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, πρόσβαση 15 Ιούνη 2010
- <http://www.envfriendly.tuc.gr/gr/docs/KTHNOTR-PARKA.pdf>, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Ινστιτούτο Αστικής & Αγροτικής Κοινωνιολογίας, πρόσβαση 20 Απριλίου 2010
- <http://gym-farkad.tri.sch.gr/farkadona.htm>, Γυμνάσιο Φαρκαδόνας, πρόσβαση 29 Μαρτίου 2010
- <http://natura2000.eea.europa.eu/>, Διαδικτυακό Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΣΓΠ), πρόσβαση 6 Ιούλη 2010
- http://87.202.192.243/tedktr/?page_id=372, Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Νομού Τρικάλων, πρόσβαση 15 Φλεβάρη 2010
- <http://www.trikala-chamber.gr/trikala/shared/index.jsp?context=101>, Επιμελητήριο Τρικάλων, πρόσβαση 15 Γενάρη 2010
- <http://www.visit-trikala.gr/greece/pame-farkadona>, Τουριστικό site Νομού Τρικάλων, πρόσβαση 15 Φλεβάρη 2010
- <http://maps.google.com/>, Ιστότοπος χαρτών, πρόσβαση 20 Αυγούστου 2010

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Θεσμικό Πλαίσιο

Με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο (ΚΥΑ 487, 12-7-2002) και τη μέχρι σήμερα διεθνή και περιορισμένη ελληνική εμπειρία, ως Κτηνοτροφικό Πάρκο ορίζεται μία περιοχή κτηνοτροφικής ζώνης, για την οποία έχει γίνει χωροταξική μελέτη οργάνωσής της. Η χωροταξική αυτή μελέτη προβλέπει τη δημιουργία της απαραίτητης υποδομής και την οριοθέτηση ορισμένου αριθμού κτηνοτροφικών εκτάσεων-οικοπέδων, στα οποία μπορούν να εγκατασταθούν κτηνοτροφικές μονάδες. Το είδος των ζώων που δύνανται να σταβλιστούν στο κτηνοτροφικό πάρκο και η πυκνότητα τους πρέπει να προσδιορίζεται με τη χωροταξική μελέτη (Α.Π.Θ. 2004).

Η οριοθέτηση των κτηνοτροφικών πάρκων, λόγω της μεγάλης έκτασης που πρέπει να διαθέτουν, της εγκατάστασης ενός σχετικά σημαντικού αριθμού κτηνοτροφικών μονάδων, των παραγωγικών λειτουργιών που επιτελούνται σ' αυτά και λόγω των συνεπειών-επιπτώσεων που έχουν οι λειτουργίες αυτές στο περιβάλλον, πρέπει να στηρίζεται στην αποδοχή των τοπικών κοινωνιών και σε χωροταξικής φύσεως νομοθεσία (οριοθέτηση «κτηνοτροφικών ζωνών», στα πλαίσια των οποίων είναι νοητή η χωροθέτηση κτηνοτροφικών πάρκων) (Α.Π.Θ. 2004).

Ένας τέτοιος οργανωμένος χώρος, -με κανονισμό λειτουργίας και σαφείς προδιαγραφές εγκατάστασης, που ανταποκρίνεται στην έννοια του κτηνοτροφικού πάρκου, πρέπει να ικανοποιεί, κατά το ελάχιστο, τα εξής χαρακτηριστικά στοιχεία:

- να οριοθετείται ενιαία η διαθέσιμη περιοχή, που να ικανοποιεί τις ισχύουσες υγειονομικές διατάξεις και στην οποία να μπορούν να κατασκευασθούν οι προαναφερόμενες βασικές υποδομές. Η οριοθέτηση αυτή πρέπει να στηρίζεται σε μια σειρά μελετών, όπως είναι γεωλογική, χωροθέτησης και περιβαλλοντικών επιπτώσεων, οικονομική, τεχνική για τις κοινόχρηστες και ατομικές εγκαταστάσεις και την ασφαλή διαχείριση των αποβλήτων.
- να συγκεντρώνει μονάδες κατά προτίμηση ομοειδούς τύπου και να ακολουθεί του όρους των σχετικών υγειονομικών κανονισμών περί αποστάσεων κ.λ.π.
- οι μονάδες που πρόκειται να εγκατασταθούν υποχρεώνονται να τηρούν ελάχιστες προδιαγραφές σχετικά με τη συγκέντρωση, διαχωρισμό των στερεών και υγρών αποβλήτων και να προβλέπουν ειδικές κατασκευές και διαρρυθμίσεις για την αποτελεσματική αποχέτευση και εξουδετέρωση των αποβλήτων.
- οι οργανωμένες αυτές περιοχές οφείλουν να διαθέτουν χώρο για κοινή

δευτεροβάθμια επεξεργασία των υγρών αποβλήτων ή για φυσική επεξεργασία των υγρών αποβλήτων, μέσω συστημάτων τεχνητών υγροτόπων (που ενδείκνυται λόγω μικρού κόστους), και να κομποστοποιεί τα στερεά απόβλητα, διαθέτοντας το τελικό προϊόν ως οργανικό λίπασμα και εδαφοβελτιωτικό μέσο στις καλλιεργούμενες εκτάσεις.

(Α.Π.Θ. 2004)

Αναγκαίες Προϋποθέσεις - Φορείς Υλοποίησης

Για τη δημιουργία κτηνοτροφικού πάρκου και ένταξή του σε πρόγραμμα χρηματοδότησης πρέπει:

- να συσταθεί φορέας με συγκεκριμένες αρμοδιότητες και έργο(δημιουργία και οργάνωση της κοινόχρηστης έκτασης με κατάλληλες υποδομές),
- να υπάρχει ικανός αριθμός κτηνοτρόφων που επιθυμούν την εγκατάσταση των μονάδων τους στο χώρο του κτηνοτροφικού πάρκου,
- δικαιούχοι είναι Νομαρχίες, Δήμοι ή Κοινότητες που οργανώνουν κοινόχρηστη υποδομή (κατάλληλη έκταση, οδική πρόσβαση, δίκτυα ύδρευσης, ηλεκτρισμού, διαχείριση αποβλήτων κ.ά) στην οποία εγκαθίστανται κτηνοτροφικές μονάδες με τη θέλησή τους.
- να ανήκει η έκταση στους πιο πάνω φορείς ή να έχει παραχωρηθεί (τίτλοι κυριότητας, παραχώρηση δικαιώματος νομής εφόσον είναι κτηνοτρόφοι),
- να υπάρχει διαθέσιμη κατάλληλη έκταση, καθώς και να έχουν εκδοθεί άδειες και εγκρίσεις (προέγκριση χωροθέτησης και έγκριση περιβαλλοντικών όρων),
- πριν από την εγκατάστασή τους οφείλουν να πληρούν οι μονάδες αυτές ορισμένους όρους υγείας των ζώων και απουσίας ορισμένων νοσημάτων ,
- ο Φορέας λειτουργίας του κτηνοτροφικού πάρκου υποχρεώνεται στη διατήρηση της λειτουργίας του χώρου για τουλάχιστον 10 χρόνια

(ΚΥΑ 487, 12-7-2002)

Χρηματοδότηση

Το ύψος της χρηματοδότησης ανέρχεται στο 100% της συνολικής επιλέξιμης δαπάνης. Οι χορηγούμενες ενισχύσεις της ισχύουσας Υπουργικής Απόφασης (487/12-7-2002, Υπουργείο Γεωργίας) αποτελούν δημόσια δαπάνη που συγχρηματοδοτείται από το

Ευρωπαϊκό Ταμείο Γεωργικού Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΠΤΕ)-Τμήμα Προσανατολισμού και εθνικούς Πόρους.

Δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται είναι η κατασκευή και οργάνωση της κοινόχρηστης υποδομής (οδική πρόσβαση και εσωτερικοί δρόμοι, ύδρευση, ηλεκτρισμός, τηλέφωνο, διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου, κοινόχρηστο τμήμα εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων, φυλάκια, έξοδα μελετών και άλλα). Τα λειτουργικά έξοδα δεν είναι επιλέξιμα και επιβαρύνουν το φορέα. (ΚΥΑ 487, 12-7-2002)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Αναδασωτές Εκτάσεις Δ. Φαρκαδόνας

A/A	Ονομασία Περιοχής	Δημοτικό Διαμέρισμα	Απόφαση	Έκταση (στρέμ.)
1	Θέση Δουβρούζι	Ζάρκο	2482/19-12-94	150
2	Θέση Άγιος Ιωάννης	Ζάρκο	8787/10-11-80	250
3	Θέση Πάτωμα	Πηνειάδα	9005/1-11-79	140
4	Θέση Άγιος Ιωάννης	Ζάρκο και Πηνειάδα	3400/19-12-94	9.000
5	Θέση Κρανιά	Πηνειάδα	8570/21-10-93	2.200
6	Θέση Κάστρο - Καναλάκι	Πηνειάδα	2627/01-09-93	700
7	Θέση Χοντροτσούμα	Γριζάνο	44/92	5.200
8	Θέση Δουβρούσι	Πηνειάδα	1768/29-06-89	4.000
9	Θέση Καλαμάκι	Πηνειάδα	3400/31-10-85	305
10	Θέση Κούτρα	Ζάρκος	13234/09-12-85	450
11	Θέση Καλαμάκι - Στρίμπα	Πηνειάδα	6165/11-09-81	1.600
12	Θέση Πατώματα	Πηνειάδα	9474/05-12-80	2.500
13	Θέση Γαλάνη	Ζάρκο	4395/08 (ΦΕΚ 33 Δ/29-1-2008)	43075,70
14	Θέση Γαλάνη	Ζάρκο	4396/08 (ΦΕΚ 33 Δ/29-1-2008)	10754,60

Πηγή: ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008

Πίνακας 2: Νέες Οικοδομές ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας (1997-2006)

Γεωγραφική ενότητα	Αριθμός νέων οικοδομών									
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Δ.Δ. Φαρκαδόνας	15	6	4	8	1	13	4	4	16	10
Δ.Δ. Αχλαδοχωρίου	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Δ.Δ. Γριζάνου	7	7	2	5	4	9	8	7	9	9
Δ.Δ. Διασέλλου	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Δ.Δ. Ζάρκου	1	1	0	1	2	0	1	3	0	1
Δ.Δ. Κεραμιδίου	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Δ. Παναγίτσας	1	2	0	1	0	0	0	0	0	0
Δ.Δ. Πηνειάδας	1	1	0	1	0	2	0	0	1	0
Δήμος Φαρκαδόνας	26	19	6	16	7	24	13	15	27	20

Πηγή: ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008

Πίνακας 3: Χρονική περίοδος κατασκευής των κτιρίων του Δ. Φαρκαδόνας

Γεωγραφική ενότητα	2000									
	Χρονική περίοδος κατασκευής									
	Σύνολο		Προ του 1919		1919-1960		1961-1980		1981 και μετά	
	Αριθμ.		Αριθμ.	%	Αριθμ.	%	Αριθμ.	%	Αριθμ.	%
Δ.Δ. Φαρκαδόνας	1.281		2	0,16%	389	30,37%	53	41,61%	357	27,87%
Δ.Δ. Αχλαδοχωρίου	111		3	2,70%	27	24,32%	57	51,35%	24	21,62%
Δ.Δ. Γοιζάνου	772		0	0,00%	193	25,00%	28	36,27%	299	38,73%
Δ.Δ. Διασέλλου	253		3	1,19%	85	33,60%	11	45,85%	49	19,37%
Δ.Δ. Ζάρκου	897		1	0,11%	231	25,75%	562	62,65%	103	11,48%
Δ.Δ. Κεραμιδίου	171		0	0,00%	42	24,56%	101	59,06%	28	16,37%
Δ.Δ. Παναγίτσας	222		10	4,50%	115	51,80%	6	29,73%	31	13,96%
Δ.Δ. Πηνειάδας	210		4	1,90%	71	33,81%	11	53,81%	22	10,48%
Δήμος Φαρκαδόνας	3.917		23	0,59%	1.153	29,44%	1.821	46,67%	913	23,31%
Νομός Τρικάλων	74.495		844	1,13%	19.585	26,29%	34.683	46,56%	19.383	26,02%
Θεσσαλία	349.655		10.348	2,96%	107.153	30,65%	143.287	40,98%	88.867	25,42%
Σύνολο χώρας	3.990.970		199.510	5,00%	1.071.948	26,86%	1.498.757	37,55%	1.220.755	30,59%

Πηγή: ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008

Πίνακας 4: Αριθμός ορόφων των κτιρίων του Δ. Φαρκαδόνας

Γεωγραφική ενότητα	Σύνολο κτιρίων		Αριθμός κτιρίων								Με πυλωτή	
			Μόνο ισόγειο (με ή χωρίς υπόγειο)		Ισογεια ή πυλωτές (με ή χωρίς υπόγειο) με αριθμό ορόφων				6 και άνω			
	1				2		3-5					
	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	Αριθμός	Αριθμός	%
Δ.Δ. Φαρκαδόνας	1.281	100%	1.061	82,8%	202	15,8%	18	1,4%	0	0	20	1,6%
Δ.Δ. Αχλαδοχωρίου	111	100%	105	94,6%	6	5,4%	0	0,0%	0	0	1	0,9%
Δ.Δ. Γοιζάνου	772	100%	682	88,3%	87	11,3%	3	0,4%	0	0	12	1,6%
Δ.Δ. Διασέλλου	253	100%	212	83,8%	41	16,2%	0	0,0%	0	0	1	0,4%
Δ.Δ. Ζάρκου	897	100%	861	96,0%	36	4,0%	0	0,0%	0	0	2	0,2%
Δ.Δ. Κεραμιδίου	171	100%	163	95,3%	8	4,7%	0	0,0%	0	0	3	1,8%
Δ.Δ. Παναγίτσας	222	100%	198	89,2%	24	10,8%	0	0,0%	0	0	2	0,9%
Δ.Δ. Πηνειάδας	210	100%	197	93,8%	13	6,2%	0	0,0%	0	0	0	0,0%
Δήμος Φαρκαδόνας	3.917	100%	3.479	88,8%	417	10,6%	21	0,5%	0	0	41	1,0%
Νομός Τρικάλων	74.495	-	57.236	76,8%	14.530	19,5%	1.531	2,1%	1.114	6	950	1,3%
Θεσσαλία	349.655	-	247.453	70,8%	80.419	23,0%	14.337	4,1%	6.707	739	7.600	2,2%
Σύνολο χώρας	3.990.970	-	2.310.021	57,9%	1.194.088	29,9%	262.044	7,1%	182.335	22.482	106.345	2,7%

Πηγή: ΓΠΣ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008

Πίνακας 5: Κατανομή αλλοδαπών Δ.. Φαρκαδόνας ανά χώρα προέλευσης

Χώρες	Αρ. αλλοδαπών
Αλβανία	124
Αρμενία	24
Ρουμανία	1
Ρωσική Ομοσπ.	3
Γεωργία	8
Γιουγκοσλαβία	2
Ουζμπεκιστάν	1
Ουκρανία	1
Γερμανία	6
Ιταλία	1
Ολλανδία	1
ΣΥΝΟΛΟ	175

Πηγή: ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010

Πίνακας 6: Κατανομή του μόνιμου πληθυσμού του Δ. Φαρκαδόνας σε ομοδημότες, ετεροδημότες και αλλοδαπούς ανά Δ.Δ. (2001)

Δήμοι/Κοινότητες Δημοτικά/Κοινοτικά Διαμερίσματα Οικισμοί	Μόνιμος Πληθυσμός				% Αλλοδαπών
	Σύνολο	Ομοδημότες	Ετεροδημότες	Αλλοδαποί	
ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	6.755	6.365	215	175	2,6%
Δ.Δ. Φαρκαδόνας	2.419	2.241	88	90	3,7%
Δ.Δ. Αχλαδοχωρίου	141	130	8	3	2,1%
Δ.Δ. Γριζάνου	1.398	1.374	12	12	0,9%
Δ.Δ. Διασέλλου	306	293	1	12	3,9%
Δ.Δ. Ζάρκου	1.411	1.343	52	16	1,1%
Δ.Δ. Κεραμίδιου	387	355	29	3	0,8%
Δ.Δ. Παναγίτσας	325	306	7	12	3,7%
Δ.Δ. Πηνειάδος	368	323	18	27	7,3%

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας 2008-2010

Πίνακας 7: Καλλιεργούμενη και αρδευόμενη έκταση Δ. Φαρκαδόνας, 2007

Καλλιέργεια	Έκταση (στρ)	Ποτιστικά
Φυτά μεγάλης καλλιέργειας και λοιπές καλλιέργειες	53.139	39.245
Κηπευτικά	576	576
Δενδρώδεις καλλιέργειες	1.525	106
Άμπελοι-σταφιδάμπελοι	212	81
Σύνολο	55.452	40.008

Πηγή: Δήμος Φαρκαδόνας

Πίνακας 8: Ποσοστό απασχολούμενων ανά παραγωγικό τομέα ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας

ΟΤΑ	Σύνολο απασχολούμενων	Απασχολούμενοι σε			
		πρωτογενή τομέα	δευτερογενή τομέα	τριτογενή τομέα	Δε δηλώσαν τομέα
Φαρκαδόνας	100,0	31,3%	24,0%	44,4%	0,4%
Αγλαδοχωρίου	100,0	77,6%	6,0%	13,4%	3,0%
Γριζάνου	100,0	53,0%	21,5%	23,8%	1,7%
Διασέλλου	100,0	84,4%	5,0%	8,5%	2,1%
Ζάρκου	100,0	73,2%	9,4%	17,3%	0,2%
Κεραμιδίου	100,0	71,8%	7,7%	19,9%	0,6%
Παναγίτσας	100,0	63,1%	13,5%	20,7%	2,7%
Πηνειάδος	100,0	64,3%	14,3%	19,5%	1,9%
Σύνολο	100,0	55,4%	16,5%	27,1%	1,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Πίνακας 9: Επιχειρήσεις Δευτερογενή τομέα στο Δ. Φαρκαδόνας

Επεξεργασία Μαρμάρου	2
Επιπλοποιείο	3
Παραγωγή Τυροκομικών	2
Χωματοουργικά	6
Βιοτεχνία Καφέδων & Ξηρών Καρπών	1
Κατασκευή Ανταλλακτικών Μηχανημάτων	1
Εκκοκιστήρια Βάμβακος	1
Βιοτεχνία Ειδών Οικιακής Χρήσης	1
Κατασκευή Ενδυμάτων	3
Αρτοποιεία & Ζαχαροπλαστεία	13
Ξυλουργείο	3
Κυλινδρόμυλος	1
Σιδηροκατασκευές	8
Ωρολογοποιός	1
Κατασκευές	11
Σύνολο	57

Πηγή: ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010

Πίνακας 10: Επιχειρήσεις Τριτογενή τομέα στο Δ. Φαρκαδόνας

Αυτοκίνητο (Συνεργεία, Ανταλλακτικά, Πρατήρια Καυσίμων)	44
Γενικό - Χονδρικό Εμπόριο	23
Λιανικό Εμπόριο	54
Εστιατόρια - Καφετέριες	42
Ασφάλειες	4
Φροντιστήρια - Σχολές	9
Διάφορα (παροχή υπηρεσιών)	19
ΣΥΝΟΛΟ	195

Πηγή: ΕΠ Δήμου Φαρκαδόνας, 2008-2010

Πίνακας 11: Απασχολούμενοι ανά κλάδο παραγωγικής δραστηριότητας ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας

Κλάδοι	Φαρκαδόνα	Αγλαδοχώρι	Γρίζανο	Διάσελλο	Ζάρκο	Κεραμίδι	Παναγίτσα	Πηνειάδα	Σύνολο
Γεωργία κλπ	268	53	278	120	471	113	72	101	1.476
Αλιεία	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Ορυχεία & λατομεία	8	0	0	0	2	1	1	1	13
Μεταποιητικές βιομηχανίες	94	3	46	7	30	8	4	18	210
Παροχή ηλεκτρικού ρευμάτος κλπ	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Κατασκευές	116	1	71	0	34	6	10	3	241
Χονδρικό & λιανικό εμπόριο κλπ	138	2	49	1	45	19	9	15	278
Ξενοδοχεία & εστιατόρια	52	4	32	8	17	5	4	6	128
Μεταφορές, αποθήκευση & επικοινωνίες	27	1	7	3	7	1	1	2	49
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	8	0	2	1	0	0	1	0	12
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας κλπ	12	0	2	0	6	2	1	0	23
Δημόσια διοίκηση, άμυνα κλπ	44	1	7	2	5	0	3	3	65
Εκπαίδευση	50	0	18	1	6	4	1	3	83
Υγεία & κοινωνική μέριμνα	27	0	8	0	15	1	2	2	55
Παροχή υπηρεσιών	21	2	8	0	13	1	1	2	48
Ίδιωτικά νοικοκυριά με οικιακό προσωπικό	6	0	0	0	2	0	0	0	8
Ετερόδοκοι οργανισμοί & όργανα	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Νέοι	43	1	14	3	6	2	1	5	75
δε δήλωσαν κλάδο	3	2	9	3	2	1	3	3	26
Σύνολο	917	70	554	149	661	164	114	164	2.793

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

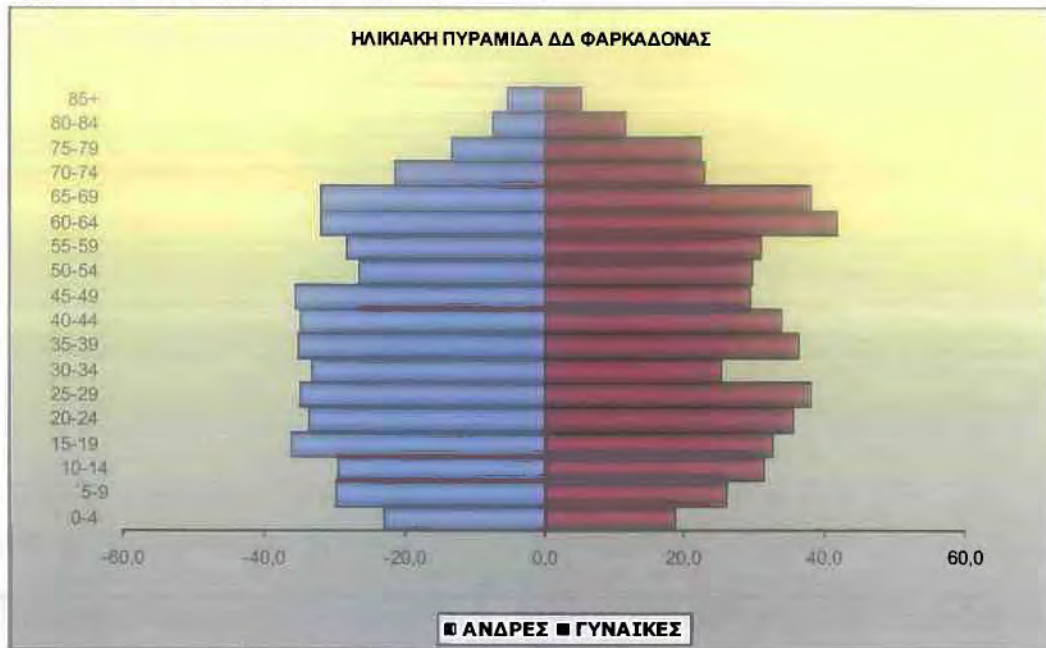
Πίνακας 12: Ζωικό κεφάλαιο ανά Δ.Δ. Δήμου Φαρκαδόνας

ΟΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΩΝ ΖΩΩΝ										Δικαιούμενη Έκταση Κοινόχρηστων Βοσκοτόπων (στρεμ.)
	ΒΟΟΕΙΔΗ > 2 ετών		ΒΟΟΕΙΔΗ 6-24 μηνών		ΑΙΓΕΣ		ΠΡΟΒΑΤΑ		ΙΠΠΟΕΙΔΗ		
	αρ. παρ	κεφ	αρ. παρ	Κεφ	αρ. παρ	Κεφ	αρ. παρ	κεφ	αρ. παρ	κεφ	
Φαρκαδόνα	1	95	1	65	5	115	39	6.639	4	45	7.441,52
Πηνειάδα	1	27	1	21	9	466	8	1.438	0		4.162,56
Παναγίτσα	3	138	1	130	1	20	5	568	0		2.813,80
Κεραμίδι		0		0	4	365	14	1.687	0		2.985,66
Ζάρκο	4	365	4	215	27	2.409	47	8.658	2	105	11.182,30
Διάσελλο	44	2.124	43	1.671	13	4.353	14	1.150	6	69	31.444,61
Γριζάνο	14	506	13	354	13	3.233	40	8.721	1	1	24.496,88
Αχλαδοχώρι	4	68	4	11	3	585	9	1.066	0		7.411,75
Σύνολο	71	3.323	67	2.467	75	11.546	176	29.927	13	220	91.939,07

Πηγή: Δήμος Φαρκαδόνας, Δικαιώματα χρήσης βοσκοτόπων 2008

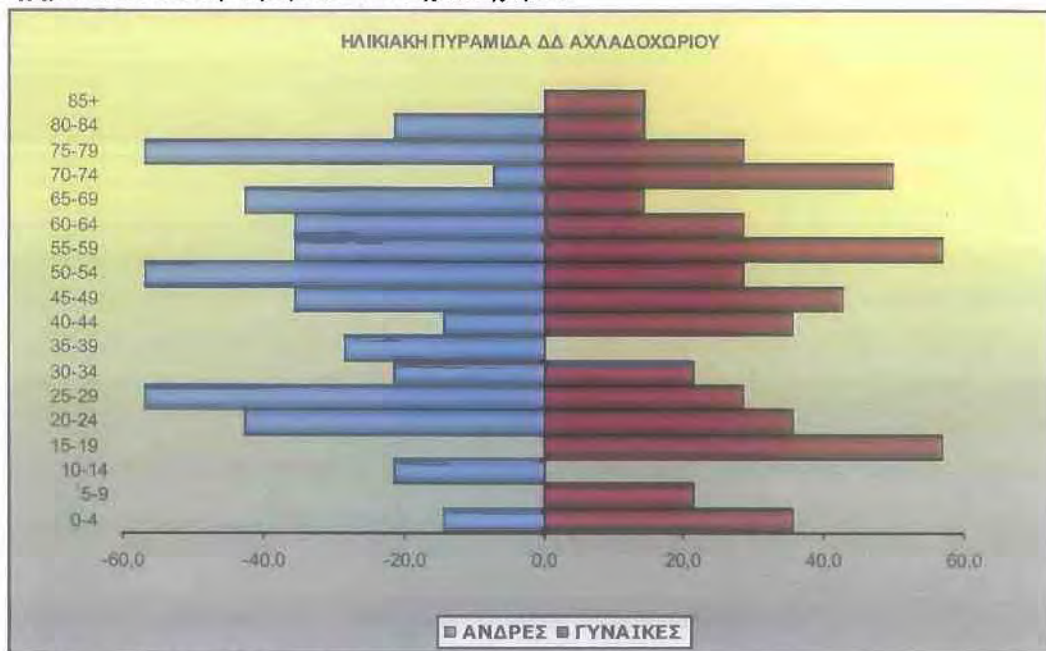
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Φαρκαδόνας

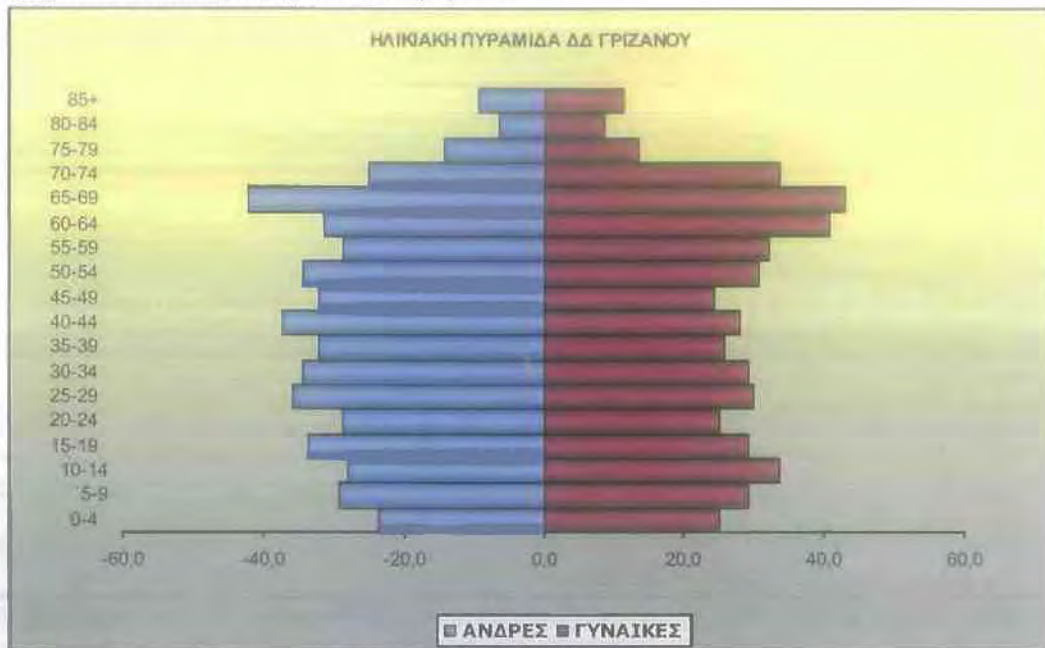
Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 2: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Αχλαδοχωρίου

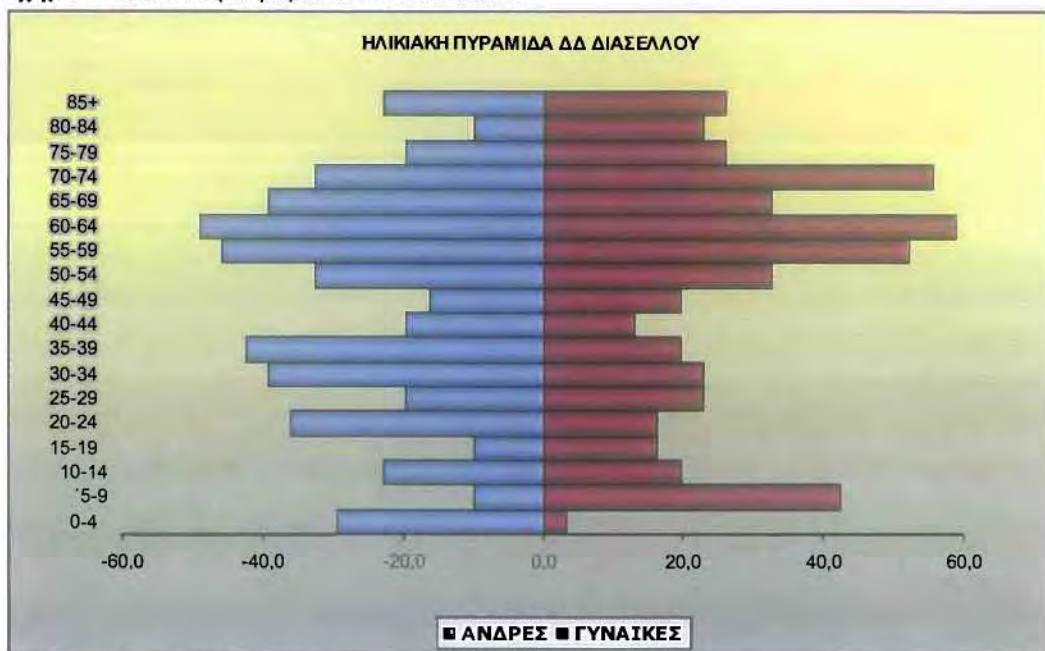
Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 3: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Γριζένου

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 4: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Διάσελλου

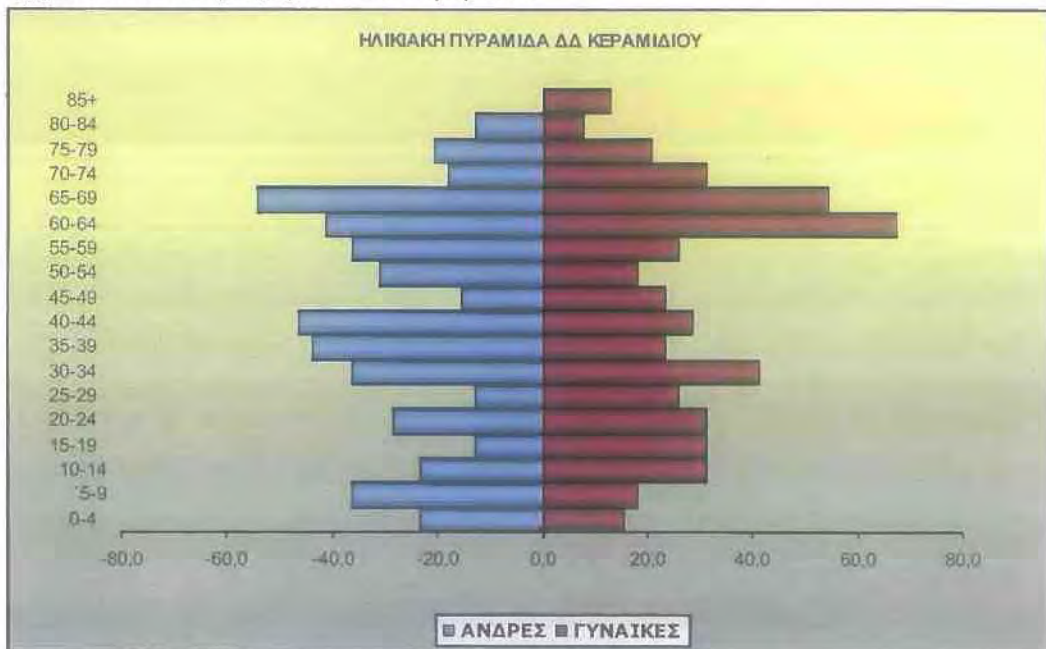
Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 5: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Ζάρκου

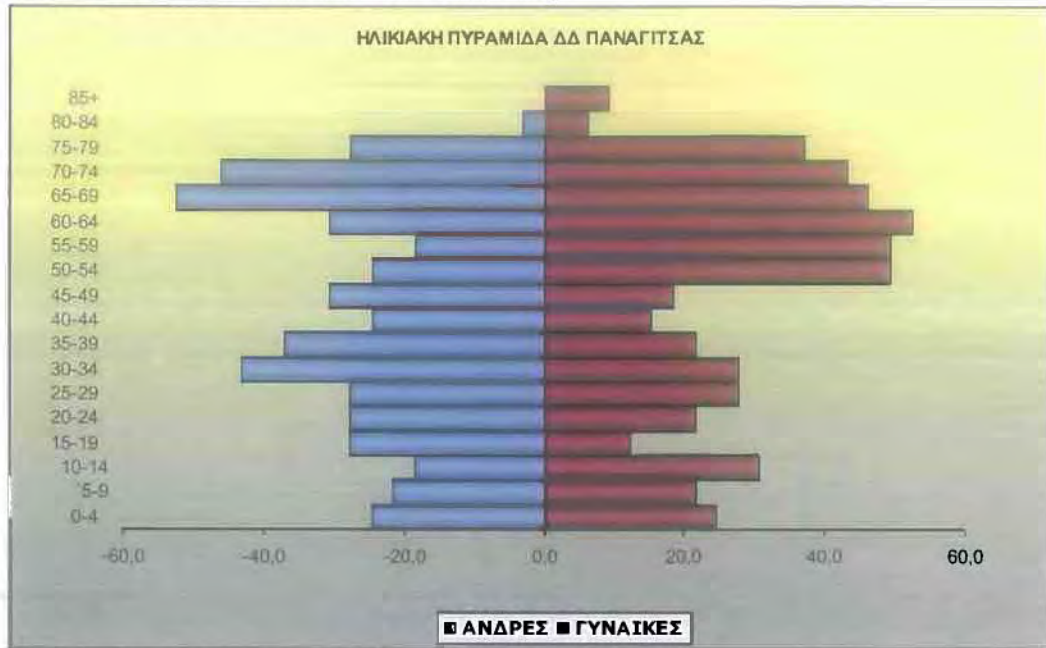
Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 6: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Κεραμιδιού

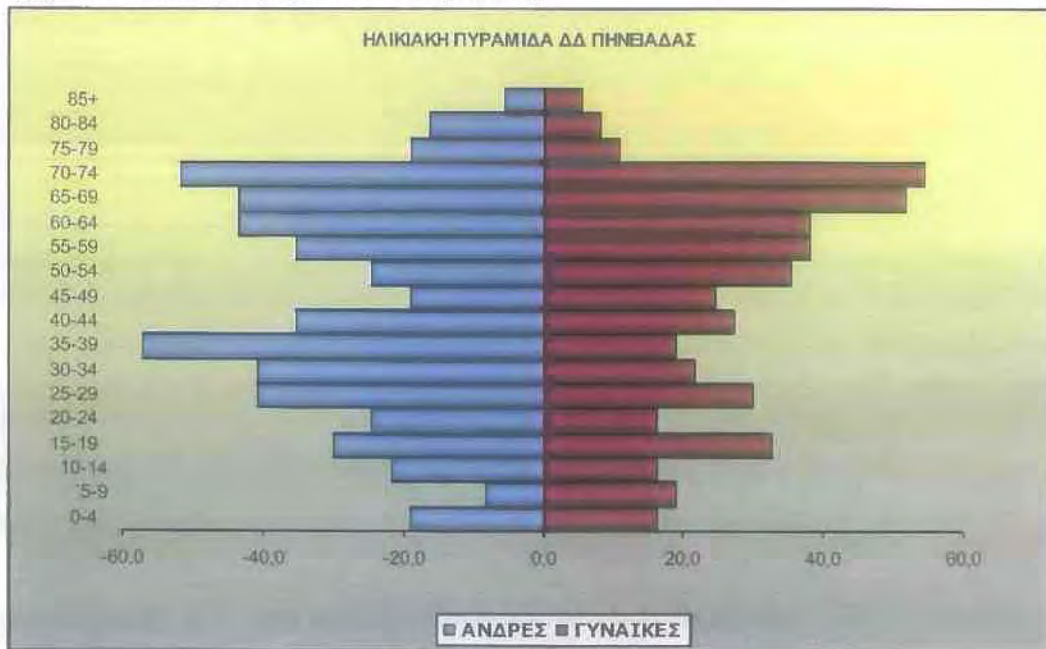
Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 7: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Παναγίτσας

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 8: Ηλικιακή πυραμίδα Δ.Δ. Πηνηιάδας

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια επεξεργασία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Περιοδικές χρήσεις γης (οικισμός Παναγίτσας)

Πηγή: www.visit-trikala.gr

Οικισμός Διάσελλου

Πηγή: www.visit-trikala.gr

Οικισμός Γριζάνου

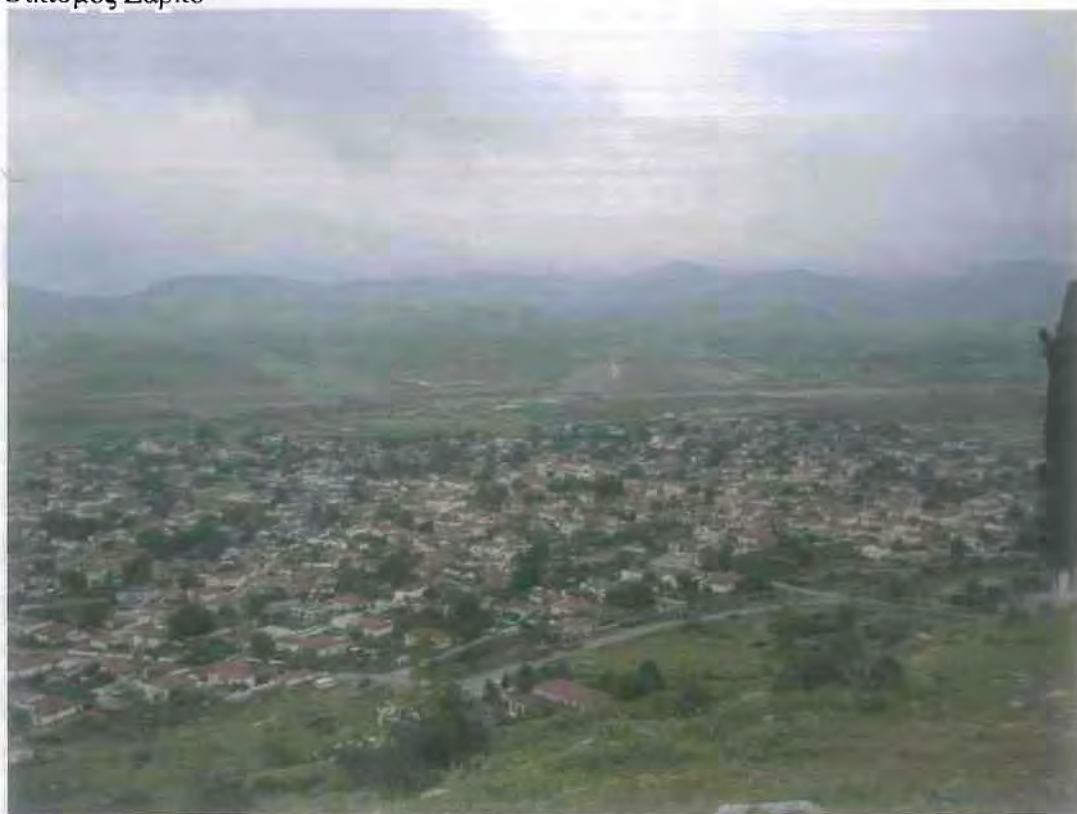

Πηγή: www.tedktrikalon.gr

Πηγή: www.tedktrikalon.gr

Οικισμός Ζάρκο

Πηγή: www.tedktrikalon.gr

Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου Θεολόγου στον οικισμό Ζάρκο

Πηγή: www.tedktrikalon.gr

Περιστικές χρήσεις γης (Διάσελλο)

Πηγή: www.tedktrikalon.gr

Οικισμός Αγρελιάς

Πηγή: www.tedktrikalon.gr

Περιοχή ΔΔ Φαρκαδόνας

Πηγή : www.anentsa.gr

Οικισμός Διάσελλου

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Δημαρχείο Φαρκαδόνας

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Περιστικές χρήσεις γης (οικισμός Ζάρκο)

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής στον οικισμό Παναγίτσα

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Οικισμός Γρίζανου

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Περιοριστικές χρήσεις γης (οικισμός Διάσελλο)

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Οικισμός Διάσελλου

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Οξιές στο Δάσος Αγρελιάς

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Οικισμός Λιόπρασο

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Τοξωτή γέφυρα Αγρελίας

Πηγή: <http://maps.google.com/>

Ιερά Μονή Αγ. Θεολόγου στο Ζάρκο

Πηγή: www.tedktrikalon.gr

Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής στη Παναγίτσα

Πηγή: www.tedktrikalon.gr

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000104878